ΤΕΥΧ. Α'. ΤΟΜ. Α'. 1852.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Συγκρίνοντες τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ σύστοιχα αὐτοῦ ἄλλα ζῶα βλέπομεν ὅτι οὔτε τὸ τρίχωμα, ἢ τὸ ἔριον καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ δέρματος αὐτῶν φέρει, ὡς ἀσπίδα κατὰ τῶν τῆς ἀτμοσφαίρας μεταβολῶν, οὔτε μὲ γαμψοὺς καὶ ὀξεῖς ὄνυχας, ἢ χαυλιόδοντας καὶ κέρατα, καθώς τινα ἐξ αὐτῶν, ἔτυχε καθωπλισμένος πρὸς ἐπίθεσιν, ἢ ἄμυναν. Οὐδενὸς ἄλλου ἡ πρώτη καὶ τελευταία ἡλικία ἐκτείνεται διεξοδικώτερον, οὔτε τόσον ἀσθενὴς καὶ ἐπώδυνος Βραδὺς τοὺς πόδας ἐκινδύνευε σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τῶν ἄλλων προτροπάδην κυνηγούμενος· καὶ μόνον εἰς τρώγλας καὶ χηραμοὺς καταδυόμενος ἐδύνατο νὰ εὑρίσκῃ ὁπωσοῦν τινα ἀσφάλειαν· μὴ ἀρκούμενος δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν πρόχειρον, ἢ αὐτοσχέδιον τροφὴν τῶν αὐτοφυῶν καρπῶν καὶ χόρτων, ἔπρεπεν ἀδιαλείπτως νὰ κατατρύχηται, ἢ νὰ ἐπαπειλῆται ἀπὸ τὸν λιμὸν, ὥστε τὸ γένος του ἔμελλε νὰ ἐκλείψῃ ταχέως, ἢ νὰ διάγῃ τοὐλάχιστον ὀλιγάριθμον καὶ ἄθλιον (1).

Ἀλλ' ὅμως ὁ ἄνθρωπος κατέστη βαθμηδὸν ἀπόλυτος, ὡς εἰπεῖν, τῆς κτίσεως κύριος. Τὰ τερατωδέστατα, ἢ ἀλκιμώτατα καὶ ἐξαιρέτως αἱμοβόρα θηρία, ἡ φάλαινα, ὁ λέων, ἡ ὕκινα, ὁ πάνθηρ, ἡ τίγρις, ἡ πάρδαλις, ὁ κροκόδειλος, ὁ λύκος, ὁ ἀετὸς κτλ. φονεύονται παρ' αὐτοῦ λίαν εὐκόλως, ἢ παραδόξως τιθασσευόμενα, ἀφ' οὗ αἰχμαλωτισθῶσι, καταδικάζονται ἀνεκκλήτως εἰς δεσμὰ διὰ βίου, ὡς ἂν ἦσαν βαρυτάτων τινῶν ἐγκλημάτων ἕνοχα, διὰ νὰ προπηλακίζωνται πάντοτε ἀπὸ τὴν ὑβριστικήν του ἀλαζονίαν, ἢ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς τῆς τρυφηλῆς του ὀκνηρίας παίγνιον καὶ ψυχαγώγημα. Ἡ γῆ, ὁ ἀὴρ, ὁ ὠκεανὸς ὑποκείμενα νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ ἀνθρώπου λαφυραγωγοῦνται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν πραγματικῶν χρειῶν, ἢ καὶ τῶν φανταστικῶν του ὀρέξεων. Τὰ τοιαῦτα δὲ θαύματα καὶ μυρία ἄλλα προέρχονται προφανῶς ἀπὸ τὴν ὑπέροχον τοῦ ἀνθρώπου διάνοιαν, ἀλλὰ δὲν κατωρθώθησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ καθάπαξ. Ἡ διάνοια αὕτη ἦτο ὡς πιαρὰ καὶ εὔφορος γῆ ἀποδιδοῦσα πολύχους καὶ ὡραίους καρπούς· ἀλλὰ διετέλεσε πολλοὺς αἰῶνας χερσεύουσα, καὶ σήμερον δὲ πολλοστημόριον αὐτῆς μόνον καλλιεργεῖται. Ἦτο τιμαλφὴς ἀδάμας προωρισμένος ν' ἀνταναχλᾷ ἀμυδράς τινας τοῦ θείου φωτὸς ἀκτῖνας· ἀλλ' εὑρίσκετο εἰς πολὺν χρόνον καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι διαμένει πολλαχοῦ ἀκατέργαστος. Ἐχρειάσθη δὲ εὐτυχὴς διαφόρων περιστάσεων συνδρομὴ ἕως οὗ διακριθῇ ὁπωσοῦν ὁ ἄνθρωπος, ἀναφαινόμενος ἄξιος τῆς ἐντολῆς τοῦ Δημιουργοῦ.

Μεταξὺ ὅμως τούτων ἐνήργησε μάλιστα δραστηρίως ἡ ἐπιμιξία τῶν διεσκορπισμένων λαῶν καὶ ὁ ἀείποτε σχεδὸν ταύτην παρακολουθῶν τῆς μαθήσεως ζῆλος. Διὰ τοῦτο πανταχόθεν αὕτη ἐβοηθεῖτο προϊούσης ἐκείνης· ἰδιαιτέρως δὲ ἡ θρησκεία ἀπῄτει ἔκπαλαι τοὺς λειτουργούς της λογιωτέρους τῶν ἄλλων. Οἱ Βάρδοι ὡς ὑμνῳδοί, οἱ Οὐάται ὡς ἱεροποιοὶ καὶ φυσιολόγοι, οἱ δὲ Δρυΐδαι ὡς

(1) Plin hist. nat — Herschel a preliminary discourse on the study of natural philosophy.

φιλόσοφοι(1) ἦσαν εἰς τὴν Κελτικήν, εἰς τὸ κέντρον δηλ. τῆς Εὐρώπης, ὅ,τι σχεδὸν εἰς τὴν Κίναν οἱ Μανδαρίνοι, εἰς τὴν Ἰνδίαν οἱ Βραχμᾶνες, εἰς τὴν Περσίαν οἱ Μάγοι, εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ ἱερεῖς, καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνην οἱ Λευῖται. Ἀλλ' οἱ λόγοι καθόλου, μερικώτερον δὲ αἱ ἐπιστῆμαι, ἴσως δὲ καὶ αὗται αἱ τέχναι. ὡς τῶν ἐπιστημῶν ἀπόῤῥοια καὶ ἐφαρμογὴ εἰς τὰς βιωτικὰς χρείας, προκόπτουσι διαφερόντως ὅπου ἐπικρατεῖ διὰ νόμων δικαίων ἡ ἐλευθερία. Ἕνεκα δὲ τούτων μόνη ἡ Ἑλλὰς ἐκ μικρῶν δημοκρατιῶν συγκειμένη ἔμελλέ ποτε νὰ γείνῃ μήτηρ καὶ τροφὸς πάσης μαθήσεως (2). Πάντα τῷ ὄντι τῆς σοφίας τὰ εἴδη εὐδοκίμησαν ἐπίσης αὐτόθι· ὅθεν ἡ ἱστορία ἀνέδειξεν ἄνδρας συνετοὺς καὶ περίφρονας· ἡ ποίησης εὑρυεῖς καὶ ἀγχίνοας, ἡ μαθηματικὴ μηχανικούς, ἡ φιλοσοφία βαθεῖς, ἡ φυσικὴ σκεπτικούς, ἡ ἠθικὴ φιλανθρώπους, ἡ τολιτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μεγαλοπράγμονας, γενναίους καὶ διαλεκτικούς· abeunt studia in mores (3). Ἐπελθὼν δὲ καὶ ὁ χριστιανισμὸς προήγαγε διὰ τῆς ὁμοδόξου ἰσότητος ἔτι μᾶλλον τὴν παιδείαν. Ἔπειτα καθὼς τὰ μοναστήρια ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς βαρβαρότητος ἐχρημάτισαν κιβωτὸς τῶν γραμμάτων· ἐπειδὴ αὐτόθι εὑρίσκοντο ἀποτεταμιευμένα πάντα τῆς ἀρχαίας φιλολογίας τὰ πολύτιμα λείψανα· οὕτως οἱ ἐν αὐτοῖς μοναστὰι ἀπέβησαν σχεδὸν ἐξ ἀνάγκης οἱ χαρίεντες τῆς κοινωνίας (4) διότι αὐτοὶ μόνοι ἐγνώριζον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀγλαῶν κειμηλίων ἐκείνων· αὐτοὶ τὰ περιποιοῦντο καὶ τὰ ἐγνωστοποίουν διά τε τὴν ἔμρυτον εἰς πάντας φυλομάθειαν καὶ διὰ τὴν συνέμπορον τῶν καλῶν ἡσυχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ Μοῦσαι ἐνασμενίζονται· ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ διὰ τὰ σχέδια τῆς ἱερατικῆς συμμορίας καὶ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον(5). Ἐπειδὴ ὅσῳ διέφερον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν παιδείαν, τόσῳ ἔπρεπεν ἀναλόγως νὰ ἐκτείνηται ἡ ἐπιῤῥοή των εἰς πλατύτερον κύκλον, εἰσχωροῦσα εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς συνόδους, εἰς τὰ πολιτικὰ συνέδρια, εἰς τὰς ἀκαδημίας, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τῶν ἰδιωτῶν τὰς οἰκίας, εἰς τῶν ἡγεμόνων τὰ παλάτια καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μυχοὺς τῆς συνειδήσεως. Τελευταῖον δὲ καὶ ὁ τύπος πολλαπλασιάσας τὰς εἰκόνας τῶν ἰδεῶν εἰς ἀπειράριθμα ἀντίτυπα διὰ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐφημερίδων, οὕτω δὲ ὑπηρετῶν ὡς τηλέγραφος διὰ τὴν μυστιριώδη τῶν πνευμάτων συνομιλίαν, συνήργησεν ἐξαισίως εἰς τὴν πρόοδον.

Ἡ εἰρήνη τῶν ἐθνῶν ἦτο βεβαίως ἀναγκαία εἰς τὴν συνεχῆ ταύτην ἐπίδοσιν· διότι συμβάλλει ἐξαιρέτως ἡ ἠρεμία εἰς τὰ ἀφανῆ τῆς φύσεως ἔργα, καθὼς καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς ἐπιχειρήσεις. Δι' αὐτῆς μόνον, ὡς ἐπὶ τῶν γαιωλογικῶν καὶ χημικῶν φαινομένων, λαμβάνουσι τὰ σώματα τὸν οἰκεῖον ἕκαστα χαρακτῆρα καὶ τόπον· δι' αὐτῆς δὲ καὶ τὰ μικρὰ μεγαλύνονται: συνελκομένων εἰς ἓν τῶν μορίων. Ἀλλὰ καθὼς ἀπὸ τὴν κρᾶσιν δύο χρωμάτων προκύπτει τρίτον, ἀπὸ ἀντιθέτους αἰτίας ἐνίοτε προέρχεται ἀνάλογον ἀποτέλεσμα. Οὕτως αἱ στάσεις, οἱ διαπληκτισμοί, αἱ πολιτικαὶ ταραχαί, αἱ συγχωνεύσεις, ἢ οἱ διαμερισμοὶ τῶν ἐπικρατειῶν, καὶ οἱ πόλεμοι. ἀνήγειραν πολλάκις τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς ἀκηδίας τὸν λίθαργον, διέλυσαν τὴν ναρκωσίν των, ἐφυγάδευσαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἄλλα κλήματα, ὅπου τοὺς παρηκολούθησε καὶ ἡ βιομηχανία των, μετήγγισαν τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἐκαθάρισαν ὡς καταιγίδες τὸ περιέχον ἀπὸ τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ἐστήριξαν τὴν ἰσονομίαν εἰς ἑδραιοτέρας βάσεις, ἠνάγκασαν εἰς ἐπινοίας καὶ ἐφευρέσεις (1) ἐνέπνευσαν εὐγενεῖ τινα ἅμιλλαν καὶ φιλοτιμίαν, ἠσφάλισαν, ὡς ἐνδέχετο, τὸ παρελθόν, ὑπέθαλψαν δὲ καὶ τὰ ζώπυρα τῶν ἐλπίδων ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος.

Ἴσως καὶ τόσαι εὐεργεσίαι δὲν ἀντισταθμίζουσι τὴν ἀναστάτωσιν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν χωρίων, τὰς συμφορὰς τῶν οἰκογενιῶν, τὰς μεταναστεύσεις, τοὺς φόνους, ἢ ἁπλῶς τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα τῶν παθόντων. Ἀλλὰ πόσον βαρύνουσι ταῦτα εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς θείας Προνοίας; Τίς γνωρίζει τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς ἰσορροπίας τῶν ὄντων, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ θανάτου γεννᾶται ἡ ζωή, καθὼς ἐξ εὐτελῶν καὶ διεσπαρμένων ἐρειπίων συγκροτοῦνται οἰκοδομαὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἐκ δὲ τῶν ἀτμῶν συνιστῶνται τὰ νέφη καὶ πλημμυροῦσιν οἱ ποταμοί; « Τί γάρ, ἂν σὺ ἀποθάνῃς, ἀοίκητος ἔστε ἢ ὑπ' οὐρανόν; ἢ καταστραφήσεται ὄρη ἐκ θεμελίων; —Πῶς γαρ δίκαιος βροτὸς ἔναντι Κυρίου; (2)

Ὅ,τιδήποτε κατὰ μέρος συμβῇ, ὁ ἄνθρωπος σπουδάζει ἀενδότως ν' αὐξήσῃ τὴν εὐτυχίαν του καὶ νὰ ἐξαπλώσῃ τῆς ἐνεργείας του τὸν ὁρίζοντα· περιπλανᾶται εἰς μακρυνὰς χώρας χάριν πολιτισμοῦ, ἢ παιδείας, μεταφέρει τὰ προϊόντα διαφόρων κλιμάτων εἰς ἄλλα καὶ τὰ πολιτογραφεῖ εἰς τὴν πατρίδα του [3], ἐνεδρεύει παντοῦ τὴν φύσιν εἰς τὰς πράξεις της, μιμούμενος δὲ τοὺς τρόπους της δημιουγεῖ καὶ αὐτός, ὡς ἐκείνη· ἐπειδὴ οἱ ποικίλοι καὶ ἀνθηροὶ τάπητες, τὰ λεπτοϋφέστατα ὀθόνια, τὰ χρυσόπαστα σηρικά, καὶ τὰ πολυδαίδαλα τῆς μεταλλουργίας ἢ ἀργυλλοπλαστικῆς σκεύη ὀὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν φύσιν· ἀλλ' οὔτε Βαρβιγαλικὸς οἶνος, καὶ ἄρτος σεμιδαλίτης, οὔτε πολυτελεῖς ἅμαξαι καὶ τριώροφοι οἰκίαι, ἢ ἀγαλμόμορφα ἀγάλματα καὶ ἀκαταλόγιστον ἄλλων πραγμάτων πλῆθος. Πάντα δὲ ταῦτα κατεργάζεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀκαταπονήτου ἐπιμελείας. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἀπὸ μικρῶν, ἢ μερικῶν συμβεβηκότων συλλογιζόμενος περιζεται γενικὰ καὶ μεγάλα συμπεράσματα· [1] ἄλλοτε δὲ ἀποτυγχάνει εἰς τὸς σκέψεις του· δὲν ἀπαυδεῖ ὅμως διὰ τοῦτο· ἐπειδὴ εὐχαριστεῖται πρὸς καιρὸν καὶ μὲ τὴν ἀπάτην, ἢ μὲ τὴν σκιάν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀληθείας, καὶ μὲ τὸ ὄνομα δὲ μόνον αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, τὴν δικαίαν θηρεύει! Ἕνεκα δὲ τούτου ἀνασκευάζει ὁσημέραι τὰ γεγονότα, μεταποιεῖ διαφόρως τὰ ὑπάρχοντα, ὑπομένει κόπους ἀτρύτους, καὶ θλίψεις παντοίας, καὶ κατα διωγμοὺς παραφόρων ἀρχόντων, ὡς καὶ τῶν ἀνοήτων αὐτῶν τὰς εἰρωνείας καὶ τὰ σκώμματα. Ἐπιμένων δὲ πάντοτε δαπανᾷ ἀφειδότατα ὑπερόγκους χρημάτων ποσότητας, ἀντιμάχεται καρτερικῶς πρὸς πάσας τὰς δυσχερείας, καταναλίσκει τὴν ζωήν του, καὶ καθόλου εἰπεῖν διακυβεύει τὸ πᾶν διὰ νὰ καταντήσῃ εἰς σκοπὸν τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὸς πολλάκις δὲν βλέπει καθαρῶς ὡς σκοτεινὸν καὶ συγκεχυμένον· διὰ τοῦτο καὶ ἡ πολυπραγμοσύνη του διατελεῖ συνεχὴς καὶ ἡ πλεονεξία ἀκόρεστος.

Τοιοῦτο ἦτο ἀνέκαθεν, ὡς ἱστοροῦσι, τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀνήσυχον, δυσάρεσκον, νεωτεριστικόν, ἀλλοπρόσαλλον· ποτὲ ὅμως δὲν ἐφάνη μέχρι τοῦδε εἰς τοσοῦτον ὀργασμόν, οὔτε ἐδείξε ζωηροτέραν ἐνέργειαν. Τὰ τελευταῖα ἑξήκοντα ἔτη ἰσοφαρίζουσι μὲ ὁλοκλήρους ἐκ τῶν παρῳχημένων αἰώνων. Ἐπειδὴ ἀφ' οὗ εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτοὺς ἐκοιμᾶτο ὁ Ἐπιμενίδης, εὕρισκεν ἐγειρόμενος τὰ περὶ αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν κατάστασιν Σήμερον δὲ ὁποία διαφορά! Οὐδὲν μένει σταθερὸν καὶ ὀλίγους τινὰς μόνον μῆνας; Ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν καὶ ὡς ἐκ συνθήματος ἐνασχολοῦνται οἱ λαοὶ εἰς τὴν καθολικὴν τῆς τύχης των βελτίωσιν, τὴν αὔξησιν τῆς κοινωνίας, τὸν καταρτισμὸν τῆς δημοσίου ἀγωγῆς καὶ τοῦ πολιτικοῦ των συστήματος, τὴν ἔκτασιν τῆς ἐμπορίας, τὴν διάδοσιν τῶν γνώσεων, καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς βιομηχανίας. Εἰς τὸν μακρὸν δὲ δρόμον συνοδείας τοσοῦτον θορυβώδους καὶ πολυπληθοῦς πάντες δὲν δύνανται βεβαίως νὰ βαδίσωσιν ἐκ παραλλήλου καὶ κατὰ στίχον· Ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ὡς εὔζωνοι στρατιῶται προπορεύονται, μεγάλα βηματίζοντες, οἱ δὲ ἀκολουθοῦσι κατόπιν, τινὲς δὲ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως παρεκτρέπονται παντελῶς καὶ τῆς ὀρθῆς ἐδοῦ· πολλοὶ δὲ ἄλλοι καὶ παρασάγγας ὅλους καθυστεροῦσιν. Ἀλλ' αἱ ἀταξίαι αὗται δὲν ἐμποδίζουσι τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα, οὐδὲ συγκρύπτουσι τῆς αὐτομάτου ταύτης δραστηριότητος τὴν ὁρμήν. Ἔπειτα οὔτε ὁ ἄνθρωπος εὐθυπορεῖ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ λοξοδρομικῶς προβαίνει πάντοτε· πολλάκις μάλιστα στρέφεται εἰς τὰ ὀπίσω διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν ῥύμην του, ἢ ἀπαντῶν σταθμούς τινας εὐχαρίστου ὀπωσοῦν τάξεως, ὡς χλοερὰς Ὀάσεις, ἀναπτεύεται προσωρινῶς ἕως οὗ ἀναλάβῃ πάλιν τὰς δυνάμεις του καὶ γείνῃ εἰς νέους ἀγῶνας εὐτονώτερος. [1]

Ἡ ἀδιάκοπος ἄρα ἐπίδοσις πρόκειται διὰ παντὸς ὡς ἀδιέξοδος κύκλος, ἢ ὡς ἀχανὲς ᾄδιον, ὅπου κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἱκανότητός των συναθλοῦσι πάντες· πολλοὶ δὲ τρέχουσι καὶ ὡς αὐτόματα δουλεύοντα εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους βουλὰς τοῦ Ὑψίστου, χωρὶς ποτε νὰ τὸ φανταζωνται! Διὰ τοῦτο ὁσημέραι ὁ ἄνθρωπος εἰσχωρεῖ ἐνδοτέρω εἰς τὸ ἀπέραντον τῆς φύσεως βασίλειον, παντοτε αὐξάνει τὸ μέσα, καὶ νέας προσθέτει κατακτήσεις, οἱ ὁποῖαι ἐλαττοῦσι τοὺς κόπους του, συντέμνουσι δὲ καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τὰς διαστάσεις.

Δισκόλως τις πρὶν ἴδῃ πιστεύει ὅτι τοῦ ἀνθρώπου ἡ δύναμις ἐφηρμοσμένη εἰς τὸ ἄκρον μοχλοῦ μηχανῆς τινος πολυπλόκου, ἑκατονταπλασιάζεται εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον διὰ τῶν ποικίλων συνδυασμῶν τῆς μηχανικῆς. Ἀλλὰ τοῦ λοιποῦ μόνον τὰ ἄψυχα ὄντα φαίνονται προωρισμένα νὰ ἀναπληρώσωσιν ἐντελῶς τὸν ἄνθρωπον εἰς πάσας τὰς καματηρὰς ἐργασίας· ὥστε οὕτως ἀναβιβάζεται εἰς τὴν ἀληθῆ περιωπὴν τῆς ἀξίας του. Ἴσως δὲ καὶ τὰ ζῶα παύσωσι τοῦ λοιποῦ νὰ βασανίζωνται ὡς ἀνδράποδα μετὰ τοσούτους αἰῶνας ἀνακτώμενα καὶ αὐτὰ τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν των, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς, ἀπαράγραπτα δικαιώματα.

Πρὸ ἀμνημονεύτου χρόνου ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ὑποβεβλημένον εἰς δουλείαν ἓν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, τὸν ἀέρα, καθὼς καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἀπ' αὐτὸν κινούμενος, διέσχιζεν ἀφόβως τὰς θαλάσσας διὰ νὰ μεταβῇ ἀπὸ ἠπείρου εἰς ἤπειρον. Ἀλλ' ὁ ἀτμὸς, τὸν ὁποῖον ἔβλεπον ἀδιαφόρως τόσαι γενεαὶ μέχρι τοῦδε ἀναδιδόμενον ἐκ τοῦ ζέοντος ὕδατος, ἢ μᾶλλον αὐτὸ τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀραιωθὲν ὑπὸ τῆς θερμότητος εἰς λεπτομερεστέραν κατάστασιν, ἦτο εἱμαρμένον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ν' ἀναδεχθῇ οὐχὶ μόνον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων τοὺς μόχθους, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀέρος αὐτοῦ τὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ ἀτμὸς ἀναφυσώμενος καὶ τὸν ἄνθρωπον μεταφέρει ἐντὸς 12 ἢ 13 ἡμερῶν ἀντὶ τῶν 2 ἢ 3 μηνῶν ἀπὸ τοὺς ἀντίποδας τόπους τοῦ ἑτέρου ἡμισφαιρίου εἰς τῆς νέας Καρχηδόνος τὰ παράλια, καὶ μηχανὰς διαφόρους κινεῖ τῶν ἐργοστασίων, καθὼς πολλαχοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ἄροτρον ἀντὶ τοῦ βοὸς καὶ τοῦ ἵππου. Ἀφ' οὗ δὲ αἱ ὁδοὶ κατεστρώθησαν μὲ σιδηρᾶς πλάκας καὶ αἱ τροχιαὶ ἐλειάνθησαν, ὁ ἀτμὸς κινεῖ καὶ βαρυτάτας ἀλληλουχουμένας ἁμάξας, αἱ ὁποῖαι φέρονται

---

(1) *Στραβ. Γεωγρ.*

(2) Hume Essay 17. Rise of arts ant scieuces.

(3) Bacon Essay. 25 of studies.

(4) Michaud. Histoire des Croisades Tom. 4,

(5) *Γνωστὸν ὅτι ἐκ τούτων τῶν μοναχῶν διέπρεψαν μάλιστα εἰς μὲν τὰ γράμματα ἰδιαιτέρως οἱ Βενεδικτῖνοι, εἰς δὲ τὰ πράγματα οἱ Ἰησουῖται.* Noel, Charpentier et Puissant Dictiont. des découv. art Bénéd. Jésuit.

(1) *Ἡ κατασκευὴ τοῦ σάκχαρος ἀπὸ σεύτλα, τῆς τεχνητῆς σόδας, καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀνακαλύψεις ὀφείλονται εἰς τοὺς πολέμους τῆς Γαλλίας.*

(2) *Ἰώβ. κεφ.* 18, 19.

(3) *Ὡς τὸν καφὲν π, χ. ὅσοις μόνον ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ ἐγνωρίσθη· ἦτο δὲ τόσον σπάνιος, ὥστε βασιλεῖς μόνον καὶ μεγιστᾶνες ἠξιοῦντο νὰ τὸν πίνωσιν. Ὅθεν ἡ ἄνασσα Αἰκατερίνα ἡ ἐκ Μιδίκων τὸν ἔκρυπτεν ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὡς ἀμβροσίαν καὶ νέκταρ.*

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς μετάξης, ἥτις ἦτο ἄγνωστος μέχρι τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, καὶ πλῆθος ἄλλων πραγμάτων.

[1] *Οὕτως ἡ ποικιλία τῶν χρωμάτων, τὰ ὁποῖα λάμπουσιν εἰς τὰς παμφόλυγας, ἔδωκεν ἴσως τὴν πρώτην τῆς διαθλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἰδέαν. Ἡ πτῶσις μήλου ἀπὸ τὸ δένδρον ἔγειρε αἰτία τῆς ἀναζητήσεως τῶν νόμων τῆς βαρύτητος. Ἡ δὲ θέσις τινῶν ἀνθράκων, ὀστέων, κοχλίων, ἢ χηραμίδων κτλ. εἰς διαφόρους τῆς γῆς στιβάδας ὑπέδειξε τὴν χρονολογίαν τῶν καταστροφῶν της κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Χημία καὶ ἡ Ἀστρονομία ἀπὸ εὐτελεῖς ἀρχὰς ὁρμηθεῖσαι κατήντησαν ὅπου σήμερον εὑρίσκονται,*

[1] *Καὶ ἀνάστηθι καὶ φάγε καὶ πίε, ὅτι πολλὴ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός! Βασιλ. Δης.*

μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε μόλις διακρίνει ὁ ὁδοιπόρος τὰ πέριξ ἀντικείμενα, νομίζων ὅτι ταῦτα τρέχουσιν εἰς τὰ ὀπίσω ἐν ᾧ κυρίως αὐτὸς τρέχει εἰς τὰ ἔμπροσθεν, καθὼς καὶ εἰς τὸν σύντομον τῆς ζωῆς του δρόμον, ὅπου μέμφεται ὁμοίως τὸν χρόνον ὡς φεύγοντα! Ἴσως μετ' ὀλίγον ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ νὰ περιηγῆται καὶ ἀεροβάτης· διότι ἱκαναὶ ἤδη ἀτόπειραι γενόμεναι ἐνθαρρύνουσιν εἰς τὴν προσδοκίαν ταύτην καὶ δὲν λείπει τῷ ὄντι ἄλλο παρὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ οὐρανοδρόμου ὀχήματος· ἐπινοηθείσης δὲ καὶ ταύτης θέλομεν ἀναβαίνει εἰς τόσον ὕψος τοῦ ἀέρος, εἰς ὅσον βάθος καταβαίνομεν διὰ τοῦ θαλασσίου κώδωνος· μέχρι καὶ τῶν πυθμένων αὐτῶν τοῦ ὠκεανοῦ, ὅπου ὁ Δήλιος, ἢ Καλύμνιος κολυμβητὴς ποτὲ μὲν ἁρπάζει τοὺς μαργαριτοφόρους κόχλους, τοὺς σπόγγους, καὶ τὰ κοράλλια, ποτὲ δὲ ἀνευρίσκει πρὸ πολλοῦ ἤδη καταπεπονημένους θυσαυροὺς, καὶ παραμένων ὥρας ὁλοκλήρους ὑποβρύχιος δεσμεύει διὰ σχοινίου ὅσα ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνασύρῃ εἰς τῶν ὑδάτων τὴν ἐπιφάνειαν.

Διάφοροι ὕλαι ἐχρησίμευσαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς φωτισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ξύλα, ἡ ῥητίνη, τὸ στέαρ, τὸ ἔλαιον, ὁ κηρὸς κτλ. Καὶ ὅτι μὲν ἀπὸ τὸ λίπος ἀπεχωρίσθη ὕλη λευκοτάτη πρὸς κατασκευὴν λαμπάδων ἢ στεατῖτις, ἢ καὶ ὅτι οἱ ἄχρηστοι σάρκες τῶν νεκρῶν ἵππων εἰς γῆν ὑγρὰν βυθιζόμεναι γίνονται λευκὸν κηρίον, ἴσως δὲν φανῇ τοσοῦτο παράδοξον. Ποτὲ ὅμως δὲν ἐδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι σῶμά τι ἀερῶδες (ἀνθρακοῦχον ὑδρογόνον, ἢ γάζον) ἐξαγόμενον καὶ ἀπὸ ἄλλας ὕλας, μάλιστα δὲ ἀπὸ γαιάνθρακας, ἤθελεν ἀναπληρώσει ὡς φώτισμα πάσας τὰς λοιπὰς οὐσίας ὅσαι μέχρι τοῦδε ἦσαν ἐν χρήσει. Ἀλλὰ σήμερον αὐτὸ ἐργόμενον διὰ σωλήνων ἀναβαίνει, καθὼς τὸ ὕδωρ, εἰς ὑψηλότατα δωμάτια· ἀρκεῖ δέ, στρέψαντες τὴν σφῦριγγα, νὰ πλησιάσωμεν καίουσαν θρυαλλίδα, διὰ νὰ ἀνάψῃ εὐθὺς ὡς λυχνία τις πολύφωτος.

Ἡ δύναμις ὅμως τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐκτείνεται ἀπό τινος εἰς μόνον τὰ αἰσθητὰ καὶ φαινόμενα, ἢ ψηλαφητὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λεπτότατον αὐτὸν αἰθέρα, εἰ. τὴν ἐξαίσιον δηλ. ἐκείνην οὐσίαν, ἥτις συνδέει παντοῦ τὴν ὕλην, εὑρίσκεται δὲ ἀφθόνως εἰς τὴν γῆν καὶ συνάγεται διά τινων ἁπλουστάτων μηχανημάτων εἰς τοσαύτην ποσότητα, ὥστε ἐκπυρσεύει φλόγας ἀσβέστου, κεραυνοβολεῖ ζῶα ὑπερμεγέθη, ὡς τὸν ταῦρον καὶ τὸν ἐλέφαντα, ἀναλύει τὰ μέταλλα, διαλύει τὸ ῥευστὸν ὕδωρ εἰς δύο ἀφανεῖς ἀέρας κτλ. Ἴσως δὲ προσεγγίζει ὁ καιρὸς, ὅτε συνόπτων πάλιν αὐτοὺς τοὺς δύο ἀέρας, θέλει ἀποκαταστήσει τὸ ὕδωρ, ὁποῖον ἦτο, διὰ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν στοιχείων κατασκευάσει ἐν ἀκαρεῖ τεχνητὸν σάκχαρ καὶ ἔλαιον καὶ βούτυρον καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Πλησίον τῶν καμίνων, καὶ ποτὲ μὲν δριμύτατα δηλητήρια, ποτὲ δὲ τὸν ὑδράργυρον μεταχειριζόμενοι μὲ κίνδυνον τῆς ὑγείας των οἱ χρυσοχόοι ἐσκέπαζον διάφορα μεταλλικὰ σκεύη διὰ λεπτῆς τινος ἐπιπολῆς χρυσοῦ. Ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ ἦλθε καὶ ἐνταῦθα εἰς βοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἔμπροσθέν του χρυσοῦνται καὶ ἀργυροῦνται ἤδη τὰ τοιαῦτα ὑπὸ συσκευῆς τινος αὐτόματου.

Διὰ νὰ ἀνακοινώσωμεν τὰς ἰδέας ἡμῶν πρὸς μακρὰν ἀφεστῶτας ἀνθρώπους ἔπρεπε νὰ πέμπωμεν ἐπιστολάς. Ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει σήμερον ἠλεκτρικὸς τηλέγραφος συνδέων μεμακρυσμένους τόπους ὡς διὰ μακροῦ σωλῆνος, ὁ ἐπιστέλλων, ἐὰν περιστρέψῃ βελόνην τινὰ ὡς ὡροδείκτην τοῦ ὡρολογίου εἰς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ἐπί τινος κύκλου φαινόμενα, καθὼς τῶν ὡρῶν τὰ σημεῖα, συλλαβίζει, οὕτως εἰπεῖν, σκωπηλῶς τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ἐκφράσῃ· ἡ δὲ κίνησις τῆς βελόνης ταύτης, ἐπαναλαμβανομένη μαγικῶς πως καὶ ταυτοχρόνως εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς μηχανῆς, ἀπαγγέλλει σαφέστατα τὴν ἔννοιαν.

Τέλος ἐχρειάζοντο πολλαὶ ἡμέραι, ἐνίοτε δὲ καὶ μῆνες πολλοὶ, διὰ νὰ ζωγραφηθῇ πιστῶς καὶ κατ' ἀκρίβειαν τοποθεσία τις, ἢ εἰκὼν ζώου καὶ διαφόρων ἄλλων πραγμάτων. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἀπὸ τοῦτον τὸν κόπον ἀπήλλαξεν ἤδη ἡ φύσις τὸν ἄνθρωπον διότι τὸ φῶς αὐτὸ ἀνεδέχθη νὰ ἀναπληρώσῃ τοῦ ζωγράφου τὴν τέχνην μὲ ἀσυγκρίτως πλειοτέραν τῶν ἰνδαλμάτων τελειότητα· ἐπειδὴ διὰ σωλῆνός τινος διερχόμενον, ὡς διὰ σκοτεινοῦ θαλάμου, σχεδιάζει τῶν ὑποκειμένων τοὺς χαρακτῆρας ἐπὶ τῆς χημικῶς πρότερον παρεσκευασμένης μεταλλικῆς πλακὸς, καθὼς διαγράφει τὴν σκιὰν ἐπὶ τῶν διαυγῶν ὑδάτων ἡ λαμπρᾶς ἄλλης ἐπιφανείας τοιαύτης. Ἀλλ' ἀπό τινος οὔτε ἡ παρουσία τοῦ ἀπλέτου τῆς ἡμέρας φωτὸς ὑπάρχει πλέον ἀναγκαία· διότι ἐπετράπη τελευταῖον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κατασκευάζῃ, ὅταν θέλῃ, ἐν μέσῳ σκότους τεχνητὸν φῶς ἀνάλογον σχεδὸν κατὰ τὴν δύναμιν μὲ τὸ τοῦ ἡλίου διὰ τοῦ αὐτοῦ πάλιν ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ.

Εὐτυχήσαντες νὰ ζῶμεν εἰς αἰῶνα τοιούτων τεραστίων, τὰ ὁποῖα συνειθίσαμεν ἀδιαφόρως νὰ ἀκούωμεν, δὲν δυνάμθα εὐκόλως νὰ συμπεράνωμεν τὴν ἐλεεινότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τοὺς πολὺ μακρὰν ἡμῶν ἤδη ἀπέχοντας. Δὲν φανταζόμεθα πόσας προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας κατήργησεν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, πόσα ἄγρια καὶ θηριώδη πάθη ἐξερρίζωσε, πόσον ἤλλαξε τὴν τύχην παμπόλλων ἐθνῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Εὐρώπης, καὶ τῆς Ἀσίας, ὁποίαν δὲ μεταβολὴν προπαρασκευάζει σὺν Θεῷ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσα εἰσέτι εὑρίσκονται βυθισμένα εἰς τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν ἀμάθειαν, καθὼς τὸ ἥμισυ, ἢ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς σελήνης μένει (ἴσως) ἐστραμμένον εἰς τὸ σκότος, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν ὅλον φωτίζεται καὶ διαλάμπει.

Ἡ ἔρευνα τῶν ποικίλων περιπετιῶν, ὅσας ὑπέστη τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἕως οὗ καταντήσῃ εἰς τὸ σημεῖον τῆς προόδου, ὅπου τὸ βλέπομεν, φαίνεται ἀξία οὐχὶ μόνον φιλοσόφου, ἀλλὰ παντὸς φιλομαθοῦς ἀνδρὸς, μάλιστα δὲ χριστιανοῦ. Ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἐναργέστερον τὴν φυσικὴν εὐγένειαν τοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲν ὑψοῖ δικαιότερον τὸ φρόνημά του, οὐδὲν ταπεινοῖ πλειότερον τὴν ψυχήν του ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου τῆς κτίσεως Δημιουργοῦ, ὅστις τὸν ἔπλασε κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἀπὸ δὲ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸν εἰσάγει βαθύτερον εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῶν θείων του βουλευμάτων καὶ τῆς σοφίας μυστήρια.

Τοιοῦτον ἔργον πολυετοῦς μελέτης καὶ ἐκτελέσεως ἱερογραφῶν σπουδαίων θεωρούντων ὡς ἀπὸ σκοπᾶς τῶν παρελθουσῶν γενεῶν τὰ πάθη καὶ τοὺς ἀγῶνας οὔτε ὀνειρευόμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν. Ὅσον ὅμως αἱ μικραὶ ἡμῶν δυνάμεις ἐπιτρέπουσιν ὑποτύπωσίν τινα αὐτοῦ καὶ σκιαγραφίαν μόνον ἐν εἴδει διηγήματος προτιθέμεθα νὰ ὑποβάλωμεν διὰ νὰ προσβάλῃ περισσότερον ἡ διαφορὰ τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀνανακλᾷ τοῦ λοιποῦ ὡς κάτοπτρον ἡ Μνημοσύνη εἰς τοὺς εὐμενεῖς ἀναγνώστας της.

ΙΧΝΗ ΤΙΝΑ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Σύνους καὶ βλοσυρὸς πάντοτε περιεφέρετο ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐξ ὅτου κατεδικάσθη ὡς ἔνοχος. Ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἔπρεπε νὰ αἰσθάνηται ἤδη κατὰ βάθος καὶ τὰς παρούσας θλίψεις καὶ τὰ μέλλοντα δεινὰ τῆς ἐπιχθονίου ἐξορίας του. Αὐτὸς τῷ ὄντι ὁ προωρισμένος κύριος τῶν ἄλλων κτισμάτων ἦτο ἤδη τὸ ἄγος τῆς φύσεως! Διὰ τοῦτο οὐδὲν οὔτε ἄκουσμα, οὔτε θέαμα ἔσχυε ν' ἀπασχολήσῃ ἐπ' ὀλίγον τὸν νοῦν του ἀπὸ τὴν ἰδέαν καὶ τὴν εἰδωλοποιίαν τῆς δυστυχίας του· ἀπεσπάρετο δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία μὲ τὰ θέλγητρά της χύνει τῆς παρηγορίας τὸ βάλσαμον εἰς τὰ δυσίατα τραύματα τῆς καρδίας, ὡς ἂν ἦτο αὐτὴ τῶν συμφορῶν του αἴτιος! Οἱ λειμῶνες, τοὺς ὁποίους ἀπήντα ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸν ἄτακτον δρόμον του, τὸν ἠνάγκαζον ἐνίοτε νὰ παραμένῃ εἰς τὰς ὄχθας τῶν κελαρυζόντων ῥυάκων· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐχρονοτρίβει ἀπὸ τὴν τραχήν του. Ματαίως ὡς πρὸς αὐτὸν ἐσκόρπιζον εἰς τὸν ἀέρα τὴν ἡδύπνουν ὀσμὴν των διάφορα ἄνθη πετασώδη, ἢ καὶ διπηχυαῖα κατὰ τὴν περίμετρον ἐνίοτε (1)· ματαίως δὲ προσέτι ἐκαλλώπιζον ὡς τάπητα τὸ ἔδαφος μὲ τὴν ποικιλίαν στιλπνοτάτων χρωμάτων. Τὰ ᾠδικὰ πτηνὰ ἐπέτοντο ἔνθεν κακεῖθεν· ἡ δὲ ἁρμονία των ἀντήχει τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἦτο βαθυτάτη εἰς τὰς ἐρήμους ἐκείνας κοιλάδας ἡ σιωπή· ἀλλ' ὁ βρυχηθμὸς καὶ ἡ ὀργὴ τῶν ἀγρίων θηρίων ἔπληττον ἐντονώτερον τοῦ ἀνθρώπου τὰς ἀκοάς· ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔτι τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον τὰ ἐκφοβίζει (2), ἐστερεῖτο δὲ καὶ παντὸς ἄλλου ἀμυντηρίου ὅπλου. Διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμα οὐχὶ ὁπωσοῦν νὰ εἰσχωρήσῃ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ δάση, ὅπου ἐνεφώλευον. Ἔπειτα ταῦτα ἦσαν τόσον συνηρεφῆ, ὅσον ποτὲ καὶ ὁ περίφημος Ἑρκύνιος δρυμὸς ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς δυναστείας, ἐσκέπαζον δὲ σχεδὸν τὴν πλειοτέραν ἐπιφάνειαν τῆς ὑλομανοῦς τότε γῆς. Ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν τὸ σκότος τῆς αἰωνίου νυκτὸς, ἥτις ἐκεῖ ἐβασίλευεν· ἐπειδὴ τὰ δένδρα τῶν θερμῶν τῆς Ἀσίας κλιμάτων, ὅπου ὑπῆρχε ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος, περὶ τὰς χώρας μάλιστα τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῶν Τροπικῶν, ὑπερβαίνουσι κατὰ πάντα καὶ σήμερον τὰ τῶν ἄλλων πάντων. Οὕτως αἱ ἐγκάλυπτοι ὑψοῦνται ἐπέκεινα τῶν 160 καὶ 180 ποδῶν καὶ ἡ περίμετρός των ἐκτείνεται ἀπὸ 30 μέχρι 36 καὶ ἐπέκεινα (3)· τινῶν δὲ, καθὼς τοῦ κολοσσαίου βασυβάου, φθάνει εἰς τοὺς 60 καὶ 90. Ὁ ὀργασμὸς οὗτος τῶν φυτῶν ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ μέρη των. Ὅθεν τὰ φύλλα τινῶν μὲν, ὡς τοῦ σκιώδους κορύμβου (**corypha umbraculifera**), φέρουσιν 6 ποδῶν διάμετρον (4), τῆς δὲ βανανέας ἀρκοῦσι καὶ δύο μόνον νὰ περιτυλίξωσιν ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον (5).

Τέκνα πρωτότοκα τῆς Φύσεως καὶ τοῦ Χρόνου, οἱ γίγαντες οὗτοι τῶν ὀρέων καὶ τῶν βουνῶν, ἀφ' οὗ ἐγέννησαν μυριάδας εὐτονωτάτων κλάδων, ἀποθνήσκουσι μετὰ δεκαπέντε καὶ εἴκοσιν αἰῶνας ἀπὸ μαρασμὸν γήρως καὶ τότε πίπτουσι σωρηδὸν καὶ ἀλεπάλληλοι ὡς τοῦ φθινοπώρου τὰ φύλλα. Οἱ κορμοί των καταφέρονται ἀπὸ τὰς ἀκρωρείας καὶ τοὺς ἀποτόμους βράχους εἰς ἀποκρήμνους καὶ ἀχανεῖς φάραγγας, καθὼς οἱ πάγοι τῶν Ἄλπεων, μὲ φοβερὸν πάταγον, τὸν ὁποῖον αὐξάνουσιν οἱ κρωγμοὶ τῶν κατεπτηγμένων κοράκων καὶ κορμοράνων· ἄλλοτε δὲ ὁριζοντείως ἐκτεινόμενοι γεφυροῦσιν ὡς ἀρχιτέκτονες τὰς χαράδρας καὶ τοὺς χειμάῤῥους, ἢ πίπτοντες εἰς τοὺς ποταμοὺς, συναρμόζονται ὡς σχεδίαι καὶ καταντῶσιν εἰς μακρυνοὺς τόπους, συχνάκις δὲ καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς θαλάσσης, ὅπου κοιλαινόμενοι ὑπὸ τῶν ἀγρίων ὑπηρετοῦσιν ὡς μονόξυλα σχεδὸν ἄσηπτα διὰ τὴν σιδηρικήν των σκληρότητα (6).

Ἐν μέσῳ τῶν στοιχείων τούτων ὅμοιος μὲ τὰ λοιπὰ ζῶα εἰς τὴν βρεφικὴν ἐκείνην τῆς γενεᾶς του περίοδον, περιέμενε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἕτοιμον τὴν τροφήν του ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς φύσεως. Ἦτο ἴσως ἔτι ὑποδεέστερος καὶ τῶν μελισσῶν, αἱ ὁποῖαι παρασκευάζουσι φιλοπόνως τὴν θρεπτικὴν των οὐσίαν, ὀλιγώτερον δὲ προνοητικὸς τῶν μυρμήκων, οἱ ὁποῖοι τὴν θησαυρίζουσιν ἐν καιρῷ. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἄγριοι λαοὶ καὶ σήμερον δὲν διαφέρουσι κατὰ τοῦτο. Ἂν καὶ ἡ γῆ ἐγλόαζε παντοῦ, καὶ τὰ λάχανα ἦσαν ἄφθονα, ὁ ἄνθρωπος τότε ἔπρεπε βεβαίως νὰ προτιμήσῃ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων· διότι καὶ ὡς πολλοὶ συνηθροισμένοι εἰς ὀλίγον τόπον καὶ διὰ τῆς ὄψεως αὐτῆς τὸν ἐθέλγον. Ἐκ δὲ τῶν πολυειδῶν δένδρων τούτων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ τὸν περιθάλψωσιν, οἷον τοῦ γενιπαγήρου, καὶ καϊμητήρου κτλ. [7] ἴσως καὶ μόνη ἡ βανανέα ἤρκει εἰς τὰς χρείας του· ἐπειδὴ οἱ βοτρυοειδεῖς καρποί της ἔχουσι

---

(1) Humboldt. Tableau de la nature·— Mirbel. physiologie végétale,

(2) *Οἱ ἐγχώριοι τῶν νήσων Μαριάνων δὲν ἐγνώριζον τὸ πῦρ.* Gobien. Histoire des Iles Maldives.

(3) Péron, Mémoires,

(4) Mirbel αὐτόθι.

(5) Bernarbin de saint Pierre. Études de la nature.

(6) *Τὸ σιδηρόδενδρον φύεται εἰς τὰς Ἀντιλλίας.*

[7] *Δένδρα τῆς Γουϊάνας*

ταλάντων βάρος ἐνίοτε (1). Ἀλλ' ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα ὁπωροφόρα δένδρα. Ὡς οὐράνιον μάνα τὸ λεγόμενον ἀρτόδενδρον τρέφει μέχρι τοῦδε πολλοὺς ἀγρίους τῆς Αὐςραλίας διὰ τῶν πεπονοειδῶν καρπῶν του(2)· ἀλλοῦ δὲ παρέχουσι τὴν αὐτὴν, ἔτι δὲ καὶ ἐκτενεστέραν ὠφέλειαν οἱ δακτυλοφόροι φοίνικες· διότι ἐκτὸς τῆς μελιηδοῦς γεύσεως τοῦ καρποῦ των ἔχουσι τρυφερὸν καὶ τὸν σπάδικα, ὅστις συχνάκις τοὺς ἀναπληροῖ. Ἀλλὰ καὶ ὁ κοκκοφοίνιξ δὲν εὐχαριστεῖ ὀλιγώτερον διὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ἡδύτητα τῶν ἀμυγδάλων του, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιέχεται χυμὸς γαλακτώδης·

Τοιαῦτα ἦσαν κατὰ τοὺς ὠγυγίους ἐκείνους χρόνους, τοιαῦτα δὲ διαμένουσι καὶ μέχρι τοῦδε εἰς παμπόλλας ἐρήμους, ἢ εἰς τὰ ὑψηλότατα ὄρη καὶ βουνὰ διαφόρων τόπων τὰ τροφοπάροχα δένδρα. Ἀπὸ τὰ πρωΐνὰ των ἄρα ἐθήλαζετὸ γάλα τῆς ζωῆς ὁ ἐξόριστος. Ἐφ' ὅσον ἐκρέμαντο οἱ μαστοὶ οὗτι τῆς κοινῆς μητρὸς, τῆς φύσεως, τὸ δεῖπνον ἦτο πάντοτε ἕτοιμον· ἀλλ' ἡ εὐπορία τοιούτου ἐπισιτισμοῦ ἔμελλε νὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις κλίνει συνήθως εἰς τὴν ἀργίαν. Διὰ τοῦτο πολλαὶ τῆς Ὠκεανίας φυλαὶ πλησιάζουσαι ἔτι εἰς τὴν φύσιν καὶ μετὰ τόσους αἰῶνας, διαμένουσι μέχρι τοῦδε νομάδες καὶ ἀμέριμνοι, ἡ δὲ ὀκνηρία ἐπικρατεῖ εἰς πάσας τὰς πράξεις των. Διὰ τὸ μέγα δὲ τοῦτο ἐλάττωμα καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῶν νήσων Κραΐβων καὶ τῶν Ἀντιλλίων ἐξέλιπον σχεδὸν παντελῶς· ἄλλοι δὲ ἐξίσου ἀδρανεῖς, ὡς οἱ Καλμοῦκοι, τρέφονται μὲ τὰς νυκτερίδας, τὰς σαύρας, κτλ. ἄλλοι μὲ ἀκρίδας, ὡς πολλοὶ Ἄραβες, ἄλλοι, ὡς εἰς τὴν Νορβεγίαν, μὲ λειχῆνας, βρύα καὶ φλοιοὺς, οἱ δὲ Σομογέδαι καὶ Ἐσκιμοὶ μὲ φαλαίνης ἔλαιον καὶ σαπροὺς ἰχθύας(3). Τέλος οἱ Ὀτομάκοι παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ὀρενόκου ζῶσι καὶ μὲ (ὀργανικάς τινας οὐσίας ἴσως περιέχουσαν) ἄργιλλον· ὥςε ἕκαστος λαὸς συνδιατίθεται μὲ τὸ περιέχον ἐφ' ὅσον μένει εἰς τὴν νηπιώδη κατάστασιν. Ὁποῖοι Ἡράκλειοι καὶ φιλανθρωπίας ἄθλοι περιμένουσιν ἔτι τοὺς Ῥώσσους τοὺς Ἄγγλους, τοὺς Γάλλους, καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς, ἕως οὗ ἀνεβιβάσωσι τόσας ἀγέλας ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν εἰς τὴν τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος ἐρώτιζε τὴν γῆν, διεσκέδαζε καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁπωσδήποτε τὴν μελαγχολίαν του· Ἀλλ' ὅτε ἤδη κατέβαινεν ὑποκάτω τοῦ ὁρίζοντος καὶ φλόγες ὡς πυρκαϊᾶς ἐξηπλοῦντο εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς περιφερείας του, πόσον ἆρά γε ἔπρεπε νὰ ἐκπλήττηται! Ὑπερεπερίσσευε δὲ μάλιστα ἡ φρίκη, ὅτε ἡ γῆ ἐσκεπάζετο μὲ τὸν μέλανα καὶ νεκροτάφιον πέπλον τοῦ σκότους, ἤρχετο δὲ ν' ἀντιβοᾷ τὸ πᾶν ἀπὸ τοὺς γοεροὺς ἤχους τῶν νυκτινόμων πτηνῶν καὶ τὰς ἀγρίας φωνὰς τῶν φοβερῶν κατοίκων τοῦ δάσους καὶ τῆς ἐρημίας.

(1) Cortambert. Physiographie. Bernardtn de S. P. αὐτόθι.
(2) Cortambert.
(3) Narrative of a second voyage etc by captain Ross.

Πολλάκις τότε, ὡς τὸ πάλαι μὲν οἱ Τρωγλοδύται, νῦν δὲ κατὰ τὴν ἄνω Αἴγυπτον οἱ Βετουΐνοι καὶ Ἄραβες ἐκρύπτετο εἰς φωλεοὺς καὶ εἰς σπήλαια, ἢ τῶν γεραν-δύων τὰ κοιλώματα. Ἄλλοτε δὲ κατεφευγεν εἰς τὰ ἕλη, ὅπου δυσκόλως μὲν μεγάλοι ἐχθροὶ ἠδύναντο νὰ τὸν εὕρωσι, τὸν ἐβασάνιζον ὅμως πλῆθος ἐντόμων· ἐνίοτε δὲ ἐνόμιζεν ὅτι ἐδύνατο νὰ εὕρῃ πλειοτέραν ἀσφάλειαν ἐπὶ τῶν δένδρων, καθὼς τῷ ὄντι τινὲς φυλαὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ σήμερον ἄλλαι δὲ εἰς τὰς νήσους τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὀρενόκου. Ἐκεῖ λοιπὸν ἀναῤῥιχώμενος ἀνέβαινε διὰ νὰ διανυκτερεύσῃ πλησίον τοῦ ὑλοδιαίτου πιθήκου. Καὶ εἰς μὲν τὰς ὑπερβορείους χώρας οἱ Ἐσκιμοὶ ζῶσιν ἀσφαλῶς ἐντὸς οἰκίσκων θολωτῶν ἀπὸ πάγους κατασκευασμένων, ὅπου τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐμβαίνει διὰ κρυσταλλώδους θυρίδος· ἐπὶ πάγων δὲ ὁμοίως κατακλίνονται ἐπεστρωμένων μὲ ταράνδου δέρματα (2) Εἰς τοὺς θερμοὺς ὅμως τόπους, ὅπου ἔτυχον διεσπαρμένοι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο πανταχοῦ μέγας· διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ βόας (3) τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ποδῶν μήκους σύρεται κατὰ γῆν ὡς ἐκτεταμένη δοκὸς καὶ μὲ ὁρμὴν βέλους, πάντα τὰ φυτὰ ὑποκλίνουσιν εἰς τὴν δίοδόν του, τὰ δὲ ζῶα ἀγεηλδὸν φεύγουσι τρέμοντα· διότι οὔτε ποταμοὶ, οὔτε πορθμοὶ θαλάσσης δύνανται νὰ διακόψωσι τὴν ὁρμὴν τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου ὄφεως, πολὺ δὲ μᾶλλον τάφροι καὶ ῥύακες. Ἀνέρπων συχνάκις εἰς ἀέριον ὕψος τῶν μεγίστων δένδρων, ἐλλοχᾷ τὴν θύραν καὶ ἐκτοξεύεται ἀφ' ἑνὸς εἰς ἄλλο· καταβροχθίζει δὲ οὐχὶ μόνον ἐλάφους καὶ δορκάδας, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρους ταύρους, συνθλίβων τὸ ζῶον μὲ τὰς πολυαρίθμους σπείρας του, ἕως οὗ συντρίψῃ τὰ ὀστᾶ μὲ τρομερὸν κρότον. Ἀγαθῇ τύχῃ αἱ τραχεῖαι περὶ τὴν οὐρὰν τοῦ τερατώδους τούτου κνωδάλου φολίδες παρατριβόμεναι ἀποτελοῦσι ψόφον τινὰ ἱκανῶς μακρόθεν ἐξάκουστον, ὥστε νὰ φεύγωσιν ἐγκαίρως τὰ πλησίον βόσκοντα, ἢ περιπλανώμενα ζῶα.

Οὕτω πανταχόθεν ἐπαπειλούμενος ὁ ἄνθρωπος, ἐμηχανᾶτο διαφόρους μεθόδους ἀμύνης καὶ προφυλάξεως· ὅθεν ἀφοῦ εἶδεν ὅτι πολλὰ φυτὰ περιαλλόκαυλα συμπλεκόμενα συνιστῶσιν ἀνυπερβάτους αἱμασιὰς, ἢ φραγμοὺς καταπύκνους ἐμποδίζοντας καὶ τὴν θέαν καὶ τὴν δίοδον εἰς τὰ δάση· ἄλλων δέ τινων αἱ κορυφαὶ πολλάκις καμπτόμεναι καὶ ὡς ὑποκατώφυλες ῥιζούμεναι εἰς τὴν γῆν γίνονται ἀπρόσβλητον σχεδὸν τεῖχος· ἄλλα δὲ, καθὼς οἱ ῥοτάγκοι, σχηματίζουσι πολλάκις ἐπανειλημμένους κύκλους, οἱ ὁποῖοι περιλαμβάνουσι πλατείας πρασιὰς ὡς αὐτοφυεῖς κήπων περίβολοι, ἐπεχείρησε νὰ συνδέσῃ πασσάλους, παλιούρους καὶ διαφόρους ἄλλους ἀκανθώδεις θάμνους πρὸς κατασκευὴν ἀσφαλεστέρου καταγωγίου τὰ θηρία ἀποτρέποντος. Τοιαῦτας ἔχουσιν εἰσέτι, διατριβὰς πολλαὶ ἀγρίων φυλαὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Μισισσιπῆ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὅθεν ὀρθῶς ὁ Πλάτων ἐσημείωσεν ὅτι αἱ πλεκτικαὶ καὶ πλαστικαὶ

(1) Hmumboldt. αὐτόθι.
(2) Narrative etc by Cap Ross.
(3) Lacépède Oeuvres Complèt.s.

τέχναι ἐχρησιμευσαν εἰς τὰς πρώτας ἀμέσως τοῦ ἀνθρώπου χρείας |1|. Ἀλλ' ἡ φύσις ἐδίδαξε τὸν ἄνθρωπον ἀνέκαθεν καὶ διὰ τῶν ζώων τὴν καλυβοποιΐαν. Ἐπειδὴ διακόσιοι πολλάκις καὶ τριακόσιοι κάστορες, μὴ ἔχοντες ἄλλα τῆς τέχνης των ὄργανα παρὰ τοὺς διχήλους πόδας, τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν οὐρὰν, συνέρχονται εἰς τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, ὅπου οἰκοδομοῦσι διρόφους καὶ τριρόφους καλύβας, ἀνταγωνιζόμενοι ἀκαταπαύστως, ὡς οἱ Ὁλλανδοὶ, διὰ προχωμάτων κατὰ τοῦ ῥεύματος. Μὲ αὐτὰ μόνον τὰ ἐργαλεῖα καθαρίζουσι τὰ στελέχη τῶν δένδρων ἀπὸ τοὺς κλάδους των, καὶ μεταφέροντες τὴν ὕλην, καταβάλλουσι τὰ θεμέλια τοῦ κτίσματος· κατασκευάζουσι δὲ ἐπιτηδείως καὶ θυρίδα καὶ θύρας δύο, τὴν μὲν πρὸς τὰ ὕδατα, διὰ νὰ καταφεύγωσιν εἰς αὐτὰ, ὅταν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον διώκωνται, τὴν δὲ πρὸς τὴν ξηρὰν, διὰ νὰ μετακομίζωσιν αὐτόθεν τὴν τροφήν των, τῆς ὁποίας προητοίμασαν ἤδη καὶ ταμεῖον χωρισμένον ἀπὸ τὸ πρὸς χρῆσιν τῆς οἰκογενείας των δωμάτιον, τὰ πάντα δὲ ἀκριβῶς μὲ πηλὸν καὶ πόαν περικλεισμένα(2).

Τοιούτων θεαμάτων μάρτυς, μαθητὴς δὲ καὶ προσεκτικὸς κατάσκοπος κῆς φύσεως δὲν ἐδυσκολεύθη ὁ ἄνθρωπος νὰ τελειοποιήσῃ τὴν κατοικίαν του .Ἀλλ' ὡς ἀδύνατος μὲν καθ' ἑαυτὸν, συναγελαστικὸς δὲ ἐκ ταύτομάτου συμπαρέλαβε ἔκτοτε καὶ ἄλλους ὁμοίους του εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὰ περισσότερα ἄλλα. Ὁμοίως δὲ ἐπενόησε καὶ ἐνδυμασίαν τινὰ αὐτοσχέδιον. Ὅθεν πελώρια φύλλα βανανέας καὶ κοκκοφοίνικος, ἢ οἰσυόπλεκτα περιζώματα, ἢ σχοῖνοι καὶ σπάρτοι συνδεδεμένοι ὡς ψίαθοι, ἐκάλυψαν κατ' ἀρχὰς τὰ καίρια καὶ ἐπισφαλέστατα τοῦ σώματος μέρη. Ἀλλὰ γυμναὶ μέχρι τοῦδε περιφέρονται καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Αὐστραλίαν, ἀσκεπεῖς δὲ περιπλανῶνται πολλοὶ λαοὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Βρασιλίαν, τὸ Παραγκουαὶ καὶ ἄλλους τῆς Ἀμερικῆς τόπους. Εἰς τινας δὲ μόνον ἐξ αὐτῶν φιλοτεχνοῦνται ἐσθῆτες καὶ ἀπὸ φλοιὸν διαφόρων δένδρων οἷον τοῦ ἀρτοκάρπου, ἢ τῆς χαρτοσυκαμίνου (3) Brussonetia Papyrifera καθὼς εἰς τὴν Αὐςραλίαν καὶ τὴν Ταϊτήν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πρόχειρος τροφὴ εὐκόλως κατηναλίσκετο, ἐςρεψαν ἤδη τὸν νοῦν των οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰς τὸ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπον ἀναφανδὸν καὶ καθ' ἡμέραν ὅτι γίνονται βορὰ τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων. Ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ ἐφεύρωσι διάφορα μηχανήματα πρὸς κυνηγίαν ἐπιτήδεια, οἷον τὸ ῥόπαλον, τὸ τόξον, τὰ βέλη, τοὺς βρόχους, τὴν σφενδόνην, τοὺς πελέκεις ἀπὸ ὀξεῖς λίθους, τῶν ὀρύγων τὰ κέρατα καὶ τὰ παρόμοια. Μὲ τοιαῦτα ὄργανα πολλοὶ Αἰθίοπες, οἷον οἱ Γουϊναῖοι καὶ ἄλλοι λαοὶ ἀντεμάχοντο εὐδοκίμως πρὸς τὰ ἄγρια θηρία τῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα περιεστοιχίζοντο Εἰς ταῦτα δὲ ἔπειτα οἱ κατοικοῦντες τὰ παράλια καὶ οἱ νησιῶται προσέθεσαν βαθμηδὸν καὶ διάφορα τῆς ἁλιευτικῆς βοηθήματα οἷον τὸν κάμακα καὶ τὸ δίκτυον. Αὐτὰ, ἡ στιβὰς καὶ τινα πήλινα σκεύη, καθὼς κύλικες ἀπὸ μεγάλας κογχύλας, ἦσαν ὅλη ἡ ἐνδυχία τῆς κατοικίας τῶν πρώτων ἀνθρώπων.

Τρέχων ποτὲ ἐν τούτοις βιαίως ὁ κυνηγὸς κατόπιν ζώου ἔῤῥηξεν αἰφνηδίως φωνὴν, ὡς ὁ υἱὸς τοῦ Κροίσσου, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀγριμαίου, ἢ τὴν λόχμην, ὅπου τὸ εἶδε κρυπτόμενον. Ἡ πρώτη αὕτη φωνὴ ἦτο ἄσημος ὡς κόρακος, ἢ ψιτταικου ἦχος· ἀλλ' ἐκφράζουσα σφοδρὸν πάθος· ἄλλαι δὲ τοιοῦται πολλαὶ κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐπανελήφθησαν ὕςερον, ἐξ ὧν αἱ πλεσταὶ, ἴσως δὲ καὶ σύμπασαι κατ' ἀρχὰς, ἦσαν πεποιημέναι. εἴτε φυσικῶν ἤχων ἀπομίμησις καὶ πραγμάτων φωνητικα σύμβολα. Ἡ χειρονομία τὸ βλέμμα, ὁ τόνος καὶ κινήσεις διάφοροι ἔδιδον ψυχήν τινα εἰς αὐτάς. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐμελλον νὰ πολλαπλασιασθῶσι ἐπ' ἄπειρον διὰ ν' ἀποτελέσωσι τὸ πρώτιστον τοῦ ἀνθρώπου προνόμιον, τὸν προφορικὸν λόγον, ὅστις ἐδόθη ὡς συμπλήρωμα καὶ ὄργανον τοῦ ἐνδιαθέτου, ὥστε ἀμφότεροι νὰ τὸν διακρίνωσιν ὡς κοινωνικὸν ἀπὸ πάντα τὰ λοιπὰ ζῶα. « Ejus (societatis) autem vinculum est ratio et oratio. » (1) Διότι τί ἤθελε τῷ ὄντι χρησιμεύσει ὁ νοῦς μὴ καλλιεργούμενος, ἢ ἀναπτυσσόμενος εἰς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων συνομιλίαν διὰ τῆς γλώσσης;

Ὦ ἐρασμία τοῦ ἀέρος θυγάτηρ Φωνὴ, πῶς ἀπὸ πνοῆς, τῆς τόσον ἀναγκαίας εἰς τὴν ὑλικὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλεσαι εἰς ὄργανον τῆς διανοητικῆς ζωῆς του; Πῶς ἐξέρχεσαι ἀπὸ τὸ στῆθος τόσον διάφορος; Πῶς μεταποιῆσαι ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν λάρυγγα, εἰς τὸν οὐρανίσκον, εἰς τὴν γλῶσσαν, εἰς τοὺς ὀδόντας καὶ τελευταῖον εἰς αὐτὰ τὰ χείλη; Πῶς ἐναρθρουμένη μοιράζεται εἰς πολυειδεῖς φθόγγους, ἔπειτα δὲ ἐκπηδῶσα εἰς τὰ ἔξω ἐμβαίνεις πάλιν εἰς τὸν ἀέρα ὡς μέρος εἰς τὸ ὅλον, ἐξ οὗ παρήχθης; Πῶς τέλος νέαν ἄλλην καὶ καινότροπον ἤδη μεταβολὴν πάσχουσα γίνεσαι ἐναρμόνιον μέλος;

Εἰς σὲ μόνον, ὦ Φωνὴ ἐδόθη ἡ δύναμις νὰ συνετίζῃς τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἄγῃς καὶ νὰ φέρῃς τοὺς λαοὺς, νὰ τιθασσεύῃς πολλάκις τὰ ζῶα, νὰ ἰατρεύῃς νόσους, ὡς ἡ κιθάρα τοῦ Δαβὶδ, νὰ διεγείρῃς πάθη ὡς ὁ Τιμόθεος, νὰ κατακηλῇς ὡς αἱ Σειρῆνες, νὰ σαλεύῃς τοὺς λίθους ὡς ὁ Ἀμφίων, καὶ νὰ ἀναβιβάζῃς τὰς ψυχὰς ἀπὸ τὸν ᾅδην, ὡς ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέως τὴν φιλτάτην του Εὐρυδίκην!

Οὕτω μελιχρὰν, ὦ Φωνὴ, εἴθε νὰ σὲ ἀκούσω ἐξερχομένην ποτὲ καὶ ἐκ τοῦ στόματος τῆς Κλεαρέτης μου!

Ἀλλὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ἄφευκτα βοηθήματα τῆς φωνῆς κατήντησαν ἆρά γε εἰς τὸ ἑξῆς παντελῶς ἄχρηστα ἀφοῦ ἐτελειοποιήθη διὰ τοῦ χρόνου αὐτὴ ἡ φωνὴ! Τὰ σημεῖα ταῦτα εἰσέτι ἐνισχύουσι τὸν λόγον, καὶ διὰ τῆς καταλλήλου μάλιστα αὐτῶν χρήσεως διαπρέπει ὁ ἀληθὴς ῥήτωρ. Ἐχρειάσθησαν δὲ βεβαίως αἰῶνες πολλοὶ ἕως οὗ ἀπὸ τοιαῦτα ἀτελῆ καὶ ἀμυδρὰ στοιχεῖα συντεθῇ ἡ γλῶσσα, ἥτις τόσῳ πλουσιωτέρα γίνεται, ὅσῳ τὸ ἔθνος πλειότερον διελογισθη,

(1) *Πλατ. περὶ Νόμ. Β. Γ.*
(2) Raynal αὐτόθι.
(3) Balby géographie.

(1) Ciceron. de officiis Libr. 1. Cap. XAJ.

ἔπραξεν, ἐκοινώνησε, ἐφιλοσόφησεν, προώδευσε. Διὰ τοῦτο ἄγριοι λαοὶ μόλις ἔχουσι γλῶσσαν· ἐπειδὴ καὶ ὀλίγα πράγματα ἔχουσι νὰ παραστήσωσιν. Αἱ δὲ λέξεις παριστάνουσι τὰς ἰδέας, ὡς τὸ πρωτότυπον ἡ εἰκών· ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου ἐκδίδονται πολλὰ ὁμοιώματα· διὰ τοῦτο ἔχομεν καὶ πολλὰς ὁμωνύμους λέξεις. Πῶς ὅμως ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ γλῶσσαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς τόσον, ὥστε εἰς μόνην τὴν Ἀμερικὴν 10 ἑκατομμύρια σχεδὸν ἀνθρώπων ὁμιλοῦσι 438 γλώσσας, ἐπέκεινα δὲ τῶν δυσχιλίων διαλέκτους; (1)

Πολλοὶ ὅμως πλειότεροι βέβαιως παρῆλθον αἰῶνες ἕως οὗ ἐφευρεθῇ ἡ γραφὴ καὶ τῆς φωνῆς καὶ τῶν νοημάτων. Ὅθεν οἱ Περουβιανοὶ, ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι λαοὶ κατ' ἄλλους τρόπους, ὑλοποίουν, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ἰδέας των διὰ δεσμῶν διαφόρου μεγέθους καὶ χρώματος, κοΰϊπος ὀνομαζομένων· οἱ δὲ Μεξικανοὶ καὶ οἱ Ἱεροκέζοι εἶχον σύμβολα ἱερόγλυφα πρὸς καθαρωτέραν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἰδεῶν ζωγραφίαν.

Δὲν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τοὺς Αἰγυπτίους, ὡς ἀναγομένους εἰς νεωτέραν πολιτισμοῦ ἐποχὴν, ἢ μᾶλλον ὡς ἔχοντας τελειότερον ἰδεογραφίας σύστημα.

Ἡ κυνηγία ηὔξησεν ὁπωσοῦν τὰ ἐφόδια τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἐσκλήρυνεν ἐκπαλαι τὴν καρδίαν των. Φροντίζοντες πρὸ πάντων περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν συντηρήσεως, ἐφέροντο, χρείας τυχούσης πρὸς τοὺς ὁμοίους των μὲ τὴν αὐτὴν ὠμότητα καὶ ἀναλγησίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς τὰ ἐπιβουλευόμενα αὐτοὺς θηρία. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γυνὴ ὑπέφερε τότε παντοιοτρόπως ἀπὸ τὸν ἄνδρα, συνεκυνήγει, συνεμάχετο, καθὼς αἱ γυναῖκες τῶν Κίμβρων (2), ἐδούλευεν ὡς ὑποζύγιον, ἔτρεχεν ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς ποιλάδας, εἰς τὰς νάπας, εἰς τὰ βουνὰ, εἰς τοὺς ποταμοὺς· περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ἀπεσύρετο κατάκοπος εἴς τινα γωνίαν διὰ νὰ μασσήσῃ τὴν ὀλίγην τροφήν της καὶ νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τῆς στιβάδος. Ἡ πρὸς αὐτὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐμένεια ἤρχετο κατὰ μακρὰς περιόδους, παρήρχετο δὲ ταχέως, καθὼς καὶ ἡ ὁρμὴ τοῦ πάθους. Ὁ ἄγριος τὴν ἤρπαζε, καθὼς εἰς τὴν Αὐστραλίαν, βιαίως, ὅτε ἤθελε τὴν ὑπηρεσίαν της, τὴν ἀπελάκτιζε δὲ μὲ τὴν αὐτὴν βαρβαρότητα ὀλίγῳ ὕστερον. Ὅθεν καὶ αὐτὴ μὴ ἀνήκουσα εἰς κανένα, καθώς ποτε καὶ παρὰ τοῖς Λιβυρνίοις (3) ὑπὸ πάντων δὲ περιφρονουμένη ἀπεφορτίζετο πολλάκις εἰς τοὺς θάμνους, εἰς τὰς ἄγνους, εἰς τὰς μύρτους, καὶ εἰς τὰς ροδοδάφνας τὸ βάρος τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τοὺς κόλπους της.

Τοιαῦτα καὶ τοσοῦτα πάσχουσαι αἱ δυστυχεῖς τῶν ἀγρίων γυναῖκες εἶδον πάντοτε μὲ ἀγαλλίασιν ἀποβιβαζομένους, ἢ πλησιάζοντας τοὺς ξένους, ἔτρεχον δὲ ὡς μαινάδες πρὸς ὑποδοχήν των. Πολλαὶ μάλιστα συνήργησαν δραστηρίως διὰ συνωμοσιῶν καὶ ἄλλων μέσων εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς πατρίδος των ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· Ἡ ἱστορία ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων τὴν Μαρίναν, ἐρωμένην τοῦ Cortes, ἥτις ἐκμαθοῦσα τὴν Ἱσπανικὴν ἐχρησίμευσεν οὐχὶ μόνον ὡς διερμηνεὺς, ἀλλὰ καὶ ὁδηγὸς καὶ σύμβουλος τοῦ περιφήμου πορθητοῦ τῆς Μεξικανικῆς ἐπικρατείας.

Φανερὸν ὅτι κατὰ τὴν σκληρότητα ταύτην ὁ ἄνθρωπος ἐφιλοτιμήθη νὰ ὑπερβῇ καὶ αὐτὰ τὰ θηρία· ἐπειδὴ ἡ φύσις τῷ ὄντι ἐνέσταξεν εἰς πάντα τὰ ζῶα συμπαθειάν τινα μεταξὺ τῶν φύλων, ἥτις καὶ ἐπὶ τῶν αἱμοβορωτάτων αὐτῶν δὲν περιορίζεται μόνον εἰς προσωρινήν τινα εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ γεννᾷ καὶ ἀμοιβαίαν εὔνοιαν, διαμένουσαν δι' ὅλου τοῦ βίου. Παρατηρεῖται μάλιστα ὅτι καὶ τὰ εἰς ἕνα καιρὸν, ἢ εἰς ἓν ὑποκείμενον περιορίζοντα τὸν ἔρωτα ὡς μονόγαμα, διατηροῦσι καὶ μετὰ ταῦτα φιλαρέσκειάν τινα καὶ καλοκἀγαθίαν πρὸς ἄλληλα. Ὅθεν κομψότατα λέγει ὁ Ἀριόστος. « Πάντα τὰ ὁμογενῆ χερσαῖα καὶ εἴτε εἰρηνεύοντα, εἴτε πολεμούμενα ζῶα δὲν κινοῦνται τὰ ἀρσενικὰ κατὰ τῶν θηλυκῶν· ἡ θήλεια ἄρκτος περιπλανᾶται εἰς τὸ δάσος ἀσφαλὴς μὲ τὴν ἀρσενικὴν ἄρκτον· ἡ λέαινα κατακλίνεται πλησίον τοῦ λέοντος. ἡ λύκαινα συνδιαιτᾶται ἡσύχως μὲ τὸν λύκον· οὔτε ἡ βοῦς φοβεῖται τὸν ταῦρον.

Tuli gli altri animali che sono iu terra,
O che vivon quieti e stanno in pace;
O si vengon a rissa e si fan guerra,
A la femina il maschio non la face.
L' orso con l' orsa al bosco sicura erra,
La leonessa appresso il leon giace.
Conn lupo vive la lupa sicura.
Ne la giuvenca ha del torel paura.
Ariosto canto 5.

(ἀκολουθεῖ) Ι. Ν. Λεβαδεύς.

ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΦΑΓΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ.

Ὅρα τὴν εἰκόνα [Ζ.
Μήτηρ κρατοῦσα τὸν υἱὸν, τὸν πόθον τῆς ψυχῆς της,
Σπεύδει τὸ βῆμα καὶ κραυγὴν τὸ στόμα της ἐκχύνει.
Ἀλλὰ Ἡρώδου λειτουργὸς, ἀγρίων φόνον μύστης,
Ἁρπάζων τὸν ἱμάντα της τὴν μάχαιραν προτείνει.
Γονατισμένη πρὸ ποδῶν παρακαλεῖ ματαίως.
Δειλαία μήτηρ ἄλλη·
Ἀνωφελῶς ἱκέτιδα τὴν κεφαλὴν προβάλλει.
Μητρὸς δὲ φθάνουν αἱ κραυγαὶ τῶν βρεφοκτόνων ἕως!
Πόσον ἡ ὄψις ἔντρομος τοῦ βρέφους τοῦ ἀθλίου!
Ποῖος ὁ τρόμος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐναλγὲς τοῦ ὕψους!
Ἐστράφη, φεῦ, νὰ μὴν ἰδῇ τὸ βλέμμα τοῦ δημίου
Σκληρότερον τοῦ ξίφους.
Ἄλλη, ὀπίσω βλέπουσα μὲ τρόμον καὶ μὲ πόνον
Τὰ σφάγια τῶν φόνων,
Σφίγγει τὸ τέκνον τρέμουσα κ' ἐνῷ ζητεῖ νὰ φύγῃ
Τὰ χείλη της εἰς κραύγασμα σπαρακτικὸν ἀνοίγει.
Εἰς τῶν κραυγῶν τὴν ταραχὴν, εἰς τῆς σφαγῆς τὴν [ζάλην
Ἰδέτ' ἐκεῖ τὴν ἄλλην
Πῶς ἔπεσε καὶ πῶς ζητεῖ τὸ βρέφος της ὑψοῦσα
Ν' ἀναγερθῇ! Ἐπάγωσεν ἐν φάσγανον ἰδοῦσα
Συμπλέκουσα τὰς χεῖράς της. Ἄλλη πρὸς τ' ἄνω
Τὸ πρόσωπόν της στρέφει [κλαῖον.
Δὲν ἔχει τί νὰ φοβηθῇ, οὐδὲ νὰ χάσῃ πλέον.
Κεῖται νεκρὰ τὰ δύο της, τ' ἀγαπημένα βρέφη.

---

(1) *Ἐθνογραφικὸς πίναξ Βάλβη.*
(2) *Στράβ. Γεωγραφ.*
(3) *Νικόλ. Δαμασκ. ἱστορ.*

Ἡ σφαγὴ τῶν παίδων τῆς ἐναλλῆ τοῦ Ἡρώδου.

ΑΓΓΛΩΝ ΑΠΟΙΚΙΑ

ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ

Μετὰ τὴν Πορτογαλλίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ὀλλανδίαν ἐξήπλωσε καὶ ἡ Γαλλία τὰς ἀποικίας της εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν παραλίαν τῆς Αφρικῆς. Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον αἱ πλεῖσται τῶν ἀποικιῶν τούτων ἀποσείσασαι τὸν ζυγὸν τῆς μητροπόλεως περιῆλθον εἰς τὴν Ἀγγλίαν· καὶ αἱ ὑπολειπόμεναι δὲ ἔτι ἀπ' αὐτὴν κινδυνεύουσιν ἴσως νὰ κυριευθῶσί ποτε κατὰ πρώτην περίστασιν ἁρπαγῆς καὶ βίας, τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπει ὁ πόλεμος, ἂν δὲν φθάσωσι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο, ἅμα κατορθώσῃ νὰ κατασταθῇ εἰς νέον τόπον, ῥιζοῦται βαθέως αὐτόθι καὶ αὐξάνει βαθμηδὸν τὰς δυνάμεις του. Οἱ Γάλλοι δὲ τοὐναντίον, ἂν καὶ ἔπαθον ἀπὸ πολλοὺς συνεχεῖς πολέμους καὶ ὑπερόγκους δαπάνας, δὲν εὐτύχησαν εἰσέτι νὰ στερεωθῶσιν εἰς τὴν Ἀλγερίαν. Ἀλλ' ἐσχάτως καὶ οἱ Ἄγγλοι αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ ὀπισθοδρομῶσιν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος· τοῦτο δὲ φαίνεται τόσῳ μᾶλλον παράδοξον, ὅσῳ κατεστάθησαν ἐκεῖ πρὸ τεσσαράκοντα ἤδη ἐτῶν. Τὸ κλίμα τῆς χώρας ταύτης ἦτο εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν· διότι κατὰ τὸ 1835 ἀπὸ 3,254 ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ τύφου καθ' ὅλην τὴν πολύπονον ἐκστρατείαν ἐκείνην, οὔτε ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ μακρυνθῇ τοῦ λόχου· ἐν ᾧ τὸ τῆς Ἀλγερίας ὡς νοσῶδες ἔβλαψεν ἀνέκαθεν καιρίως τοὺς Γάλλους. Ἔπειτα εἰς μὲν τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον ὑπῆρχον λαοὶ χριστιανικοὶ καταγόμενοι ἐκ τῆς Εὐρώπης, διάγοντες βίον ποιμενικόν, ἢ σκηνίτην καὶ κατέχοντες ἱκανὴν ἔκτασιν τοῦ τόπου ἐκείνου, ὥστε ἐδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν, ὡς ὄργανον καὶ ἄλλων κατακτήσεων, ἢ τοὐλάχιστον ἀμύνης· εἰς δὲ τὴν Ἀλγερίαν ἀπαξάπαντες οἱ κάτοικοι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Τέλος οἱ μὲν Κάφροι μόλις ἀριθμοῦνται ὡς 160,000 ἐκτὸς τῶν Χοττεντότων, οἱ δὲ Ἄραβες καὶ οἱ Καβύλοι λέγονται ὡς 4, ἢ 5 ἑκατομμύρια, ὥστε εὐκόλως συγκροτοῦσι δύναμιν 500,000 μαχίμων στρατιωτῶν, κατασκευάζουσιν ὅπλα καὶ πυρῖτιν, ὅ,τι δὲ τοῖς λείπει εὐκόλως πορίζονται ἐκ Μαυριτανίας (Μαρόκ) Τύνιδος (Τούνεζι) Μελίτης καὶ Καρτηΐας (Γιβραλτάρ). Καὶ ὅμως οἱ Ἄγγλοι οὐχὶ μόνον ἐξηγρίωσαν τοὺς ὁποίους εὗρον ἡμέρους καὶ εὐαγώγους κατοίκους, ἀλλὰ τοὺς ἠνάγκασαν μάλιστα καὶ εἰς ἀποστασίαν, προσέτι δὲ καὶ εἰς μετανάστευσιν. Ὡς εἰκοσιπέντε χιλιάδες ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδία βεβαρυμένοι τὴν καταδυναστείαν τῶν Ἄγγλων ἀπεχώρησαν τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς, καὶ ἀδιακόπως ἔτι μᾶλλον μακρύνονται ἐφ' ὅσον καταδιώκονται ἀπὸ τὰ ὅπλα τῶν ἐχθρῶν, οὔτε εἰρήνης ὑπόσχεσιν, οὔτε ἀμνηστίαν θέλοντες ν' ἀκούσωσι, φέροντες δὲ μεθ' ἑαυτῶν ἄσπονδον τὸ μίσος κατὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὀνόματος. Οἱ δὲ Κάφροι, τοὺς ὁποίους σήμερον πολεμεῖ ὁ Ἄγγλος Χάρρυ Σμίθ, μόλις κατὰ τὰ ὑποβληθέντα εἰς τὸ βουλευτήριον γγραφα ἔχουσι πέντε ὡς ἓξ χιλιάδας ὅπλων, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζουσιν οὔτε νὰ ἐπισκευάσωσι· πρό τινων δὲ ἐτῶν μόνον ἐννόησαν τῶν ἵππων τὴν πολεμικὴν χρῆσιν· ἀλλὰ τὸ ἱππικόν των δὲν ὑπερβαίνει τοὺς δισχιλίους ἱππεῖς. Τοιοῦτοι ἀντίπαλοι γίνονται διὰ ἐπιδρομῶν μόνον ἐπίφοβοι· διότι ἐπέρχονται ἐξαίφνης ὡς κλέπται ἀπαράμιλλοι κατὰ τὴν τόλμην ἐνταὐτῷ καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα· ἀλλ' ἐπὶ τῆς μάχης ἀφανίζονται σχεδὸν ὡς σκιὰ ἅμα ἴδωσιν ἐρυθρὰν στολήν. Ὅθεν καθ' ὅλον τὸν πόλεμον τοῦ 1834—35 ἐξέλιπον τεσσαράκοντα τέσσαρες μόνον ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδία, καθὼς μαρτυρεῖ ἀξιωματικός τις Ἄγγλος αὐτόπτης ὁ Κ. Ἀλεξανδρος· ἀλλ' ἡ ἀποικία ὑπέφερε πολυειδεῖς κακώσεις δηλ. 456 οἰκίαι ἐκάησαν, 11,193 διάφορα κτήνη καὶ 6,000 ἵπποι ἀνηρπάγησαν, ἐκτὸς αἰγῶν καὶ προβάτων κτλ.

Ὅτε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18 αἰῶνος, ἡ ἑταιρία τῆς Ὀλλανδικῆς Ἰνδίας ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν ἐμπρείου εἰς τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον, δὲν ἐσκόπευε κυρίως νὰ καταστήσῃ ἀποικίαν αὐτόθι· διότι ἄξιοι ταύτης ἐνομίζοντο οἱ τόποι, ὅπου μεταλλεύονται ἄργυρος καὶ χρυσὸς καὶ τιμαλφεῖς λίθοι· ἢ παράγονται προϊόντα συνήθη εἰς τὸ ὑπὸ τὴν διακεκαυμένην ζώνην ἔδαφος οἷον τὰ ἀρώματα, τὰ ὁποῖα ὅμως εὑρίσκονται ἀλλοῦ εὐποριστότερα· ἤθελε δὲ μόνον νὰ προπαρασκευάσῃ εἰς τὴν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς τόπον τινὰ ἐπισιτισμοῦ καὶ ναυλόχιον τῶν Ὀλλανδικῶν στόλων ὡς κλειδίον τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης ἀνάλογον μὲ τὸ ἐπίνειον τῆς Καρτηΐας (Γιβραλτάρ). Ὅθεν μὲ τρία πλοῖα μόλις φέροντα 250 ἐπιβάτας ἠγκυροβόλησεν ὁ Βὰν Ῥοεβὲκ εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ ὅρμου Table-Bay. Ὁ δὲ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς ἤρκεσεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ, καὶ ποτὲ ἡ ἀποικία δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην τῆς μητροπόλεως· ἔμελλεν ὅμως κατὰ τὸ 1795 δηλ. 143 ἔτη μετὰ τὴν σύστασίν της νὰ προσβληθῇ καὶ νὰ πάθῃ.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους γεωγράφους καὶ περιηγητὰς ἡ Ἀφρικὴ ἔχουσα σχῆμα ἀνωμάλου πυραμίδος φέρει ἀλλεπάλληλα, ἀλλ' ἀπότομα ὀροπέδια, τῶν ὁποίων τὸ ὑψηλότατον ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην μεγάλην ἔρημον, τόπον ἄγνωστον καὶ ἀνεξερεύνητον μέχρι τοῦδε κατοικούμενον ὑπὸ πλήθους διαφόρων ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα διῃρημένα εἰς φατρίας κατασπαράττονται ἀκαταπαύστως καὶ ἀποθνῄσκουσι ἀμοιβαίως πρὸς τὰς ἐσχατιὰς τῆς εὐρυχώρου ταύτης ἠπείρου. Πόθεν δ' ἄρα γε προῆλθεν ἡ λύσσα τῶν τοιούτων πολέμων καὶ ἀλληλοφονιῶν; Μήπως τὴν διέγειρεν ἡ ἀνδραποδοκαπηλεία, ἢ ὁ συγχρωτισμὸς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ὅστις προχώρησεν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς, ὥστε οἱ ἀνταγωνιζόμενοι σήμερον κατὰ τῶν Ἄγγλων λαοί, πάντῃ ἄγνωστοι μέχρι τινος, ὀνομάζονται συλλήβδην Κάφροι παρὰ τὸ Ἀραβικὸν Κιαφίρ, τουτέστιν ἄπιστοι; Ὁποιαδήποτε ὑπάρχῃ ἡ ἀληθὴς αἰτία μένει ὁμολογούμενον ὅτι αἱ διάφοροι φυλαὶ συνελαυνόμεναι ὡς κύματα φέρονται εἰς τὰς ἀκτὰς ἀσθενεῖς καὶ ὀλιγάριθμοι. Ἐκ τούτων δὲ οἱ Γκαλαὶ λεγόμενοι, οἵτινες ἤδη προσβάλλουσι τῆς Ἀβυσσηνίας τὰ ὅρια, ἀνεφάνησαν μόνον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος. Νεήλυδες δὲ ὁμοίως θεωροῦνται καὶ ἄλλοι Αἰθίοπες κατασταθέντες εἰς τὰ Ὀάσεις τῆς μεγάλης ἐρήμου· καὶ οἱ κάτοικοι δὲ τῆ

Νιγριτίας φαίνεται ὅτι ἦλθον μακρόθεν ὡς πορθηταί, καθὼς καὶ οἱ Κάφροι.

Ἡ τοιαύτη τῶν ἀγρίων τούτων φυλῶν παλίρροια δὲν εἶχεν ἔτι ἀρχὴν ὅτε οἱ Ὀλλανδοὶ κατέπλευσαν εἰς τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον. Οἱ σπανίζοντες καὶ ἀδύνατοι λαοὶ Χοττεντότοι, Βασινάναι, Βοσχεσμάνοι κλπ. δὲν ὁμοίαζον κατ' οὐδὲν μὲ τοὺς εὐμόρφους καὶ πελωρίους Αἰθίοπας, τοὺς ὕστερον ἐπελθόντας. Οἱ δὲ ἀποικήτες Εὐρωπαῖοι ἐπολιτεύθησαν τοσοῦτον εἰρηνικῶς καὶ φρονίμως, ὥστε καὶ τὰς γαίας τῶν αὐτοχθόνων ἠγόρασαν καὶ μόλις δις συνεπλάκησαν πρὸς αὐτοὺς ἐν διαστήματι 160 ἐτῶν· ἐν ᾧ οἱ Ἄγγλοι ἐντὸς 45 μόνον, δηλ. ἀπὸ τοῦ 1806, ὅτε ἐκυρίευσαν ὑπόσπονδον τὴν ἀποικίαν συγκειμένην ἐξ 80 χιλιάδων, τῶν ὁποίων οἱ ἡμίσεις Εὐρωπαῖοι, ἐπολέμησαν πρὸς αὐτοὺς ἑπτάκις.

Οἱ Ὀλλανδοὶ διέφερον σχεδὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀποίκων ἐπειδὴ δὲν ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὡς τοιχοδῶκται, καθὼς ἄλλοι εἰς τὴν Περουβίαν καὶ τὸ Μεξικόν, οὔτε ὡς πορθηταί, καθὼς οἱ Ἄγγλοι καὶ Πορτογάλλοι εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, οὔτε τέλος ὡς κατάοικοι, οἱ ὁποῖοι πρὸς ποινὴν ἐξορίζονται εἰς τὴν Νέαν Ὀλλανδίαν. Ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἔτυχον προσωχθισμένοι ἀπὸ τὴν μοναξιότητα καὶ κενοδοξίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, οἱ δὲ φεύγοντες τὴν τυραννίαν ὑπῆγον νὰ ἀναπνεύσωσιν ἐλευθέρως εἰς τὴν ἔρημον πολλοὶ δὲ καὶ ὡς διαμαρτυρούμενοι ἐδραπέτευσαν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν καὶ Ὀλλανδίαν ἐκεῖ ἢ εἰς ἐπαρχίας τινας τοῦ Ῥήνου, ἄλλοι δὲ ἦσαν Λουθηριανοὶ μακρυνόμενοι τῆς Αὐστρίας, ἢ Καλβινισταὶ μεταναστεύσαντες ἀπὸ τὴν Γαλλίαν κλπ.

Ἐκ τούτων δὲ πάντων συχνοὶ, ὡς οἱ Γάλλοι, ὁρμώμενοι ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκογενειῶν τῆς πατρίδος των, ἐλησμόνησαν καὶ τὴν ἐθνικήν των γλῶσσαν, ἴσως κατὰ τοῦτο δὲν ἐλυποῦντο. Διὰ τί τῷ ὄντι νὰ διατηρήσωσι δοκησιοκρατικόν τινα σύνδεσμον μὲ τὴν Εὐρώπην, ἥτις τοὺς ἠνώχλει, τοὺς κακούχει, τοὺς ἐβασάνιζε μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς συνειδήσεως, ὥστε δὲν ἠδύνατο παντελῶς οὔτε τὰς θρησκευτικάς των τελετὰς νὰ ἱερουργήσωσι εἰς τὰ ὑπόγεια ἄνευ κινδύνων καὶ φόβων; Ὀπαδοὶ αἱρεσιαρχῶν ἀναλαμβανόντων ὡς ἱερὰν ἀποστολὴν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανωσύνης εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἁπλότητα, ἐνησμενίζοντο βεβαίως διάγοντες ἤδη ἥσυχον καὶ πατριαρχικὸν βίον, ἡ δὲ μελέτη τῆς ἱερᾶς γραφῆς καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς περιπλανήσεως τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν ἔρημον ἐθώπευε τὴν φαντασίαν των διὰ μυστηριώδους τινος ἀναλογίας τῶν περιστάσεων. Τοιοῦτοι σήμερον, εὐαγγελικὴν δηλ. ἀλλ' ὅλως ἰδιότροπον ὁσιότητα ἐπαγγελόμενοι ὑπάρχουσιν οἱ Μάρμωνες εἰς τὰ μεθόρια τῶν ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Ἀποζῶντες διὰ τῆς γεωργίας ἀπηλλαγμένοι δὲ καὶ ὡς ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς προαιρέσεως πάσης διαφορᾶς καὶ συγκρούσεως προσγινομένων ἐκ τῆς πολιτικῆς, ἢ τῆς ἀναμίξεως συγκλύδων ἀνθρώπων καὶ ἄλλων διαφόρων περιπλοκῶν, εἶχον νόμους ὀλίγους καὶ ἀφελεῖς, ἀλλ' αὐτάρκεις εἰς τὰς χρείας των. Ἡ χώρα διῃρημένη εἰς ἐπαρχίας ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ ἐπάρχων τοὺς ὁποίους ἐβοήθουν τρεῖς πάρεδροι διὰ τὰ οἰκονομικὰ τὰ δικαστικὰ, καὶ τὰ ἀζυνομικὰ καθήκοντα· ἡ ὑπηρεσία ἐγίνετο ἄμισθος· μόνος ὁ ἔπαρχος ἐλάμβανε μισθὸν, οἱ δὲ βοηθοί του ἀντεμείβοντο δι' ἀτελείας (ἀσυδοσίας). Ἅμα συνεβαινέ τις βιαιοπραγία, ὁ ἔπαρχος παραλαμβάνων τινὰς τῶν πολιτῶν ἐπορεύετο νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν Αἰθιόπων τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀφαιρεθέντος πράγματος, ἢ ἀποζημείωσιν ἀνάλογον. Ὁ τρόπος οὗτος ἐπεδείχθη καὶ σύντομος καὶ ἀποτελεσματικὸς διὰ τὴν ἔλλειψιν χρονοτριβῆς καὶ διατυπώσεων ματαίων. Ἔπειτα καὶ οἱ ἄποικοι ἐξεπλήρουν εὐχαρίστως τὸ πατριωτικὸν χρέος τοῦτο διότι ἐξησκημένοι εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων ἐκ παιδικῆς σχεδὸν ἡλικίας, ἱππεύοντες δὲ διὰ παντὸς καὶ ἀνέχοντες εἰς τὰς κακουχίας διὰ τῶν κυνηγετικῶν γυμνασίων ἀπετέλουν εὐκίνητον πάντοτε στράτευμα, ὁποῖον ἐχρησίμευεν εἰς τοιοῦτον μάλιστα ἀποικιακὸν πόλεμον. Ὁ Ἄγγλος λοχαγὸς Ἀλέξανδρος ἐπαινῶν τῶν Ὀλλανδῶν τούτων τὰ τοιαῦτα πλεονεκτήματα ὡς αὐτόπτης λέγει, ὅτι ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα καὶ ῥωμαλαῖοι πάντες σχεδὸν τὴν κρᾶσιν ὡς ἀναπνέοντες τὸν καθαρώτατον ἀέρα ὕπεθροι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μὲ κρέας προβάτου τρεφόμενοι, ὁσάκις ὡρμῶντο εἰς ἐκστρατείαν τινα παρελάμβανον δύο ἵππους, τὸν μὲν ἐπιβαίνοντες ὡς κέλητα, τὸν δὲ παρήορον σύροντες ἐπιφορτισμένον μὲ ἀναγκαίαν τινὰ ἀποσκευὴν συγκειμένην ἔκ τινων ἐνδημάτων μιᾶς μηλωτῆς, εἴτε σισύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὡς δάπιδος ἐκοιμῶντο, καὶ ποσότητά τινα ξηροῦ κρέατος. Πολλοὶ δὲ, καθὼς οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται παρὰ τῶν Εἱλώτων, παρηκολουθοῦντο καὶ ὑπό τινος Χοττεντότου, ὅστις ἀντὶ παντὸς ἄλλου φορέματος ἔχων τὴν κεφαλὴν τυλιγμένην μὲ ῥινόματρον, ἐφαίνετο ὡς αὐτόχρημα πίθηκος καθήμενος ἐπὶ τρίτου ἵππου. Ὁ δὲ τοιοῦτος ὑπασπιστὴς ἐκράτει κατὰ τὴν πορείαν τὸ ὅπλον τοῦ κυρίου, προσφέρων αὐτὸ ὁσάκις ἤθελε νὰ φονεύσῃ αἴγαγρον τινα, ἢ Κάφρον. Συνειθισμένοι εἰς τὴν ὁπλασκίαν οἱ ἐθελόμαχοι οὗτοι ἄποικοι πυροβολοῦσιν εὐσοχώτατα καὶ εἰς μακροτάτας ἀποστάσεις· ἐὰν δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν ἕξιν καὶ εἰς τὴν ξιφομαχίαν, ἐπέβαινον βεβαίως οἱ ἐπιφοβώτατοι τῷ ὄντι πολεμισταί.

Ἂν καὶ δὲν πιστεύωμεν τὰ περὶ τῶν κατοίκων τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου βουκολικὰ ποιήματα καὶ εἰδύλλια τοῦ Ὠκεανοπλεύστου Λεβαλλὰν, ἔχομεν ὅμως καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀξιοπίστους μάρτυρας περιηγητὰς, ἢ ναύτας, οἱ ὁποῖοι ἐκβρασθέντες εἰς τὰς ἐπικινδύνους ταύτας ἀκτὰς ὑπὸ τρικυμίας καὶ ξαναγεννηθέντες παρὰ τῶν κατοίκων συνέζησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶδον πόσον ὁ λαὸς οὗτος εὐημέρει, ἀπολαύων πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀγροίκου βίου, καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν θρησκευτικῶν φρονημάτων, μακρὰν δὲ τοῦ γηραιοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον οὔτ' ἐνθυμεῖτο πλέον. Κατ' ἀρχὰς μόνον, τὸ δόγμα τῶν καθολικῶν ἦτο ἀποκεκηρυγμένον παρὰ τοῦ Ὀλλανδικοῦ νόμου· ἀλλ' ὕστερον ἡ ἀνεξιθρησκεία ἐπεκράτησε, καὶ ὅτε ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν χώραν τῆς ἀποικίας ταύτης, τὸ Ἀκρωτήριον ἦτο καθέδρα ἐπισκόπου, ὁ περικαλέστατος ναὸς ἀνεγερθεὶς διὰσυνδρομῆς, εἴτε ἐράνου τῶν εὐσεβῶν, καὶ αὐτῶν δηλ. τῶν διαμαρτυρομένων, ἀνῆκεν εἰς τοὺς Καθολικοὺς, καὶ ἱεραπόστολοι ἐκ τούτων διεσκορπισμένοι παντοῦ ἐξήσκουν ἀνέτως τὰ σεβαστὰ τοῦ ἀξιεπαίνου ζήλου των καθήκοντα.

Ἀλλ' ὅτε κατὰ τὸ 1806 οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον διὰ συνθήκης τὸ Ἀκρωτήριον, ἡ ἀποικία ἔμελλε νὰ ἀλλάξῃ παντελῶς τὸν τρόπον τοῦ βίου. Διότι ἀμαθεῖς ἕως ἐκείνων τῶν χρόνων καὶ ἄπειροι τῆς κοινοβουλευτικῆς καὶ πολιτικῆς τάξεως ἤδη ἔπρεπε νὰ συνειθίσωσιν εἰς τὴν κατὰ πολιτικὰ κόμματα διαίρεσιν, εἰς τὴν διανοητικὴν δραστηριότητα τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὴν κοινὴν δόξαν τῶν δημοσιογράφων, ἥτις εἰς τὰς βουλὰς καὶ συνελεύσεις ἀποφασίζει τελεσίδικως, ὡς διαρκὲς καὶ μόνιμον ὀρκωτικὸν δικαστήριον. Οἱ μὲν νέοι τῶν διοικηταὶ ἔμελλον νὰ τοὺς καταγγείλωσιν ὡς ἀπειθεῖς, ἰσχυρογνώμονας, σκληροτράχηλους καὶ ζυγομαχοῦντας εἰς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν, οἱ δὲ Ἱεροκήρυκες τοῦ Λουθηρανικοῦ δόγματος ὡς φονεῖς τῶν Αἰθιόπων καὶ ὡς προμάχους ἐνθουσιώδεις τοῦ ἀνδραποδισμοῦ. Οἱ Ὀλλανδοὶ δὲν ἐγνώριζον τὴν ἔκτασιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως ταύτης ἥτις ἐπενεργεῖ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ὡς γενικὰ καρτερικὴ καὶ ἀνδρεία ἔμελλον τελευταῖον νὰ κινήσωσι τὰς δοκιμασίας ταύτας, ἀναμιγνύμενοι μὲ ἀποίκους τῆς νέας μητροπόλεως, καὶ νὰ θεωρῶνται ὡς πολῖται ἀνεξάρτητοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατρίδος, νεμόμενοι ἐξίσου τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως τὰ προνόμια.

Τρεῖς ὅμως ἀπαίσιοι καὶ ἀπροσδόκητοι νεωτερισμοὶ, δηλ. τὸ χαρτονόμισμα, ἡ ἀβεβαιότης τοῦ τετελωνιακοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἐπεισάκτων οἴνων εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἡ ἐκ προοιμίων βραδύτης εἰς τὴν νομοθεσίαν, ἢ κατακύρωσιν τῶν ἰδιοκτησιῶν ἐτάραξαν διὰ παντὸς τὰς μετὰ τῶν ἀρχομένων σχέσις τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν γογγυσμῶν, οἵτινες ἐπέφερον τὰς στάσεις καὶ τὸν πόλεμον.

Ὅτε ἡ Ἀγγλία ἀνεδείχθη κυριάρχης τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἡ ἀποικία πρὸ 10 ἤδη ἐτῶν εἶχε πεπαυμένην τὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν κοινωνίαν, καὶ τὸ μικρὸν ἐμπόριόν της παντελῶς δὲν ὑπῆρχεν. Οἱ ἀμπελῶνες, οἱ ἀγροὶ, τὰ βοσκήματα παρῆγον κατ' ἔτος ἀλλὰ τὰ προϊόντα των ἐμένον ἀπώλεια καὶ τὸ ἀργύριον ἔλειπεν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φόροι ἔπρεπε νὰ ἀποδίδωνται εἰς γρήματα, ἡ ἐξουσία κατέστησε χαρτονόμισμα ἐπὶ ὑποθήκῃ τῆς πιστώσεως τῆς Ὀλλανδίας, τῶν μελουσῶν προσόδων, καὶ τῆς τιμῆς τῶν χέρσων καὶ ἀνηρώτων ἐθνικῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας ἤλπιζε πάντοτε νὰ ἐκμισθώσῃ. Ἀλλ' αἱ ἐγγυήσεις οὗ αι ἦσαν ἀσθενεῖς· ὅθεν τὸ χαρτονόμισμα ἀπέβη κατώτερον τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας του, καὶ εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτὸν τὸν ἐξηγόραζεν ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ οἰκονομικὸς ὅμως οὗτος τρόπος δὲν ἐξήρκεσε νὰ προλάβῃ χρεωκοπίαν, ἥτις προαναγγελομένη ἤδη ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἐπῆλθεν ἐντελὴς καὶ ἀθεράπευτος κατὰ τὸ 1844, Ἐκτὸς τούτου ἡ μετοβολὴ τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν οἴνων ἠύξησε τὰς ὑπαρχούσας μεμψιμοιρίας. Τὸ προϊὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν τόπον ἡ βιομηχανία τῶν διαμαρτυρομένων Γάλλων, ὅσοι μετανάστευσαν αὐτόθι μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἀντιθρήσκου δόγματος τῶν Ναννήτων (Κονδιβίγκου Nantes) ἦτο ὁ μόνος οὐσιώδης πόρος τῆς ἀποικίας· ἐπειδὴ τὸ μαλλίον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἤδη τὸ πρώτιστον εἰσόδημα τῆς ἀποικίας ταύτης, ὥστε, δι' αὐτοῦ ἀνταλλάσσει ὅσα λαμβάνει ξένα ἐμπορεύματα, οἷον ὑφάσματα, καὶ μέταλλα, καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ ἄλλα διάφορα τῶν τεχνῶν καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας ἔργα, μόλις ἐπληθύνθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1806 ὁ οἶνος ἦτο σπανιώτατος καὶ βαρύτιμος εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὸν ἠπειρωτικὸν πόλεμον τοῦ Ναπολέοντος. ὅστις ἐπεμόνωσε πανταχόθεν τὴν νεαν Καρχηδόνα ταύτην, ὥστε ἔπαυσε νὰ δέχηται τὰ προϊόντα ἄλλων ἐπικρατειῶν. Ὅθεν ἡ Κυβέρνησις διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος τῆς 19 7βρίου 1811 ἐνθαρρύνουσα τὴν αὔξησιν τοῦ εὐχυμοτάτου τούτου καὶ ἡδονικοῦ ποτοῦ ὑπέσχετο εἰς τοὺς ἀποίκους σταθερὰν καὶ διηνεκῆ τὴν προστασίαν της ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων. Κατὰ δὲ τὸ 1812 καὶ βραβεῖα ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῶν προαγόντων τὴν ἀμπελοφυτείαν, καὶ τῶν μάλιστα εὐδοκιμούντων εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀρίστου οἴνου. Τέλος τῷ 1813 βούλευμα τοῦ νομοθετικοῦ αὐτοῦ συλλόγου παρεδέχθη τοὺς οἴνους τοῦ Ἀκρωτηρίου εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀγγλίας, ἐλαττώσαν εἰς τὸ τριτημόριον τὸ καταβαλλόμενον τελώνιον ὑπὲρ τῶν Ἱσπανικῶν καὶ Λυσιτανικῶν [Πορτογαλλικῶν οἴνων. Ἕνεκα δὲ τῶν προνομίων τούτων ἐντὸς ὀλίγου ἡ ποσότης τοῦ ἀκρωτηριακοῦ οἴνου ἀπὸ 42,250 κατὰ τὸ 1813 ἑκατολλίτρων [=8,450 000 λιτρῶν] ηὐξήθη εἰς 110765 [22 153,000 λίτρας] κατὰ τὸ 1824. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1825 ἐλαττωθέντος ἐξαίφνης τοῦ τελωνίου τῶν Λυσιτανικῶν, καθὼς καὶ ἑτέρων ἀλλοδαπῶν οἴνων, ἄρχισε νὰ βλάπτητε ἡ οἰνοποιὸς βιομηχανία τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ὅθεν ἂν καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων ἦτο ἤδη πλειότερος κατὰ τὸ 1832, ἡ συγκομιδὴ τοῦ καρποῦ [ὁ τρυγητὸς], κατέβη εἰς 90,770 ἑκατόλιτρα [18,154 000 λίτρας]. Ἔκτοτε δὲ ἡ ἐξαγωγὴ ἐκολοβώθη τοσοῦτον, ὥστε ἀνίσως δὲν ἐζητεῖτο παρ' ἐλπίδα εἰς τὰ κατὰ τὴν Αὐστραλείαν τῶν Ἄγγλων ἀποικίσματα, ἐκινδύνευεν ἴσως ἐντελῶς νὰ ἐκλείψῃ Κατὰ δυστυχίαν δὲ τῶν Ἀκρωτηριανῶν ἡ ἀμπελοφυτεία εὐδοκιμεῖ τοσοῦτον καὶ εἰς τὴν νέαν ταύτην χώραν διὰ τῆς ἐπιμιξίας τῶν αὐτόθι μεταναστευσάντων Γερμανῶν, ὥστε ἡ ποιότης τινῶν οἴνων κατὰ μέρος φαίνεται ὅτι ὑπερβαίνει μάλιστα καὶ τὴν τῶν ὀνομαστοτάτων τῆς Εὐρώπης, φέρουσι δὲ ἰδιαιτέρως γεῦσιν τοῦ Μεδὸκ καὶ τῶν Βορδιγάλλων (Βορδώ)

Τέλος ἐπὶ τῶν Ὀλλανδῶν οἱ ἀπεριόριστοι καὶ ἀπέραντοι ἐθνικαὶ γαῖαι (Loanfarme) ἐξεμισθοῦντο εἰς εὐτελῆ τιμὴν, ἥτις προστεθειμένη εἰς τὸ τελώνιον ἀπετέλει ὅλην τὴν πρόσοδον τοῦ ἀποικιακοῦ ταμείου. ἡ δὲ παραχώρησις αὐτῶν, ἂν καὶ πολλάκις δὲν ἐγίνετο ἐπισήμως καὶ ῥητῶς, ἠκυροῦτο δυνάμει γενικοῦ τινος συμβολαίου, ὁσάκις ὁ ἐκμισθωτὴς καθυστερεῖ τὴν ἀπότισιν τῆς νενομισμένης ἀποφορᾶς· ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐξεπληρώθη ἴσως ποτέ, ὥστε ὁ ἐκμισθωτὴς ως

πολυχρόνιος κάτοχος κατήντα νὰ θεωρῆται οὐχὶ ὡς ἐπικαρπωτὴς ἁπλοῦς, ἀλλὰ καὶ ὡς νόμιμος ἰδιοκτήτης. Ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις διήρκεσεν ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα ἀρχόντων τῶν Ὁλλανδῶν Οἱ Ἄγγλοι ὅμως σταθεροὶ εἰς τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ἰδιοκτησίας δὲν ἠδύναντο ἐπὶ πολὺ νὰ τὴν παραβλέψωσι· διὰ τοῦτο ἅμα κατεστάθησαν, ἐσπούδασαν νὰ νομιμοποιήσωσι τὰ ἀόριστα, καὶ ἔκριναν νὰ ὑποβάλωσι τοὺς ἐπικαρπωτὰς εἰς χρεώλυτρον ἐτήσιον, ἀλλ' ἀΐδιον, ὡς ὁ φόρος· χάριν δὲ τούτου ἐδέησε νὰ καταργηθῶσι μὲν αἱ ἀρχαῖαι τῆς ἰδιοκτησίας ἀποδείξεις, νὰ συνταχθῇ δὲ κτηματολόγιον καὶ νὰ ψηφισθῶσι διατυπώσεις τινὲς διοικητικαὶ πρὶν ἐκδοθῶσι τὰ νέα πωλητήρια. Ἡ ἀξιόλογος μεταβολὴ αὕτη ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐπιταχυνθῇ διὰ νὰ πτύσῃ ἡ ἀβεβαιότης, καὶ νὰ ἐκλείψωσιν αἱ ὑποψίαι περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ἀ προσδοκήτως ἡ Ἀγγλικὴ ἐξουσία ἐβράδυνε τόσον, ὥστε μέχρι τοῦδε εἰς ὁλοκλήρους παλαιὰς ἐπαρχίας τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα δὲν ἐδόθησαν, εἰς δὲ τοὺς κατοικηθέντας τόπους τὰ πάντα μένουσιν ἔτι μᾶλλον συγκεχυμένα καὶ ἀδιάτακτα.

(ἀκολουθεῖ)

ΦΥΣΙΚΗ.

ΠΕΡΙ ΦΩΤΟΣ.

Ἡ μελέτη καὶ θεωρία τῆς ἀναλύσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν καρπὸς τῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους γενομένων ἐρευνῶν, ἂν καὶ οἱ προγενέστεροι τῶν περὶ τὴν φύσιν ἀσχολουμένων εἶχον ἤδη γνώσεις περὶ αὐτῆς· διότι ἡ περὶ φωτὸς θεωρία δὲν ἐφείλκυσε προσηκόντως τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων, εἰμὴ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτον, ἂν καὶ κατέλαβε σημαντικωτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἔμεναν ὅμως οὐχ' ἧττον δυσπρόσιτος· διότι καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη οἱ φυσικοὶ διχογνωμοῦσι περὶ τῆς φύσεως τοῦ φωτὸς, καὶ τούτων οἱ μὲν ὀπαδοὶ τοῦ μεγάλου Νεύτωνος, δοξάζουσιν ὅτι τὸ φῶς εἶναι ὕλη ἐκπεμπομένη εἰς μικρότατα μόρια ὑπὸ τῶν φωτινῶν σωμάτων, οἱ δὲ, ταττόμενοι εἰς τοὺς ἀκολούθους τοῦ Εὐλέρου, τοῦ Ἑυγγίου καὶ τοῦ Φρεσνέλου, πρεσβεύουσιν ὅτι τὸ φῶς ἀποτελεῖται ἐκ τῶν παλμῶν τῶν φωτεινῶν σωμάτων ἐνεργούντων ἐπὶ λεπτοτάτου ἀερίου, τὸ ὁποῖον καλοῦσιν αἰθέρα· παρομοιάζουσι δὲ οἱ τελευταῖοι τὸ φαινόμενον τοῦ φωτὸς μὲ τὸ τοῦ ἤχου, καὶ λέγουσιν ὅτι ὅπως τὰ ἠχοῦντα σώματα εὑρισκόμενα εἰς παλμώδη κίνησιν μεταδίδουσι ταύτην εἰς τὸν ἀέρα, ὅστις κυμαινόμενος μεταφέρει εἰς τὸ οὖς ἡμῶν τὸν ἦχον, οὕτω καὶ τὰ φωτεινὰ σώματα μεταδίδουσι τὴν κίνησιν εἰς τὸν ἀπανταχοῦ εἰσχωροῦντα αἰθέρα, ὅστις κυμαινόμενος παράγει τὸ φῶς.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ τοῦ φωτὸς φύσις μένῃ ἐπὶ τοσοῦτον ἀμφίβολος, οὐχ ἧττον ὅμως πολλὰ τῶν φαινομένων αὐτοῦ ἠρευνήθησαν δεόντως, καὶ πρὸ πάντων τὰ περὶ τῆς θλάσεως καὶ ἀνταναχλάσεως τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ, τουτέστιν ἡ καλουμένη διοπτρικὴ καὶ κατοπτρική. Ὑπολείπεται ὅμως οὐσιῶδές τι μέρος τῆς τοῦ φωτὸς θεωρίας ἀνεξέταστον, εἰς τὸ ὁποῖον οὐδεὶς τῶν φυσικῶν ἐπέστησεν ἰδιαζόντως τὴν προσοχήν του καὶ τοῦτο εἶναι *ἡ ἔρευνα τῆς ἐπιῤῥοῆς καὶ ἐνεργείας τῆς θαυμασίας ταύτης δυνάμεως ἐπὶ τῆς φύσεως ἐνγένει.* Εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιῤῥοῆς ταύτης θέλομεν διευθύνει ἐν τοῖς ἑπομένοις τὴν ἔρευναν ἡμῶν, καὶ ἴσως δυνηθῶμεν νὰ καταδείξωμεν τὴν ὕπαρξιν ἰσχυροῦ συνδέσμου μεταξὺ ὅλων τῶν μερῶν τῆς φύσεως καὶ τῶν ἡλιακῶν τούτων ἀκτίνων, αἵτινες ἐπαργυρόνουσι τὰ ὕδατα, ἀνταναχλῶνται εἰς χρώματα ποικίλα, ἀποσυντιθέμενα ὑπὸ τῶν λειμώνων, ὑπὸ τῆς χλόης τῶν πεδιάδων, καὶ τῶν πευκοφύτων παραλίων, καὶ χορηγοῦσιν εἰς τὴν γῆν πᾶσαν λαμπρότητα καὶ χάριν. Πρὶν δὲ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ῥηθείσης τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐνεργείας, ἂς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ διέλθωμεν ἐν συνόψει τὴν ἱστορίαν της. Ἕνεκα τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ προσοχὴ τῶν φυσικῶν δὲν ὡδηγήθη ἀμέσως οὔτε εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, οὔτε εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὰ λοιπὰ δημιουργήματα τῆς φύσεως· διότι ἡ σπουδαιότης τῶν σχέσεων αὐτῶν δὲν ἔγεινε καταληπτὴ εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους φυσικούς· ἂν καὶ ἐγνώριζον καλῶς τοὺς νόμους τῆς θλάσεως καὶ τῆς ἀνταναχλάσεως τοῦ φωτὸς, τὸ ὁποῖον ἐδύναντο πρὸς τούτοις καὶ νὰ ἀποσυνθέσωσι, δὲν εἶχον μόνον ὅμως ὁρίσει τὴν παρέμβασιν καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ εἰς τὰ ἔργα τῆς φύσεως· οἱ ποιηταὶ εἶχον ὑμνήσει πρὸ αὐτῶν τὴν ζωογόνον δύναμιν τοῦ ἡλίου, ἥτις εἰσχωρεῖ πανταχοῦ, καὶ περικαλύπτει τὴν γῆν μὲ λαμπροφώτιστον μανδύαν· οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγρίαν κατάστασίν των εἶχον αἰσθανθῆ τὴν ἡδονὴν. τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἡλίου, διασκεδάζουσα τῆς νυκτὸς τὸ ζοφερὸν σκότος· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἀγρίων θεωροῦντες ὅτι τὰ φυτὰ κλίνοντα τὰ ποικιλόχροα ἄνθη των ἐχαιρετίζον τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φωτεινοῦ ἄστρου, καὶ ἐκπληττόμενοι διὰ τὴν σιωπηλὴν χαρὰν συμπάσης τῆς φύσεως ἐζωογονοῦντο καὶ αὐτοὶ ὑπὸ νέας τινος δυνάμεως, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ παραγνωρίσωσι τὰς πρὸς τὰ ἐνόργανα ὄντα τοῦ φωτὸς σχέσεις· ἀλλ' ἂν καὶ ἐνόουν ἀορίστως τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπὶ τῆς ζωῆς, ἡ γνῶσις αὐτῶν περιωρίζετο εἰς τὸ ἐνδόμυχον τοῦτο μόνον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον βεβαίως ἔπρεπε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ προσωποποιήσωσι τὸ παρατηρηθὲν γεγονὸς, δημιουργοῦντες διὰ τῆς φαντασίας των τὰ μυθολογικὰ πρόσωπα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ τοῦ Βήλου, ἑπόμενον βέβαια ἦτο νὰ λατρεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἀγνοίᾳ αὐτῶν τὸ δημιούργημα ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ.

Ὅτε δὲ ἡ ἐπιστήμη ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσηται, οἱ περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ φωτὸς ἀσχολούμενοι ἐγνώρισαν ἀμέσως ὅτι τὸ φῶς δὲν περιέχει μίαν μόνην δύναμιν·

καὶ ὅτι αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἔχουσι μόνον φωτιστικὴν δύναμιν ἀλλὰ καὶ θερμαντικὴν, ἥτις εἶναι ἀχώριστος σύντροφος αὐτῆς, καὶ πρὸς τούτοις μίαν ἄλλην, τῆς ὁποίας ἦταν μὲν γνωσταί τινες τῶν ἐνεργειῶν, ἀλλ' ἠγνοοῦντο αἱ ἰδιότητες. Περὶ τῆς κατανοήσεως τῆς δυνάμεως ταύτης ὑπὸ τῶν φυσικῶν τοῦ 17 αἰῶνος εὑρίσκομεν μαρτυρίας εἴς τινα συγγράμματα αὐτῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως συγχέεται τὸ ἀληθὲς μετὰ τοῦ ψευδοῦς καὶ φαντασιώδους· ἀλλὰ μ' ὅλην τὴν πλάνην, εἰς τὴν ὁποίαν δικαίως ἔπρεπε νὰ περιπέσωσιν οἱ φυσικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐγνώρισαν ὅτι τὸ ἡλιακὸν φῶς κρύπτει ἐν ἑαυτῷ καὶ ἄλλην δύναμιν, δηλ. ἐκείνην, τὴν ὁποίαν οἱ σήμερον ἐπιστήμονες καλοῦσι χημικήν.

Ἡ ἰδέα, ἥτις ἐσχηματίσθη κατὰ τὸν μεσαιῶνα περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ φωτὸς ἐπὶ τῶν σωμάτων ἐστηρίζετο μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἦτον ὅμως μεμιγμένη, ὡς ἑπόμενον, μὲ πολλοὺς μύθους· οὕτως ἐπίστευον τὴν ὕπραξιν παραδόξων συμπαθειῶν μεταξὺ τῶν φυτῶν, τῶν ζώων, καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων· ὡς γνωστὸν, ἐπὶ τοιούτων δοξασιῶν ἐστηρίζοντο κατ' οὐσίαν καὶ αἱ παράδοξοι ὀνειροπλήσεις τῆς ἀστρολογίας· ἐπίστευον ὡς ἀληθὲς, ὅτι τὰ μαλάκια ηὔξανον καὶ ἠλαττοῦντο μὲ τὴν σελήνην· ἐγνώριζον μὲν ὅτι φυτά τινα πάσχουσιν ὑπὸ τῆς μεγάλης λαμπρότητος τοῦ ἡλίου, καὶ βλαστάνουσι κάλλιον ὑπὸ τὴν σκιὰν ἄλλων δένδρων, ἀλλὰ διὰ νὰ μεταφέρωσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην εἰς τὴν τάξιν τῶν μύθων ἔπλασαν ὅτι τὸ φῶς τὸ διερχόμενον διὰ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος καρυδέας ἐπιφέρει σφοδρὰν κεφαλαλγίαν, τὴν ὁποίαν διασκεδάζει ἀμέσως ἡ σκιὰ τῆς λεμονέας· ἐκ τούτων δὲ ἐξάγεται ὅτι εἰς τὰς περὶ φωτὸς καὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς αὐτοῦ γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔλειπον ἰδέαι τινὲς γενικαὶ καὶ ὡρισμέναι, ἀπαραίτητοι εἰς τὸ νὰ συγκροτήσωσι καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἐπιστήμην.

Ἡ γνῶσις τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐξετέθη μὲ τὴν πρόοδον τῆς χημείας· ὁ Σχέλιος, (χημικὸς Σουηδὸς γεν. 1742 ἀποθ. 1786). ἔδειξε καὶ ἀνέλυσε τὰς διαφόρους ἐνεργείας τῶν ἀκτίνων τοῦ ἀποσυντεθειμένου φωτὸς ἐπὶ τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου· ὁ Περιστλέῳλος (Ἄγγλος χημικὸς γεν. 1733 ἀποθ. 1804). διὰ τῶν μετὰ βαθυνοίας γενομένων ἐρευνῶν του περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ φωτὸς εἰς τα φυτὰ, ἤνοιξε τὴν ὁδὸν εἰς τὰς λαμπρὰς ἀνακαλύψεις τῶν νεωτέρων χρόνων· ἐκ τούτων ἐγνώσθη ὅτι τὸ φῶς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐκτελῇ χημικάς τινας ἐπὶ τῶν σωμάτων τροπολογήσεις, ἂν καὶ ἠγνοεῖτο εἰσέτι ὅτι μεταξὺ τῶν ἀκτίνων ὑπάρχουσιν ἰδιαίτεραι προικισμέναι μὲ τὴν δύναμιν ταύτην· τοῦτο κατέδειξεν ὁ Ῥίττερος (φυσικὸς Γερμανὸς γεν. 1776. ἀποθ. 1810). εὑρὼν ὅτι εἰς τὴν ἰοειδῆ ἄκραν τῆς πρισματικῆς εἰκόνος ὑπάρχουσιν ἀκτῖνες ἀόρατοι παράγουσαι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ χημικὰ φαινόμενα, ὡς πέραν τῆς ἐρυθρᾶς ἀκτῖνος εὑρίσκονται ἄλλαι ἐπίσης ἀόρατοι ἄλλαι θερμαί· ἀναμφισβήτητος δὲ ἀπόδειξις τῆς χημικῆς τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐνεργείας ὑπὸ τῶν νεωτέρων φυσικῶν ἀνευρεθεῖσα εἶναι ἡ διὰ τοῦ φωτὸς παραγωγὴ εἰκόνων, ἥτις ἐθεμελίωσε τὴν τόσον ἀπὸ τῆς ἀνακλύψεως ταύτης προοδεύσασαν φωτογραφίαν,

Οἱ νεώτεροι τῶν φυσικῶν ἀποσυνθέσαντες ἡλιακὸν φῶς ἔδειξαν ὅτι σύγκειται ἀπὸ φωτιστικὰς, θερμαντικὰς καὶ χημικὰς ἀκτῖνας διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων· εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐὰν εἰς σκοτεινὸν δωμάτιον ἀφήσωμεν νὰ εἰσέλθῃ διά τινος ὀπῆς ἡλιακὴ ἀκτὶς, καὶ πέσῃ ἐπί τινος ἀντικειμένου λ. χ. ἐπὶ μιᾶς τεντωμένης καθέτου σινδόνος θέλει σχηματίσει ἐπ' αὐτῆς στρογγύλον φωτεινὸν κύκλον ὅμοιον μὲ τὸ σχῆμα τοῦ ἡλίου· ἐὰν δὲ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἡλιακῆς αὐτῆς ἀκτῖνος παρεμβάλωμεν διαφανὲς πρίσμα θέλινον βλέπομεν, ἀμέσως παράδοξον φαινόμενον· ἐπὶ τῆς σινδόνος δὲν παρουσιάζεται πλέον ὡς καὶ πρότερον ὁ φωτεινὸς κύκλος, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ πλατεῖα ζώνη χρωμάτων, ἐκ τούτων δὲ, ἐὰν παραλείψωμεν τὰ κατὰ τὴν μεταβασιν ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο σχηματιζόμενα, διακρίνομεν κύρια χρώματα ἑπτὰ, τὰ ὁποῖα ἀριθμούμενα ἐκ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω εἶναι τεταγμένα ὡς ἑξῆς,

Ἰοειδές.
Βαθὺ κυανοῦν
Κυανοῦν
Πράσινον
Κίτρινον
Πορτοκαλόχρουν
Ερυθροῦν

Ἡ ζώνη λοιπὸν αὕτη, ἥτις συνήθως καλεῖται πρισματικὴ εἰκὼν, δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἡλιακὴ ἀκτὶς θλασθεῖσα διὰ τοῦ ὑελίνου πρίσματος καὶ ἀποσυντεθεῖσα εἰς τὰ συστατικὰ αὐτῆς μέρη.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο τὸ ὁποῖον κατωρθώσαμεν πειραματικῶς, δὲν εἶναι νέον εἰς ἡμᾶς· ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸ βλέπομεν καὶ τὸ παρατηροῦμεν γενόμενον εἰς τὴν φυσιν, ὅμως δὲν ἔχομεν τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως αὐτοῦ τὴν γνῶσιν. Ἡ Ἶρις, ἢ τὸ οὐράνιον τόξον δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἡ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ φωτὸς εἰς τοξοειδῆ μορφὴν παραγομένη ζώνη· ἀλλ' εἰς μὲν τὸ πείραμα ἔγεινεν ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ φωτὸς διὰ τῆς διόδου τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων διὰ τοῦ ὑελίνου πρίσματος· εἰς δὲ τὴν φύσιν παράγεται τὸ οὐράνιον τόξον ἅμα ἐπιέλθωσιν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες διὰ τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς· διὰ τοῦτο καὶ τὸ οὐράνιον τόξον τότε μόνον παρουσιάζεται, ὅταν βρέχῃ καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἐμποδίζωνται ὑπὸ τῶν νεφῶν εἰς τὸ νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς.

[ἀκολουθεῖ].

ΑΝΘΩΝ ΓΑΜΟΙ.

Ἡ φύσις παριστᾷ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνθρώπου θέαμα καταπληκτικὸν ἰσχύος καὶ μεγαλειότητος. Ἀριστουργημα τοῦ μεγάλου Πλάστου, ἐκτείνεται ὡς μέγας ναὸς τῆς αἰωνιότητος, ὅπου λατρεύεται τοῦ Ὑπερτάτου Δημιουργοῦ ἡ ἰσχὺς καὶ σοφία.

Ὑπὸ ἀστεροπὸν οὐρανὸν ἐαρινῆς ἑσπέρας, ποῖος τῶν

θνητῶν δὲν κατεννόησε τοῦ μεγάλου ἀρχιτέκτονος τὴν παντοδυναμίαν; Εἰς τὴν θέαν τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν μεγάλων ποταμῶν καὶ ὀρέων, ποῖος δὲν ᾐσθάνθη τὴν σμικρότητά του; Καὶ ἐντὸς δασῶν ἀνθούντων πλανώμενος, ποῖος δὲν ὠνειρεύθη τὸ ποιητικὸν γόητρον τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου πατρίδος;

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περισσότερον ἐκπλήττει τὸν φιλοσοφοῦντα ἀνθρώπινον νοῦν, εἶναι, ὅτι ὑπὸ τὴν ποικιλίαν κρύπτεται ἡ ἑνότης τοῦ σχεδίου, ὑπὸ τὸ ἀκανόνιστον ἡ γεωμετρικὴ ἀκρίβεια, ὑπὸ τὴν ἀνωμαλίαν οἱ ἀλάνθαστοι φυσιολογικοὶ νόμοι.

Κατὰ τὰς σημερινὰς τῶν ἐπιστημόνων γνώσεις ἡ πλᾶσις ἅπασα διαιρεῖται εἰς ἀνόργανα καὶ ὀργανικὰ ὄντα. Καὶ τὰ μὲν ἀνόργανα εἶναι, εἴτε οὐράνια σφαιροειδῆ, οἷον οἱ *ἀστέρες*, εἴτε ἐπίγεια κρυσταλλούμενα, οἷον τὰ *ὀρυκτά*.

Τὰ δὲ ὀργανικὰ εἶναι· εἴτε προικισμένα μὲ ἐκουσίαν κίνησιν, ἔχοντα κοιλότητα (στόμαχον) ὅπου κατεργάζονται οἱ τρέφοντες αὐτὰ χυμοί, καὶ τοιαῦτα εἶναι *τὰ ζῶα*. Εἴτε εἶναι ἀκίνητα μὴ ἔχοντα κοιλότητα, καὶ τοιαῦτα εἶναι *τὰ φυτά*.

Τὰ φυτά, λοιπόν, καὶ τὰ ζῶα, εἶναι ὀργανικὰ ὄντα διαφέροντα οὐσιωδῶς μεταξύ των ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν ἢ μὴ ὕπαρξιν τῆς ἑκουσίου κινήσεως, καὶ τοῦ στομάχου. Αἱ δὲ οὐσιώδεις αὐταὶ διαφοραὶ συνυπάρχουσι καὶ μὲ ἄλλας τινὰς δευτερευούσας, τὰς ὁποίας εἰς θέαμα ἄλλο θέλομεν ἐκθέσει. Μ ὅλας ὅμως τὰς μεταξύ των διαφορὰς *τὰ φυτὰ* καὶ *τὰ ζῶα*, αὐξάνουσι, ζῶσι, παράγονται, καὶ ἀποθνήσκουσι κατὰ νόμους ἀναλόγους καὶ πολλάκις ὁμοίους.

Σκοπὸς ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ εἶναι ἡ περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν φυτῶν ἔρευνα, εἶναι ἡ ἐξιστόρισις τῶν θαυμασίων ἐκείνων καὶ ἀφανῶν μυστηρίων τὰ ὁποῖα τελοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μας ὁσάκις εὐθυμοιβαδίζομεν ἐπὶ χλοεροῦ καὶ ἀνθοστολίστου λειμῶνος· εἶναι τέλος *οἱ ἔρωτες τῶν φυτῶν*, δι' ὧν ταῦτα διαιωνίζουσι τὴν ὕπαρξίν των ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, πρὸς ὠφέλειαν, ἢ τέρψιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἴσως φανῇ ὑπὲρ τὸ δέον ποιητικὴ ἡ ἔκφρασίς μας αὕτη, πρὸ πάντων ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἀναισθησίαν, καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν φυτῶν. Ἀλλὰ παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐπιφέρῃ τὴν περὶ τούτου κρίσιν του μετὰ τὴν ἐξιστόρισιν τῶν τεραστίων φαινομένων, τὰ ὁποῖα εἶναι περιεργότερα καὶ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ ζῶα, τὰ ἐντελεστέρως ὀργανισμένα, καὶ θέλει πεισθεῖ ὅτι τὸ « *αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε* » τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα τῶν ζώων, ἐφαρμόζεται ἀκοιβέστατα καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν· διότι, καὶ τὰ φυτά, δι' ἀρρένων καὶ θηλέων ὀργάνων γονιμοποιοῦνται, κυοφοροῦσι, καὶ τίκτουσι τὰ ᾠά, ἢ σπέρματά των, ἀπὸ τῶν ὁποίων βλαστάνουσιν ἄλλα φυτὰ ὅμοια καθ' ὅλα μὲ τὰ ἐξ ὧν παρήχθησαν.

Τὸ περὶ παραγωγῆς τῶν φυτῶν θέμα, ἐν τῶν ὡραιοτέρων καὶ θελκτικωτέρων τῆς Βοτανικῆς ἐπιστήμης, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκθέσωμεν μ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, διότι γράφομεν ὄχι διὰ Βοτανικοὺς ἀλλὰ διὰ τὸν φιλαναγνώστην, ἢ τὴν *χαριτόβρυτον φιλαναγνώστριαν* (κατὰ τὴν Ταχύπτερον Φήμην) οἵτινες μετὰ τῆς ἀσχολίας των λαμβάνουσι τὴν *Μνημοσύνην* εἰς χεῖρας των πρὸς ὠφέλιμόν των διασκέδασιν. Ἂν, λοιπόν, εὐτυχήσωμεν νὰ μᾶς ἀναγνώσῃ καί τις ἐπιστήμων, μὲ ἐδαφιαίαν ὑπόκλισιν ζητοῦμεν παρ' αὐτοῦ συγγνώμην, καὶ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μὴ μᾶς καταδικάσῃ, ἂν ἐν τῷ ἄρθρῳ μας δὲν ἐκθέτωμεν οὔτε τὰς μικροσκοπικὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἀμικίου (Amici) καὶ τοῦ διδασκάλου μας Βρογνιάρτου (Brongniart) οὔτε τὰς τελευταίας θεωρίας τοῦ Γερμανοῦ Σχλαϊδενίου (Schleiden).

Δὰ νὰ γείνωμεν δὲ καταληπτοὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας πρέπει νὰ λαλήσωμεν διὰ παραδείγματος.

Ὅλοι γνωρίζετε βέβαια τὸ *Ἔκλευκον κρίνον* (Lilium candidum) τοῦ ὁποίου ἡ εὐωδία καὶ ἡ θέα κολακεύει τόσον τὴν ὄσφρησιν καὶ ὅρασίν μας. Ἐὰν ἐξετάσητε ἓν ἄνθος αὐτοῦ θέλετε εἰδεῖ ὅτι σύγκειται ἀπὸ 6 μέρη ἐπίπεδα, μεμβρανώδη, λευκὰ, καὶ ἐπιμήκη, ἅτινα, κείμενα πλησίον ἀλλήλων, καὶ κατὰ τὴν βάσιν συνενωμένα ἀποτελοῦσιν εἶδος κώδωνος ἐξαμεροῦς, καὶ καλοῦνται *στεφάνη* (corolla). Στεφάνη δὲ εἶναι εἰς καθε ἄνθος τὸ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λαμπρῶς χρωματισμένον μέρος του. Οὕτω εἰς τὸ ῥόδον λόγ. χάρ. ἡ στεφάνη εἶναι ῥοδόχρους, λευκὴ, πορφυρᾶ, καὶ σπανίως κυτρίνη, εἰς τὸν ἴασμον λευκὴ καὶ κυτρίνη, καὶ εἰς τὸ ἴον κυανῆ.— Ἕκαστον δὲ μέρος, ἢ φύλλον, τῆς στεφάνης καλεῖται *πέταλον* (Petalum).

Εἰκ. 1.

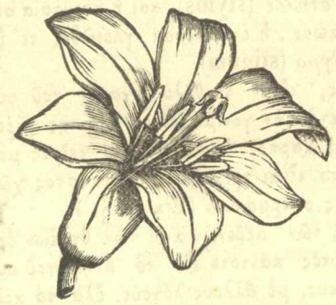

Ἐὰν ἀφαιρέσητε τὰ 6 λευκὰ πέταλα τοῦ κρίνου θέλετε εὑρεῖ ἐντὸς αὐτῶν ἓξ ἄλλα λεπτότερα μὲν, ἀλλὰ μᾶλλον σύνθετα ὄργανα.

Ταῦτα δὲ τὰ ἓξ ὄργανα (εἰκ. 2. α) σύγκεινται ἀπὸ ἓν μακρὸν καὶ νηματῶδες μέρος, καὶ ἀπὸ ἓν σῶμα ἐπίμηκες ἐκ τοῦ μέσου προσαρτώμενον, ἀμφιῤῥέπον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ νήματος, καὶ ἔχον δύο θήκας διεσχισμένας κατὰ μῆκος, καὶ πλήρεις κόνεως κυτρίνης, στιγματιζούσης μὲ κοιλίδας ὁμοχρόους τὴν ἄκραν τῆς ἀκορέστου ῥινὸς, ἥτις ὅταν ὀσφραίνηται τὸ κρίνον ζητεῖ ὡς βδέλλα νὰ ἀποῤῥοφήσῃ ὅλον τὸ ἄρωμά του. Τὰ ἓξ ταῦτα ὄργανα καλοῦνται *στήμονες* (stamina) καὶ τὸ μὲν νηματῶδες μέρος των καλεῖται *νῆμα* (filamentum), τὸ δὲ ἀμφιῤῥέπον ἐπίμηκες σῶμα, καλεῖται *ἀνθὴρ* (anthera) καὶ ἡ περιεχομένη εἰς τὰς 2 θήκας του κυτρίνη κόνις καλεῖται *γῦρις* ἢ *παιπάλη* [pollen].

Εἰκ. 2.

Οἱ στήμονες δὲ οὗτοι εἶναι τὰ ἄῤῥενα ὄργανα τοῦ ἄνθους, καὶ ἡ κυτρίνη γόρις των εἶναι ἀνάλογος τῆς γονῆς τῶν ζώων.

Ἐὰν δὲ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ὅλων τῶν ὀργάνων τῶν ἀποτελούντων τὸ ἄνθος τοῦ κρίνου, θέλομεν εὕρει, ἐπὶ τέλους, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἄνθους, ἓν ἕτερον ὄργανον πολύτερον μὲν καὶ ἐξογκωμένον γωνιωδῶς κατὰ τὴν βάσιν, λεπτότερον δὲ μετ' αὐτὴν, καὶ τελευτῶν εἰς τρίλοβον οἴδημα (Εἰκ. 2, β')

Τὸ ὄργανον τοῦτο καλεῖται *ὕπερος* (pistillum), καὶ ἡ μὲν ἐξογκωμένη βασις του κολεῖται *ὠοθήκη* (ovarium) διότι αὐτὴ περιέχει ἐντὸς ἑνὸς, δύο, τριῶν, ἢ περισσοτέρων χώρων καὶ κοιλοτήτων (κατὰ τὰ διάφορα γένη τῶν φυτῶν) τὰ ᾠὰ, τὸ ὁποῖα μέλλουσι νὰ γίνωσι σπέρματα. Τὸ ἄνωθεν τῆς ὠοθήκης μέρος τοῦ ὑπέρου, καλεῖται *στύλος* (stylus) καὶ ἡ κορυφαία αὐτοῦ τρίλοβος ἐξόγκωσις, ἡ ἐκκρίνουσα γλοιῶδες τι ὑγρὸν, καλεῖται *στίγμα* (stigma).

Ὁ ὕπερος οὗτος, εἶναι τὸ θῆλυ ὄργανον τοῦ φυτοῦ, τὸ ὁποῖον, μετὰ τὴν γονιμοποίησιν διὰ της γύρεως, μέλλει νὰ γίνῃ καρπός. Εἰς δὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας μας κρίνον ἡ ὠοθήκη του εἶναι τρίχωρος, καὶ ἕκαστος χῶρος ἔχει δύω σειρὰς σπερμάτων. (Εἰκ. 2. γ.)

Ὁ ἀριθμὸς καὶ τῶν ἀῤῥένων καὶ τῶν θηλέων ὀργάνων εἶναι ὁ αὐτὸς πάντοτε εἰς τὰ ἄνθη τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ εἴδους, μὲ ἄλλους λόγους, ὅλα τὰ κρίνα εἶναι *ἑξάνδρα*, ἤτοι ἔχουσιν ἓξ στήμονας, καὶ *μονόγυνα*, ἤτοι ἔχουσι ἕνα ὕπερον. Ἄλλα δὲ ἄνθη ἔχουσι 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. ἢ πολλοὺς στήμονας, καὶ λέγονται μονο-δι-τρι-τετρα-πεντα-ἑξ-ἑπτὰ-ὀκτὼ-ἐννέα δέκανδρα, ἢ πολύανδρα, καὶ 1. 2. 3. 4 κτλ. ἢ πολλοὺς ὑπέρους καὶ λέγονται μονο-δι-τρι-τετράγυνα ἢ πολύγυνα, ἤτοι. *καλοῦνται* ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀῤῥένων ἢ τῶν θηλέων ὀργάνων τὰ ὁποῖα περικλείονται ἐν αὐτοῖς.

Ὅταν δὲ τὰ ἄῤῥενα καὶ θήλεα ὄργανα εὑρίσκωνται ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἄνθους, καθὼς εἰς τὸ κρίνον, τὰ ἄνθη λέγονται *ἑρμαφρόδιτα*, καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ περισσότερα ἄνθη τῶν φυτῶν· ἀλλὰ πολλάκις τὰ ὄῤῥενα ὄργανα εὑρίσκονται μόνα ἐντὸς ἑνὸς γωριστοῦ ἄνθους, καὶ τὰ θήλαια κεχωρισμένα ἐντὸς ἑνὸς ἑτέρου. Εἰς τὴν τοιαύτην περίπτωσιν τὰ ἄνθη καλοῦνται *δίκλινα*.

Καὶ ἐὰν, ὅταν εἶναι *δίκλινα*, εὑρίσκωνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ ἄῤῥενα καὶ θήλεα, τὸ φυτὸν τότε καλεῖται *μονόοικον*, καθὼς ἡ δρῦς καὶ ἡ καστανέα, αἵτινες ἔχουσι μὲν δίκλινα ἄνθη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου ὅμως, καὶ πολλάκις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κλάδου συνοικοῦσιν ἀμφότερα.

Ὅταν δὲ πάλιν, εἶναι μὲν δίκλινα τὰ ἄνθη, εὑρίσκωνται ὅμως ἐπὶ μιᾶς ῥίζης μόνον ἄῤῥενα, καὶ ἐπὶ ἑτέρας μόνον θήλεα, τὸ φυτὸν καλεῖται *δίοικον* καθὼς λ. χ. οἱ φοίνικες, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἔχουσιν ἄῤῥενα ἄνθη μόνον καὶ δὲν καρποφοροῦσιν, οἱ δὲ θήλεα μόνον καὶ καρποφοροῦσιν. Ἐκ τῶν διοίκων λοιπὸν φυτῶν, θηλυκὰ εἶναι τὰ καρποφοροῦντα.

Οἱ παλαιοὶ ἠγνόουν τὰ γεννητικὰ ὄργανα τῶν ἀνθῶν, καὶ ἂν παρ' αὐτοῖς ἐνίοτε ἀπαντῶνται αἱ λέξεις ἄῤῥεν καὶ θῆλυ ἐπὶ φυτῶν, αὗται εὑρίσκονται εἰς σημασίαν ὅλως διόλου ἀντίθετον τῆς ἀληθοῦς· διότι *ἀῤῥὴν* φοῖνιξ δὲ αὐτοὺς ἦτον ὁ καρποφορῶν, καὶ θῆλυς, ὁ μὴ καρποφορῶν. Ἐν γένει δὲ *ἄῤῥεν* ἐκάλουν πᾶν τὸ ἰσχυρὸν καὶ γόνιμον. Ὅτι δὲ ὁ κοινὸς λαὸς σπανίως ἐξετάζει τὰς αἰτίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀπόδειξιν ἔχομεν τὸν Γάλλον γεωπόνον, ὅστις, ἂν καὶ ἐν Γαλλίᾳ σήμερον οἱ περὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν ἰδέαι κατήντησαν κοιναὶ καὶ δημώδεις, ἀκόμη ὀνομάζει *κάνναβιν ἄῤῥενα* (Chanvre mâle) τὸν κυρίως θῆλυν, δηλ. τὸν καρποφοροῦντα.

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν ἔγεινε τρόπον τινὰ βαθμηδὸν, καὶ πολλοὶ συνετέλεσαν εἰς τοῦτο. Πρῶτος ὁ Ἰταλὸς Καισαλπῖνος κατὰ τὸ 1583 διέκρινε τὰ ἄῤῥενα καὶ θήλεα ἄνθη των διοίκων φυτῶν· κατὰ δὲ τὸ 1694 ὁ Καμεράριος (Camerarius) εἴς τινα περιώνυμον καταστᾶσαν ἐπιστολήν του (De sexu plantarum) περιγράφει λεπτομερῶς τὴν λειτουργίαν ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ ἄνθους· μετὰ τοῦτον ὁ Βαϊλλάντιος (Vaillant) εἰς τὰς ἐν Παρισίοις παραδόσεις του ἐξέθεσε μὲ τρόπον σαφέστερον τοὺς γάμους τῶν φυτῶν, καὶ τέλος, ὁ περίδοξος Λιννοῖος (Linnæus) ἐβάσισεν ἐπ' αὐτῶν τὸ ποιητικώτατον σύστημά του, τὸ κληθὲν διὰ τοῦτο *σύστημα γεννητικὸν* (systema sexuale) διαιρέσας τὰ φυτὰ εἰς κλάσεις καὶ τάξεις, ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στημόνων καὶ ὑπέρων, ἀπὸ τοῦ σχετικοῦ μεγέθους καὶ τῆς συμφύσεως αὐτῶν κτλ.

Πρὶν ἐκθέσωμεν ἐπὶ τὸ φυσιολογικώτερον πῶς γίνεται ἡ γονιμοποίησις τῶν θηλέων ὀργάνων διὰ τῶν ἀῤῥένων εἰς τὰ ἄνθη, καὶ πρὶν ἀπαριθμήσωμεν τὰ περίεργα φαινόμενα τὰ συνοδεύοντα καὶ διευκολύνοντα αὐτὴν, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, διὰ νὰ γίνωμεν καταληπτοὶ εἰς τὸν ἀναγνώστην μας νὰ λάβωμεν τὸ μικροσκόπιον εἰς χεῖρας, καὶ νὰ τοῦ περιγράψωμεν τὸν ὀργανισμὸν τῆς γύρεως, τῆς ὠοθήκης, καὶ τὸν ἀρχικὸν σχηματισμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ᾠῶν.

Ἡ γῦρις, εἴπομεν, εἶναι κόνις λεπτὴ χρωματισμένη καὶ ἐντὸς τῶν 2 θηκῶν τοῦ ἀνθῆρος περιεχομένη. Αὕτη εἶναι τὸ οὐσιωδέστερον μέρος τῶν ἀῤῥένων ὀργάνων. Ἐὰν αὕτη ἐκλείψῃ γονιμοποίησις, καὶ κατὰ συνέπειαν καρποφορία, δὲν γίνεται, ἢ ἐὰν γίνῃ καρποφορία, σπέρματα ἐν τῷ καρπῷ γόνιμα δὲν ὑπάρχουσιν.

Θεωρουμένη διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἡ γῦρις φαίνεται ὑπὸ μορφὴν κόκκων ἐλλειψοειδῶν ἢ σφαιρικῶν (Εἰκ. 3. α) ἐχόντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των, ἕνα, δύο, τρεῖς, ἢ περισσοτέρους πόρους.

Εἰκ. 3.

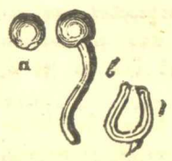

Αἱ παρειαὶ αὐτῶν τῶν κόκκων σύγκεινται ἀπὸ δύο μεμβράνας, τῶν ὁποίων ἡ μία περιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἄλλης· καὶ ἡ μὲν ἐξωτερικὴ εἶναι διατρυπημένη εἰς ἓν, δύο, ἢ περισσότερα μέρη, ὅπου οἱ φαινόμενοι πόροι· ἡ δὲ ἐσωτερικὴ εἶναι συνεχὴς, εἰς ἄκρον ὑγροσκοπικὴ, καὶ ὅταν ἀποῤῥοφήσῃ ὑγρασίαν ἐκτείνεται καὶ ἐξερχε-

ται ἐν εἴδει ἐντέρου ἀπὸ τοὺς πόρους τῆς ἐξωτερικῆς μεμβράνης. Ἡ ἐντεροειδὴς αὕτη ἐξοχὴ τῆς ἐσωτερικῆς μεμβράνης καλεῖται *ἔντερον τῆς γύρεως*.

Ἡ ἐσωτερικὴ μεμβράνη περιέχει ὑγρόν τι τὸ ὁποῖον *θαλπίλλην* [fovilla] ὠνόμασαν. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο εἶναι φύσεως ἐλαιώδους, καὶ περιέχει σωμάτιά τινα μικρότατα, καὶ κινούμενα μὲ ταχύτητα, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν ὡς ἀνάλογα τῶν σπερματικῶν ζωϋρίων, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα, ὡς ἀπεδείχθη, δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἄμυλον, διότι εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἰοδίου λαμβάνουσι χρῶμα κυανοῦν, καθὼς πᾶσα ἄλλη ἀμυλώδης οὐσία· ἡ δὲ κίνησίς των δὲν πηγάζει ἀπὸ ὕπαρξιν ζωῆς, καθὼς ὑπέλαβόν τινες, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς λεπτότητός των καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν συγκεντρώσεως διὰ τοῦ κατόπτρου τοῦ μικροσκοπίου τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Τοιοῦτος εἶναι ἐν γένει ὁ ὀργανισμὸς ἑκάστου κόκκου γύρεως. Εἶναι δὲ οἱ κόκκοι αὐτοὶ τόσον ὑγροσκοπικοί, ὥστε, καὶ ἡ παραμικροτέρα ὑγρασία τοὺς ἐξογκόνει, καὶ προξενεῖ τὴν ἐντεροειδῆ ἔξοδον τῆς ἐσωτερικῆς μεμβράνης, ἡ δὲ μεγάλη ὑγρασία τοὺς διαῤῥηγνύει, καὶ τοὺς καθιστᾷ ἀχρήστους πρὸς γονιμοποίησιν καὶ καρποφορίαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὅταν συμβαίνουσι συχναὶ, ῥαγδαῖαι, καὶ ἄφθονοι βροχαὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀνθήσεως τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ἡ καρποφορία ἀποτυγχάνει· διότι αἱ βροχαὶ αὐταὶ, ἢ ἐκτεινάσουσι τὴν τόσον ἀναγκαίαν γῦριν, ἢ τὴν ἐξογκόνουσι καὶ τὴν διαῤῥυγνύουσι, καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν καθιστῶσιν ἀνίκανον πάσης ἐπὶ τοῦ θηλυκοῦ ὀργάνου ἐνεργείας.

Ἂς ἴδωμεν τώρα ποῖος ὁ ὀργανισμὸς τῆς ὠοθήκης καὶ τῶν ὠῶν, ἅτινα μέλλουσι νὰ γίνωσι σπέρματα.

Ἡ ὠοθήκη, εἴπωμεν, εἶναι τὸ κατώτερον καὶ μᾶλλον ἐξογκωμένον μέρος τοῦ ὑπέρου· αὕτη εἶναι εἴτε μονόχωρος [unilocularis] δηλ. ἔχει μίαν μόνον κοιλότητα, εἴτε δίχωρος, τρίχωρος [bi trilocularis] κτλ. ἤτοι διαιρεῖται εἰς δύο, τρεῖς, ἢ περισσοτέρας κοιλότητας. Αἱ κοιλότητες αὗται φέρουσι κατά τι μέρος των ἓν τρυφερὸν καὶ λευκὸν ὄργανον ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασίζονται τὰ ὠὰ ἢ σπέρματα· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὠῶν, ἢ σπερμάτων, ἡ ὠοθήκη λέγεται μονόσπερμος, δίσπερμος, ὀλιγόσπερμος, καὶ πολύσπερμος.

Τὸ ὠὸν εἰς τὸν ἀρχικόν του σχηματισμὸν καὶ πρὶν γονιμοποιηθῇ, εἶναι ὡς μικρὸν μαστίδιον συγκείμενον ἀπὸ μαλακὸν κυτταρώδη ἱστὸν, καὶ περιβάλλεται ἀπὸ δύο μεμβράνας, αἵτινες ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται ἀπὸ τὴν βάσιν του, τὸ ἐκάλυψαν σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ μόνον πρὸς τὴν κορυφὴν τὸ ἀφίνουν γυμνὸν, ὅ,που σχηματίζεται διὰ τοῦτο μικρά τις ὀπὴ, τὴν ὁποίαν *πυλίδα* [micropyle] ὠνόμασαν. [Εἰκ. 3. γ.] Αἱ μεμβράναι αὗται μέλλουσι μετὰ ταῦτα νὰ σχηματίσωσι τὸ ἔλυτρον τοῦ σπέρματος.

Ἐπειδὴ δὲ τώρα γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης μας καὶ τὸν ὀργανισμὸν τῆς γύρεως, καὶ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ὠοῦ, δυνάμεθα ἐν βραχυλογίᾳ νὰ εἴπωμεν πῶς γίνεται ἡ γονιμοποίησις τῶν φυτῶν.

Ὅταν τὸ ἄνθος φθάσῃ εἰς ὀργασμὸν, ὅταν ἀναπτυχθῶσιν ὅλα τὰ ὄργανά του ἐντελῶς καὶ ἡ στεφάνη λάβῃ τὸ λαμπρόν της χρῶμα, τότε, πρὶν ἀνοίξῃ, ἡ μόλις ἀνοίξῃ διὰ νὰ χύσῃ τὰ μῦρα του εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, αἱ θῆκαι τῶν ἀνθήρων διαῤῥήγνυνται μετ' ἐλαστικότητος, καὶ ἀκοντίζουσι μακρὰν αὐτῶν τοὺς ἀπείρους καὶ πολυπληθεῖς κόκκους τῆς γύρεως, μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁποίων πίπτει ὡς ἐκ τῆς γειτνιάσεως ἐπὶ τοῦ στίγματος τοῦ ὑπέρου.

Ἀλλὰ πολλάκις συμβαίνει οἱ στήμονες νὰ εἶναι πολὺ βραχύτεροι τοῦ στύλου· τότε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, οἱ κόκκοι τῆς γύρεως δυσκόλως δύνανται νὰ φθάσωσιν ἐπὶ τοῦ στίγματος. Εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν ἡ προβλεπτικὴ φύσις ἔπλασε τὰ ἄνθη κύπτοντα. Ἐκ τῶν ἀφθόνων λοιπῶν κόκκων τῆς γύρεως, οἵτινες φυσικῷ τῷ λόγῳ, πρέπει νὰ καταπέσωσιν, πολλοὶ βεβαίως θέλουσιν ἀπαντήσει τὸ στίγμα. Ὅταν δὲ πάλιν οἱ στήμονες εἶναι μακρότεροι τοῦ ὑπέρου, τότε τὰ ἄνθη εἶναι ὀρθὰ, καὶ ὅταν εἶναι ἴσοι, ἡ θέσις των εἶναι ἀδιάφορος. Ἂς ἴδωμεν τώρα τί συμβαίνει μετὰ τὴν κατάπτωσιν τῆς γύρεως ἐπὶ τοῦ στίγματος.

Εἴπομεν ὅτι ἀπὸ τούτου ἐκκρίνεται ὑγρόν τι γλοιῶδες καὶ κολλῶδες· τὸ ὑγρὸν τοῦτο χρησιμεύει διττῶς, πρῶτον διὰ νὰ κρατήσῃ τοὺς κόκκους τῆς γύρεως, καὶ δεύτερον διὰ νὰ τοὺς ἐξογκώσῃ· διότι, ὡς εἴπομεν, ἡ παραμικροτέρα ὑγρασία φέρει ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

Ἀφ' οὗ δὲ διὰ τῆς ὑγρασίας τοῦ στίγματος οἱ κόκκοι τῆς γύρεως ἐξογκωθῶσιν, τότε ἡ ἐσωτερικὴ μεμβράνη ὡς ἐκτατὴ καὶ ἐλαστικὴ, ἐξέρχεται ἀπὸ τοὺς πόρους τῆς ἐξωτερικῆς ἐν εἴδει, ὡς εἴπομεν, ἐντέρου. [Εἰκ. 3. β·] Τὸ δὲ ἔντερον τοῦτο εἰσέρχεται διὰ τῶν πόρων τοῦ στίγματος, διαπερᾷ τοὺς ἱστοὺς τοῦ στύλου καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν κοιλότητα, ἢ τὰς κοιλότητας, τῆς ὠοθήκης, ὅπου πλησιάζει τὴν κορυφὴν τῶν ὠῶν ἥτις εἶναι γυμνὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς πυλίδος.

Καὶ ἕως ἐδῶ φθάνουσιν αἱ ἀκριβεῖς μικροσκοπικαὶ παρατηρήσεις, περὶ τῶν ὁποίων οἱ πάντες συμφωνοῦσιν· διὰ δὲ τὰ μετέπειτα ἄρχονται αἱ θεωρεῖαι. Καὶ οἱ μὲν θέλουσιν ὅτι τὸ ἄκρον τοῦ ἐντέρου εἰσέρχεται διὰ τῆς πυλίδος τοῦ ὠοῦ ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ ἀποτελεῖ τρεφόμενον τὸ φυτικὸν ἔμβρυον, οἱ δὲ, ὅτι μόνον εἰς ἐπαφὴν ἔρχεται ἐξωτερικῶς, καὶ ἄλλοι, ὅτι μόλις ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν διαῤῥήγνυται, καὶ ἐπιχέει τὸ ἐντὸς τοῦ κόκκου τῆς γύρεως περιεχόμενον ὑγρὸν, τὸ ὁποῖον θαλπίνην ὠνομάσαμεν.

Ἱοία ἐκ τῶν τριῶν τούτων θεωριῶν εἶναι ἡ ὀρθοτέρα δὲν ἐξετάζομεν, φρονοῦμεν ὅμως ὡς πιθανὴν τὴν εἴσοδον τῆς ἄκρας τοῦ ἐντέρου ἐντὸς τοῦ ὠοῦ, καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς σχηματισμὸν τοῦ φυτικοῦ ἐμβρύου.

Εἰς πολλὰ φυτὰ ἡ γονιμοποίησις διευκολύνεται διὰ περιέργου τινος φυσιολογικοῦ φαινομένου· τὰ νήματα τῶν στημόνων κατὰ τὴν βάσιν των εἶναι τόσον εὐερέθιστα, ὥστε μόλις τὰ ἐγγίσῃ τις διὰ τοῦ ἄκρου λεπτοτάτης βελόνης, ἢ τριχὸς, μὲ ταχύτητα μεγάλην κινοῦνται, ἀκουμβῶσι τοὺς ἀνθῆρας των ἐπὶ τοῦ στίγματος, καὶ ἐκκενόνουσι τὴν γῦριν των ἐπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ βάθος ἐν γένει τῶν ἀνθῶν ταμιεύεται

Η ἀπὸ τὸν Σταυρὸν καταβασις.

ὑγρόν τι μολῶδες, γλυκύ, καὶ ἀρωματικὸν, ἑλκύον τὰς μελίσσας, τὰς ψυχὰς, καὶ ἄλλα μυρία ἔντομα, οἱ στήμονες οὗτοι ἐρεθιζόμενοι ἀπὸ τὰ εἰσερχόμενα ταῦτα ζωύρια, τελοῦσι τὴν λειτουργίαν των ἀσφαλέστερα. Τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον δύναταί τις νὰ ἴδῃ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Πάρνηθος τῆς Ἀττικῆς βλαστάνουσαν Βερβερίδα (Berberis Cretica) καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους.

Εἰς ἄλλα πάλιν ἄνθη, ἡ κίνησις αὕτη τῶν στημόνων γίνεται αὐτόματος· εἰς τὸ κοινὸν Πήγανον (Ruta graveolens) ὅπου οἱ στήμονες τῶν ἀνθῶν εἶναι 8 τὸν ἀριθμὸν, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ σειρὰν κλίνει πρὸς τὸ στίγμα, κενόνει τὴν γῦριν του, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνορθοῦται.

Οὐχὶ δὲ μόνον οἱ στήμονες κινοῦνται πρὸς τὰ στίγματα, ἀλλὰ καὶ οἱ στύλοι πολλάκις ἀναζητοῦσι τοὺς στήμονας. Εἰς ἓν κληματῶδες καὶ ἀναρρηχόμενον φυτὸν, ἀπαντώμενον συχνάκις εἰς τοὺς περὶ τὰς Ἀθήνας κήπους, καὶ τὸ ὁποῖον Τουρκοβαρβαριστὶ *Τζίρκφελέκι* καλοῦσιν, ἐπιστημονικῶς δὲ Passiflora cœrulea (παθανθὲς τὸ κυανοῦν) οἱ τρεῖς στύλοι τῶν ἀνθῶν αὐτοῦ, πολὺ μεγαλήτεροι τῶν στημόνων, κυρτοῦνται καὶ κύπτουσι πρὸς τοὺς ἀνθῆρας, καὶ τότε ἀνορθοῦνται, ὅταν πληρωθῶσι γύρεως.

Ἀλλὰ, θέλουσιν εἴπει οἱ ἀναγνῶσται μας, σὺ διήρεσας τὰ ἄνθη εἰς ἑρμαφρόδιτα, μονόοικα, καὶ δίοικα, ὅσα δὲ μέχρι τοῦδε μᾶς ἐξέθεσας ἐφαρμόζονται μόνον εἰς τὰ κρῶτα· ὅ,που τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα ὄργανα εὑρίσκονται πλησίον ἀλλήλων, ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς στεφάνης· πῶς γίνεται ἡ γονιμοποίησις εἰς τὰ μονόοικα, ὅ,που τὰ γεννητικὰ αὐτῶν ὄργανα εἶναι κεχωρισμένα, καὶ τὸ ἓν μακρὰν τοῦ ἄλλου; πῶς τελεῖται εἰς δίοικα, τῶν ὁποίων τὰ ἄρρενα ζῶσι πολλάκις λεύγας τινὰς μακρὰν τῶν θηλέων;

Ἡ ἐρώτησις αὕτη δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀπροσδόκητος, καὶ ἰδοὺ λύωμεν τὴν ἀπορίαν τοῦ ἀναγνώστου μας.

Ἡ μεγάλη φύσις ἐπρόβλεψε διὰ πάντα· αὕτη ἐξομαλύνει πᾶσαν δυσκολίαν, καὶ ἀναπληροῖ πᾶσαν ἔλλειψιν. Καὶ ἐὰν πολλάκις καταπληκτικῶν τινων ἀποτελεσμάτων αἱ αἰτίαι δὲν εἶναι γνωσταὶ, τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀκόμι δὲν ἐβάθυνεν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν τῶν φαινομένων. Ὅταν ὅμως θελήσῃ τις νὰ ἀναγνώσῃ τὸ μέγα βιβλίον τῆς πλάσεως, ὅταν θελήσῃ νὰ συμβουλευθῇ τὴν Φύσιν, τὴν ἀλάνθαστον ταύτην Πυθίαν, λύει πᾶσαν ἀμφιβολίαν, καὶ πολλάκις θαυμάζει διὰ τὴν ἁπλότητα τῆς λύσεως· εὐτυχῶς δὲ δὲν ἔχομεν οὔτε νὰ ἐξετάσωμεν πολὺ, οὐδὲ νὰ σκεφθῶμεν διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην μας· ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν.

Ἡ γῦρις λοιπὸν γονιμοποιεῖ τὰ θήλεα τῶν δικλίνων ἀνθῶν *μετακομιζομένη διὰ τοῦ ἀέρος*. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως εἶναι ὡς λεπτοτάτη κόνις, δύναται καὶ διὰ τῆς παρακμικροτέρας αὔρας νὰ διατρέξῃ μεγάλα διαστήματα, καταθέτουσα τὴν ζωὴν ἐντὸς τῆς παρὰ τῆς φύσεως ὡρισμένης ἀποθήκης. Καὶ ἐπειδὴ τὸ μέσον τῆς μετακομίσεως δὲν εἶναι τόσον ἀσφαλὲς, ἡ φύσις, ἐπροίκισε τὰ ἄρρενα τῶν διοίκων φυτῶν μὲ μεγάλην πληθὺν ἀνθῶν, καὶ ἄνθησιν μακροβιωτέραν· διότι τὰ ἄρρενα αὐτῶν ἄνθη, ἀνθοῦσι πρῶτα, καὶ ἀπανθοῦσι τελευταῖα. Ἐκτὸς τούτου ἡ γῦρις των εἶναι ἀφθονωτέρα ἀπὸ τὴν τῶν ἑρμαφροδήτων. Ἀναγκαίως λοιπὸν, καὶ διὰ τὸ διηνεκὲς καὶ μακρόβιον τῆς ἀνθήσεως, καὶ διὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς γύρεως, αὕτη μετακομίζεται ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ γονιμοποιεῖ τὰ θήλεα ἄνθη, ἂν καὶ εὑρίσκωνται μακράν.

Ἡ ποιότης τῆς ἐναερίως ταξειδευούσης γύρεως εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστ' ἔδωκε πολλάκις αἰτίας τρόμου καὶ ἀνησυχίας· τὸ δὲ ἀκόλουθον συμβὰν δύναται νὰ δώκῃ καθαρὰν ἰδέαν εἰς τὸν ἀναγνώστην μας περὶ τούτου. Εἰς τινα πόλιν τῆς Εὐρώπης πολλὰς λεύγας ἀπέχουσαν τῶν Ἄλπεων, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν συνέβη παράδοξον μεταιωρολογικὸν φαινόμενον. Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔπνευσαν σφοδροὶ καὶ συνεχεῖς ἄνεμοι, διὰ μιᾶς ἐσκοτίσθη ἡ ἀτμοσφαῖρα, καὶ ἄνευ κρότου ἡ πατάγου ἤρξατο νὰ πίπτῃ ἐν εἴδει βροχῆς λεπτοτάτη τις κυτρίνη κόνις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο κατέπληξε τοὺς κατοίκους, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον ἡ παράδοξος αὕτη βροχὴ εἶχεν ὁμοιότητα μὲ κόνιν θείου· ἀλλὰ λεπτομερεστέρας παρατηρήσεως γενομένης, εὑρέθη ὅτι ἡ ἐκ θείου αὕτη βροχὴ, δὲν ἦτον ὁμοία μὲ τὴν καταπεσοῦσαν ἐπὶ τῶν Σοδόμων καὶ Γομόῤῥων, ἀλλ' ἦτο γῦρις *ἀνθῶν* μετακομισθεῖσα διὰ τῶν ἀνέμων, καὶ ἀναχωρήσασα πολλὰς λεύγας μακρὰν, ἀπὸ τὰ ἀπέραντα καὶ πυκνὰ δάση τῶν Ἄλπεων.

Ἓν ἄλλο ἀνάλογον φαινόμενον μαρτυροῦν τὴν μετ' εὐκολίας γονιμοποίησιν τῶν διοίκων φυτῶν, συνέβη εἰς Παρισίους. Εἰς τὸν Βοτανικὸν κῆπον τῆς πολυταράχου ταύτης Πρωτευούσης εὑρίσκετο μία πιστακία (κοινῶς φιστικιὰ Pistacia vera). Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ δένδρου εἶναι δίοικον, τὸ δὲ ἐν τῷ Βοτανικῷ κήπῳ τῶν Παρισίων εὑρεθὲν ἦτο θῆλυ. Κατ' ἔτος ἐκαλύπτοντο οἱ κλάδοι του ἀπὸ πλουσίαν ἄνθησιν, ἀλλὰ τὰ ἄρρενα ἄνθη ἔλειπον, καὶ κἀμμία καρποφορία δὲν ἠκολούθει. Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη τὸ αὐτὸ, αἴφνης ἓν ἔαρ τὰ ἄνθη τοῦ δένδρου ἐγονιμοποιήθησαν, καὶ ἄφθονοι θύσανοι καρπῶν ἐστεφάνωσαν τὰς κορυφὰς τῶν κλάδων του. Οἱ πάντες ἐξεπλάγησαν, ἀλλ' ὁ καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς Δεφονταῖνος (Desfontaines) εἶπεν ὅτι ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἤνθησεν εἰς τὰ πέριξ ἄῤῥεν δένδρον τοῦ αὐτοῦ εἴδους, διότι τοιοῦτον δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ Βοτανικῷ κήπῳ. Ἐξετάσεως δὲ ἀκριβοῦς γενομένης, εὑρέθη ὅτι, κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἤνθισε μία ἄῤῥην φιστικία *διὰ πρώτην φορὰν* εἰς τὰ Παρισιανὰ περίχωρα 2 τοὐλάχιστον λεύγας μακρὰν τοῦ ἐν τῷ Βοτανικῷ κήπῳ δένδρου.

Οἱ Γεωπόνοι πολλάκις βοηθοῦσι τὴν φύσιν εἰς τὴν γονιμοποίησιν τῶν φυτῶν, καὶ ἀντὶ νὰ περιμείνωσι τὴν μετακόμισιν τῆς γύρεως διὰ τοῦ ἀνέμου, γίνονται αὐτοὶ τὸ μέσον τῆς μετακομίσεως. Οὕτω λόγ· χάρ. οἱ Αἰγύπτιοι λαμβάνοντες κλάδους ἀῤῥένων ἀνθῶν φοίνικος, τεινάσσουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν θηλέων ἀνθῶν, καὶ εἶναι βεβαιότεροι περὶ τοῦ μεγαλητέρου ποσοῦ τῶν καρπῶν.

Τινὰ τῶν φυτῶν παρουσιάζουσιν ἓν ἄλλο περίεργον φαινόμενον· ἐν ᾧ συνήθως ἔχουσιν ἀπτόμενα τὸν

αὐτὸν βαθμὸν τῆς θερμοκρασίας τὸν ὁποῖον καὶ ἡ πέριξ ἀτμοσφαῖρα, ἐν καιρῷ τῆς γονιμοποιήσεως ἀναπτύσσεται ἐντὸς τῶν ἀνθῶν των θερμότης ἀπροσδόκητος καὶ ἰσχυρὰ. Ἡ θερμότης αὕτη, παρετηρήθη πρῶτον εἰς τὰ φυτὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἄρων (Aroideæ) ὅπου ἠδυνήθησαν διὰ θερμομέτρου ἀκριβοῦς νὰ τὴν καταμετρήσωσι.

Διὰ νὰ δώσωμεν δὲ εἰς τὸν ἀναγνώστην μας ἰδέαν τινὰ ταύτης τῆς θερμότητος, ἀναφέρομεν τὸ ἐξαγόμενον τινων ἐκ τῶν πολλῶν περὶ τούτου παρατηρήσεων.

Εἰς τὸ Ἰταλικὸν Ἄρον (Arum Italicum) φυόμενον περὶ τὰς Ἀθήνας, ἐν ᾧ ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας ἦτον 21 βαθμῶν ἡ θερμοκρασία τῆς ἀνθήσεως τοῦ φυτοῦ ἦτον 30, δηλ. 9 βαθμοὶ περισσότερον.

Εἰς τὸ Δρακόντιον Ἄρον. (Arum Dracunculus,) κοινῶς *φιδόχορτον*)· φυόμενον ἐπίσης περὶ τὰς Ἀθήνας, ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας εὑρέθη 14 βαθμῶν

Εἰς δὲ τὸ πτεροσχιδὲς Καλάδιον (Caladium pinnatifidum) φυτὸν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐν ᾧ ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας ἦτο 19 βαθμῶν, ἐντὸς τῆς ἀνθοφόρου σπάθης τοῦ φυτοῦ, ἐν καιρῷ τῆς γονιμοποιήσεως, ἀνέβη εἰς 49 βαθμοὺς ἤτοι 30 βαθμοὺς περισσότερον.

Ἐκ τούτου εἰκάζεται μετὰ πιθανότητος ὅτι τὰ φυτὰ ἅπαντα ἐν καιρῷ τῆς γονιμοποιήσεως τῶν ἀνθῶν των ἀναπτύσσουσιν θερμότητα, ἥτις ἀν καὶ δὲν εἶναι πάντοτε ἐπαισθητὴ ὡς εἰς τὰ Ἀροειδῆ, οὐχ'ἧττον ὅμως ὑπάρχει εἰς ὅλα, καὶ εἶναι ἕτερον δεῖγμα ἀναλογίας τῶν φυτῶν πρὸς τὰ ζῶα.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ θαυμάσια τὰ ὁποῖα παριστᾷ εἰς τὸν ἐξεταστὴν τῆς φύσεως ἡ γονιμοποίησις τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ πεδίων ζώντων φυτῶν. Ἂς ἀλλάξωμεν ἤδη σκηνογραφίαν, καὶ ἂς μεταβῶμεν εἰς τὰ φυτὰ τὰ ζῶντα ἐντὸς λιμνῶν καὶ ποταμῶν, διὰ νὰ ἰδῶμεν πῶς ταῦτα τελοῦσι τοὺς γάμους των.

Εἴπομεν ὅτι ἡ γῦρις εἶναι εἰς ἄκρον ὑγροσκοπική, καὶ ὅτι ἡ παραμικρὰ ὑγρασία τὴν ἐξογκόνει, ἡ δὲ ὑπερβολικὴ ὑγρασία καὶ τὸ ὕδωρ τὴν διαῤῥηγνύει, καὶ τὴν καθιστᾷ ἀνίκανον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ φυσικοῦ σκοποῦ. Τὰ γεννητικὰ λοιπὸν ὄργανα τῶν ποταμοβίων φυτῶν ἔχουσιν ἐχθρὸν ἄσπονδον, καὶ ἐμπόδιον μέγα εἰς τὸν πολλαπλασιασμόν των, αὐτὸ τὸ στοιχεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶσι καὶ τέρπονται.

Ἡ πάνσοφος ὅμως φύσις ἐπρόβλεψε καὶ διὰ τοὺς ἀκάκους ἔρωτας τῶν ἀθώων τούτων ὄντων, καὶ ἰδοὺ πῶς. Οἱ ὕπεροι αὐτῶν γονιμοποιοῦται ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ὕδατος πρὶν ἀνοίξωσιν ὅμως τὰ πέταλα τῆς στεφάνης, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ ἄνθος εἶναι κλειστόν· ἡ κοιλότης αὐτοῦ τότε εἶναι πλήρης ἀερίων, καὶ τὰ συνηρμωσμένα μέρη του δὲν ἀφίνουσιν εἴσοδον οὐδὲ εἰς τὴν παραμικρὰν τοῦ ὕδατος ῥανίδα. Μετὰ τὴν γονιμοποίησιν, ἡ στεφάνη ἀνοίγει, ἀλλὰ τὸ μυστήριον τῆς φύσεως ἐτελέσθη ἤδη, καὶ ἕκαστος ὕπερος φέρει ἐν τῇ κοιλότητι αὐτοῦ γονιμοποιηθέντα ᾠά. Τοιοῦτον τι συμβαίνει εἰς τὸ *ἔνυδρον Βατράχιον* (Ranunculus aquatilis) φυόμενον ἀφθόνως ἐντὸς τῶν ἑλωδῶν χανδάκων τοῦ Φαλήρου, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἰατροὶ καὶ φαρμακοποιοὶ τῆς πρωτευούσης μας εὐγνωμόνως χρεωστοῦσι τοὺς θερινοὺς πυρετούς.

Εἰς ἄλλα πάλιν ἔνυδρα φυτὰ, τὰ ἄνθη, εἶναι προικισμένα μὲ ποδίσκους μακροὺς, οἵτινες ὀρθούμενοι, φθάνουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Τὰ ἄνθη τότε ἀνοίγουσιν ἔξω τοῦ ὕδατος, ἐκεῖ δὲ ὡς νύμφαι τοῦ Ὠκεανοῦ ἐπιπλέουσαι τελοῦσι τὸν ὑμέναιόν των.

Ἄλλοτε δὲ, ἐπειδὴ οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθῶν εἶναι βραχεῖς, ἀναβαίνει ἐν καιρῷ τῆς γονιμοποιήσεως ὁλόκληρον τὸ φυτὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, διὰ παραδόξου τινος τρόπου· Ἓν τῶν τοιούτων εἶναι τὸ *κοινὸν ἀσκιδιόφυλλον* (Utricularia vulgaris)· τὸ φυτὸν τοῦτο ἔχει τὰ φύλλα του ἐξογκωμένα ἐν εἴδει μικρῶν κύστεων, αἱ δὲ κύστεις αὗται εἶναι πλήρεις ὕδατος. Ἀλλὰ θαυμασίως πως ἐν καιρῷ τῶν γάμων του, τὰ κυστοειδῆ αὐτὰ φύλλα ἀποβάλλουσι τὸ ἐντὸς αὐτῶν ὕδωρ, καὶ κενούμενα καθ' ὁλοκληρίαν ἀποκαθιστῶσι τὸ φυτὸν ἐλαφρότερον τοῦ ὕδατος. Διὰ τοῦ μέσου λοιπὸν τούτου, τὸ φυτὸν, ἀφίνει τὸν πυθμένα, τῆς λίμνης, ἀναβαίνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, καὶ τελεῖ τοὺς γάμους του. Τὸ δὲ παροδοξώτερον εἶναι, ὅτι μετ' αὐτοὺς, τὰ κυστίδια πάλιν πληροῦνται ὕδατος, καὶ τὸ διάζουσι νὰ καταβῇ εἰς τὸν πυθμένα, ὅπου ὡριμάζει τὸν καρπόν του, καὶ διαχέει τὰ γόνιμα σπέρματά του.

Ἀλλ' ὅτι κινεῖ τὴν ἐκπληξιν τοῦ φυσιολόγου, εἶναι ἡ γονιμοποίησις τῆς *Σπειροειδοῦς Βαλισνερίας* (Valisneria spiralis). Τὸ φυτὸν τοῦτο (Εἰκ. 4) ἀναγόμενον εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν *ὑδροχαρῶν* (Hydrocharideæ) φύεται ἀφθόνως εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν Ροδανὸν (Rhône) ἔχει δὲ μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὰ κοινὰ καὶ ταινιοειδῆ φύκη τῶν θαλασσῶν μας (Zostera marina) ἀλλὰ τὰ ἄνθη αὐτοῦ εἶναι δίοικα. Καὶ τὰ μὲν θήλεα εἶναι προικισμένα μὲ ποδίσκον μακρὸν ὅσον τὸ βάθος τοῦ νεροῦ ὅπου

(Εἰκ. 4).

Βαλισνερία ἡ σπειροειδής.
(valisneria Spiralis.)

ΘΗΛ. ΑΡΡ.

ζῇ [5. καὶ 6 πόδας πολλάκις] σπειροειδῶς δὲ συνεστραμμένον, καὶ συνεσταλμένον. Τὰ δὲ ἄῤῥενα, τὰ ὁποῖα ζῶσι κεχωρισμένα ἐπὶ ἄλλης ῥίζης, ἔχουσι ποδίσκον βραχὺν καὶ λεπτὸν [1 ἢ 2 δακτύλων μήκους].

Ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν γάμων των, τὰ μὲν θήλεα ἄνθη ἐκτυλίσσουσι τοὺς ἑλικοειδῶς συνεσπειρωμένους ποδίσκους των, καὶ ἀναβαίνοντα, ἐπιπλέουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Τὰ δὲ ἄῤῥενα μὴ δυνάμενα διὰ τὸ βραχὺ τοῦ ποδίσκου των νὰ ἀναβῶσιν, ὡς ὑπ' ἀγνώστου τινος καὶ μαγικῆς δυνάμεως ἑλκυόμενα θραύουσι τὰ δεσμά των, καὶ ἀποχωριζόμενα τῆς ῥίζης ἥτις τὰ ἐκράτει, ἀναβαίνουσι, καὶ ὡς ἐρασταὶ περιπολοῦντες περὶ τὴν ἐρωμένην, γονιμοποιοῦσι διὰ διὰ τῆς γύρεώς των τοὺς ὑπέρους τῶν θηλέων ἀνθῶν. Μετὰ τὴν γονιμοποίησιν, τὰ θήλεα συστρέφουσι πάλιν ἑλικοειδῶς τοὺς ποδίσκους των, καὶ καταβαίνοντα, ὡριμάζουσι τοὺς καρπούς των, καὶ διαιωνίζουσιν οὕτω εἰς τὸν πυθμένα τῶν ὑδάτων τὸ εἶδος των.

Ποῖος ἄρά γε εἶναι ὁ μυστικὸς καὶ ἀφανὴς ἄγγελος, ὁ τὰ ἄῤῥενα ἄνθη εἰδοποιῶν περὶ τῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος ἀναβάσεως τῶν θήλεων; Ποία εἶναι ἡ αἰτία ἥτις τὰ διάζει νὰ θραύσωσιν ἐγκαίρως τὰ δεσμά των, ἐν ᾧ κάμμία δύναμις ἐξωτερικὴ καὶ μηχανικὴ δὲν τὰ ὠθεῖ πρὸς τοῦτο; — Ἐρωτήσατε περὶ τούτου τὸν πλάσαντα.

Ἂν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, παρατηρεῖ Γάλλος τις Βοτανικὸς (ὁ Poiret) ἐγνώριζον τὸ περίεργον φαινόμενον τῆς γονιμοποιήσεως τῆς Βαλισνερίας, ἤθελον διὰ τῆς ποιητικῆς φαντασίας των προσωποποιήσει Ναΐαδα βαίνουσαν μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς συνοδείας λατρευτῶν, φιλοτιμουμένων τὶς πρῶτος νὰ τῆς προσφέρῃ τὰς διακαεῖς του προσῤῥήσεις.

Τὴν ἔλλειψιν ὅμως ἑλληνικοῦ μύθου ἀνεπλήρωσε νεώτερός τις ποιητὴς ὁ Κάστελος (Castel) ὅστις, εἴς τι ἐπὶ τῶν φυτῶν ποίημά του, δὲν ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ βέβαια τὸ περιεργότατον τοῦτο φαινόμενον, διὸ καὶ περιέγραψεν αὐτὸ ὡς ἐφεξῆς. (*)

(*Μετάφρασις.*)

Στοῦ βαθυῤῥόου Ῥοδανοῦ τὸ ἀφρισμένον κῦμα
Ἐξ μῆνας μένει ἓν φυτὸν θαμμένον ὡς εἰς μνῆμα,
Πλὴν ὅταν φθάσῃ ἡ στιγμὴ, κ' ἡ ὥρα τῶν ἐρώτων
Μηκύνει τοὺς ποδίσκους του καὶ φαίνεται τὸ πρῶτον
Ὀργῶντα δὲ τὰ ἄῤῥενα εἰς τὸν προορισμόν των
Προβαίνουν, τὸν βραχύλεπτον ῥηγνύοντα δεσμόντων,
Κ' ἐλεύθερα ὡς ἐρασταὶ περὶ τὴν ἐρωμένην
Πλανῶνται, σχηματίζοντα πληθὺν εὐτυχισμένην.
Τοῦ Ὑμεναίου τελετὴν πῶς βλέπει τις νομίζει
Ἐπὰ ὕδατα μετὰ πομπῆς μεγάλης νὰ βαδίζῃ.
Καὶ ὅταν πάλιν ὁ καιρὸς τῶν γάμων τελειόνει
Τὰ μηκυνθέντα μέρη του σπειροειδῶς διπλόνει,
Καὶ πρὶν νὰ φθάσῃ ἄσκοπα τοῦ βίου του τὸ τέρμα
Νὰ ὡριμάσῃ σύρεται τὸ γόνιμόν του σπέρμα.

(*)Le Rhône impetueux sous son onde écumante
Durant six mois entiers nous derobe une plante,
Dont la tige s'alonge en la saison d'amours,
Monte au dessus des flots, et brille aux yeux du jour
Les mâles dans le fond jusqu'alors immobiles,
De leurs liens trop cours brisent les nœuds débiles
Voguent vers leur amante, et libres dans leurs feux,
Lui forment sur le fleuve un cortège nombreux
On dirait une fête où le Dieu d'Hymenée
Promène sur les flots sa pompe fortunée;
Mais le temps de Venus [illegible] accomplis,
La tige se retire en rapprochant ses plis,
Et va murir sous l'eau sa semence féconde

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα παρ' ἡμῖν σήμερον ὑπάρχουσι ξηροί τινες ἐγκέφαλοι, πιστεύοντες ἐπιμόνως, ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς μεγάλης ποιήσεως τοῦ Παντὸς, ἀποκοιμίζει τὸ πνεῦμα παντὸς σπουδάζοντος αὐτήν.

Ἀφ' οὗ γίνῃ ἡ γονιμοποίησις οἱ στήμονες ὡς περιττοὶ πλέον μετὰ τὴν λειτουργίαν των ξηραίνονται καὶ πίπτουν· ἡ στεφάνη ἥτις περιεκάλυπτε τὰ γεννητικὰ ὄργανα, καὶ ἥτις ἀπὸ τὸν πάντοτε κοιητίζοντα Λιναῖον προσφυῶς ἐκλήθη *νυμφικὸς θάλαμος* χάνει τὰ χρώματά της καὶ καταπίπτει· ὁ στύλος καὶ τὸ στίγμα μαραίνονται, καὶ μένει μόνον ἡ ὠοθήκη, ἥτις σύρουσα πρὸς ἑαυτὴν ὅλην τὴν τροφὴν, καὶ ἐξογκουμένη ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ αὐξανόντων σπερμάτων μετασχηματίζεται εἰς καρπόν.

Πολλὰ νόθα φυτὰ κατόρθωσεν ἡ κηπουρικὴ διὰ τῆς γονιμοποιήσεως τῶν θηλυκῶν ὀργάνων ἑνὸς εἴδους μὲ τὴν γῦριν ἑνὸς ἄλλου συγγενοῦς. Τὰ προϊόντα ὅμως τοιούτων παρὰ φύσιν γάμων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν δίδουσι σπέρματα γόνιμα, ἢ ἐάν ποτε δώσωσι, ἀπὸ τὰ σπέρματα ταῦτα βλαστάνουσι φυτὰ ὁμοιάζοντα ἀκριβῶς μὲ ἓν τῶν δύω φυτῶν, ἅτινα παρήγαγον τὸ νόθον. Τοῦτο εἶναι ἕτερον δεῖγμα ἀναλογίας μεταξὺ ζώων καὶ φυτῶν, τὸ δὲ ἄγονον τοῦ ἡμιόνου δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὸ ἄγονον τῶν νόθων τούτων φυτῶν.

Ἐν γένει, ἡ γονιμοποίησις τῶν φυτῶν ἔχει μεγίστην ἀναλογίαν μ' ἐκείνην τῶν ζώων, διαφέρει δὲ οὐσιωδῶς κατὰ δύω μόνον. 1. Διὰ τὸν ἑρμαφροδιτισμὸν, ὅστις εἰς μὲν τὰ φυτὰ εἶναι κοινὸς, εἰς δὲ τὰ ζῶα σπανιώτερος, καὶ 2. διὰ τὴν γονιμοποιοῦσαν ὕλην, ἥτις, εἰς μὲν τὰ φυτὰ οὖσα στερεὰ καὶ κονιώδης δύναται νὰ μετακομίζηται εἰς μεγάλας ἀποστάσεις ἀναπληροῦσα τὴν ὡς ἐκ τῆς σταθερᾶς ἀκινησίας των ἐλλειψιν· εἰς δὲ τὰ ζῶα, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἑκούσιος κίνησις, καὶ τὸ ἄῤῥεν δύναται, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, νὰ πλησιάζῃ τὸ θῆλυ, ἡ γονιμοποιοῦσα ὕλη εἶναι ὑγρὰ, καὶ διαφορετικῆς φύσεως, καὶ διαφορετικῆς χημικῆς συνθέσεως.

Τοιοῦτοι ἐν γένει εἶναι οἱ γάμοι τῶν ἀνθῶν· κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ φυτὰ παράγονται καὶ πολλαπλασιαζόμενα καλύπτουσι καὶ καλλύνουσι τὴν σφαῖραν, τὴν πρόσκαιρον ταύτην κατοικίαν μας, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ ἡμεῖς ὡς ἄνθη παρερχόμεθα.

Θεόδωρος. Γ. Ὀρφανίδης.

Ἁμαρτημάτων διόρθωσις ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ.
Σελ. 15 ἥτις ἐκῤῥέει, ἀναγν. ἐκ τῆς ὁποίας ἐν εἴδει ἐφιδρώσεως ἐξέρχεται . . . Αὐτόθι. Kamerarius ἀναγν. Camerarius.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

— Κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰαννουάριον ὁ Κ. Κώστας (Coste) ἔδειξεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν φιάλην πλήρη ὕδατος ἐπάνω στοιβάδος ψάμμου κειμένης εἰς τὸν πυθμένα τοῦ δοχείου, ὅπου ἐκινοῦντο ζωηρότατα μικρά τινα ζωύρια ἐρυθρά, ἡμιδιαφανῆ, καὶ κόκκου σινάπεως ἔχοντα ὄγκον. Διεκρίνοντο δὲ ἐπ' αὐτῶν μόνον δύο στίγματα μεγάλα, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ὄμματα, καθὼς καὶ ἡ οὐρά, ἥτις ἀκαταπαύστως ἐταράττετο. Τί δὲ ἦταν ἄρ' γε ταῦτα; Μικροὶ ἀττακεῖς (σολομοί) ἀρτίως ἀναφυέντες εἰς αὐτὸ τῆς ἐπιζήμης τὸ θυσιαστήριον, εἰς τὸ Γαλλικὸν δηλ. τῶν Παρισίων λύκειον. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου ἀπεδείχθη, καθὼς καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν προηγηθέντων, ὅτι τὰ ὠὰ τοῦ ἀττακέως καὶ τοῦ ἀμίου αὐξηθέντα μέχρι τινὸς δύνανται, καθὼς ἴσως καὶ ἄλλων εἰδῶν ἰχθύων, νὰ διαμείνωσιν εἰς πολὺν χρόνον ἔξω τοῦ ὕδατος καὶ μετενεχθέντα εἰς μακρὰ ἀποστήματα νὰ τεθῶσιν ἔπειτα ἐντὸς ὁποιουδήποτε ζωγρείου, δεξαμενῆς, ἢ δοχείου.

Τὰ ὠάρια ταῦτα ἐστάλησαν ἀπὸ τῆς πόλεως Mulhouse, δηλ. ἀπὸ τὴν διώρυγα, ἥτις συνάπτει τὸν Ῥοδανὸν καὶ τὸν Ῥῆνον, ὅπου δύο μηχανικοὶ κατέστησαν ἰχθυοτροφεῖον διὰ τὴν μηχανικήν, οὕτως εἰπεῖν, πολλαπλασίασιν τῶν ἰχθύων. Ἦλθον δὲ περικλεισμένα ἐντὸς λευκοσιδήρου θήκης διατρήτου ἄνωθεν καὶ ἐν μέσῳ ἐνύδρων φυτῶν κείμενα· μετὰ 40 δὲ ὥρας, ἀφοῦ ἐξήχθησαν τοῦ ποταμοῦ, ὁ Κ. Κώστας τὰ ἔβαλεν εἰς δεξαμενὴν, ὅπου εἰσήρχετο πηγαῖον ὕδωρ· ὀλίγαις δὲ ἡμέραις ὕστερον ἀνεφάνησαν πάντα, ὥστε ἔκτοτε ὑγιαίνοντες οἱ ἀττακεῖς ὑπάγουσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν· ἐλπίζεται δὲ ὅτι θέλουσιν εὐαρεστηθῆ εἰς τὸ κλίμα τῶν Παρισίων.

Ὁ Κ. Κώστας ἔχει καὶ ὠὰ τοῦ ἀμίου ἐπιῤῥαντισθέντα μὲ θορὸν ἀττακέως, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ βαθμηδὸν ἀναπτύσσονται, ὥστε πιθανώτατα ἐντὸς ὀλίγου θέλουσι πολλαπλασιασθῆ οἱ μικτογενεῖς οὗτοι (ἀποικοι) ἰχθύες εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας τῆς Γαλλίας· καθὼς οἱ κυπρῖνοι καὶ οἱ ἀνθίαι.

Κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ Κ Μίλν Ἐδουάρδ εἶπεν ὅτι ἡ κατασταθεῖσα παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ (τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ μέλος καὶ ὁ Κ. Κώστας) πρὸς πολλαπλασίασιν τῶν μικροτέρων ἰχθύων προβαίνει εὐτυχῶς καὶ εὐδοκίμως εἰς τὸ ἔργον της. Ὁ Κ. Γρέν, ἁλιεὺς Γάλλος, ὅστις πρῶτος μετεχειρίσθη τοὺς τεχνητοὺς ἐπιῤῥαντισμοὺς τῶν ἰχθυηρῶν ὠαρίων, μετέφερεν ἐκ τῆς κατὰ τὴν Γενεύην λίμνης διαφόρων ἰχθύων περιφήμων ὠὰ καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Φοντενεβλὼ καὶ τῆς Βερσαλίας. Τέλος ὁ Κ. Μίλν Ἐδουάρδ ἔλαβε παρὰ τοῦ Κ. Βερτότου ἰχθύας ἑνὸς ἔτους διφυεῖς, μετέχοντας δηλ. τοῦ εἴδους τοῦ ἀττακέως καὶ τοῦ ἀμίου, διότι ὠὰ ἀττακέως ἐπερῥαντίσθησαν μὲ θορὸν ἀμίου.

Ἔπειτα ὡς εὑρυὴς καὶ ἐπιστήμων γαστρίμαργος ὁ Κ. Δουρὼ Δελαμὰλ προσέθηκεν ὅτι οἱ μικροὶ ἀττακεῖς δὲν ἔχουσι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τὴν ἡδεῖαν τῶν ἐνηλίκων ἡδὴ γεῦσιν. Διὸ τοῦτο καὶ οἱ ὑπηρέται εἰς τὴν Σκωτίαν καὶ Ὁλλανδίαν συμφωνοῦντες μὲ τοὺς κυρίους των ὑπόσχονται νὰ μὴ ζητῶσι νὰ τρώγωσιν ἀπὸ τὸν εὐχυμότατον τοῦτον ἰχθὺν συχνότερον παρὰ τρὶς τῆς ἑβδομάδος.

— Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνασχολούμενος εἰς τὴν φυσικὴν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων αἰτίαν ὁ διαβόητος δόκτωρ Γκὰλ ἐδοκίμασε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἕλικες τοῦ ἐγκεφάλου παριστάνουσι προστερήματά τινα, ἢ ἐλαττώματα φυσικὰ καὶ πάθη πλεον, ἢ μᾶλλον ἀνεπτυγμένα καθ' ὅσον ἔχουσι πλειότερον, ἢ ὀλιγότερον ὄγκον, ὥστε ποτὲ μὲν οὗτος ἐκτυποῦται καὶ εἰς τὸ κρανίον, ποτὲ δὲ μόλις διακρίνεται καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐγκεφάλου. Διετείνετο δὲ ὁ εἰρημένος φυσιολόγος ὅτι ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπόψεως τοῦ κρανίου καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐξοχῶν ἠδύνατο νὰ φυσιογνωμονήσῃ ἀσφαλῶς τὰ περὶ τῆς ἠθικότητος καὶ διανοητικότητος τῶν ἀνθρώπων, φέρων πλῆθος παραδειγμάτων οὐχὶ μόνον ἀπὸ τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἂν καὶ ἀνεσκευάσθη ἀρκούντως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γκὰλ, δὲν ἔπεσεν ἐντελῶς· ἀλλ' ἑταιρίαι ὁλόκληροι ἐξακολουθοῦσι τὰς κρανιοσκοπικὰς, ἢ μᾶλλον φρενολογικὰς ἐρεύνας τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, διότι δὲν ἐπιστηρίζονται εἰς ὑποθέσεις μόνον. Ὁ Κ. Λεουρὲ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἐπιχειρήτας διεξοδικὸν σύγγραμμα ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κατάστασις τῶν ἑλίκων τοῦ ἐγκεφάλου ἀνήκει σταθερῶς καὶ διαμένει ἡ αὐτὴ εἰς τὰ αὐτὰ εἴδη. Τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ κατ' ἄλλους καὶ ὁ Κ. Γρασιὼλ περὶ τῆς ταὐτότητος τῶν πτυχῶν τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ζώων. Τελευταῖος δὲ ὁ Κ. Κάμηλος Δαρέσης συγκρίνας ὅσα διδόμενα ἔχει μέχρι τοῦδε ἡ ἐπιστήμη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου δὲν ἀντιστοιχεῖ μὲ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ παρακολουθεῖ τὸ ἀνάστημα τοῦ ζώου, ὥστε τὸ μὲν ὑψηλὸν π. χ. φέρει ἐγκέφαλον πολυέλικα, τὸ δὲ μικρόστομον, ἢ χαμηλὸν, ὡς τὰ κυνοδοντολιπῆ καὶ τὰ ἐντομοφάγα λεῖον καὶ σχεδὸν ἐπίπεδον. Τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα δοξάζει καὶ περὶ τῆς παρεγκεφαλίδος· τῶν δὲ μεγάλων ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἡ παρεγκεφαλὶς διαχωρίζονται εἰς ἕλικας ἐφ' ὅσον μάλιστα προχωροῦσι ταῦτα εἰς τὸ γῆρας.

ΤΕΧΝΑΙ.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ.

Παντοῦ οἱ ἐπιμελεῖς γεωργοὶ καταγίνονται νὰ βελτιώσωσι τὴν ποιότητα τοῦ μαλλίου. Βεβαίως τὸ τῶν Ἱσπανικῶν προβάτων λεγομένων μερικῶς ἐξέχει κατὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν λειότητα· ἀλλὰ καὶ ὁ συνδυασμὸς συνήθων κριῶν μὲ ἀμνάδας ἱσπανικὰς παράγει πρόβατα, τῶν ὁποίων τὸ μαλλίον ἔχει πολλὴν διαφορά.

Ἐσχάτως διάσημός τις ἀγρονόμος, ὁ Ὑβόρτ, ἐξέδωκεν ὑπόμνημα περιεργότατον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Κατ' αὐτὸν ὅσον τὸ δέρμα τοῦ ζώου τύχῃ λεπτότερον, τόσῳ λεπτότερον γίνεται καὶ τὸ μαλλίον. Δυνάμεθα δὲ νὰ ποριζώμεθα τοιαῦτα πάντοτε ἀπὸ πρόβατα μικρόσωμα καὶ ὅταν μάλιστα βατεύωνται κριοὶ μικρόσωμοι καὶ λεπτόμαλλοι μὲ ἀμνάδας μεγαλητέρας· τὸ μαλλίον των τότε γίνεται ὡραιότερον, καὶ ἀκολούθως δὲν παρεμβαίνουσιν οὔτε ὑποκρύπτονται μεταξὺ αὐτοῦ ξέναι ὕλαι, οἷον ἄμμος, ῥύποι διαφόρων εἰδῶν. Τὰ νομαδικὰ ποίμνια, ὅσα δηλ. μεταναστεύουσιν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις, ἢ μανδρίζονται εἰς ἀγροὺς διὰ νὰ τοὺς παχύνωσιν, ἀποφέρουσι συνήθως ἀχρεῖον μαλλίον.

Γοὐναντίον παρετηρήθη ὅτι τὰ κατοικίδια, εἴτε οἰκόσιτα, δηλ. εἰς μάνδραν διαιτώμενα διὰ τὸ ψύχος καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ χειμῶνος, καὶ μὴ κατακλινόμενα εἰς γεωργημένους τόπους ἐξέχουσι πάντων τῶν ἄλλων.

Τὰ τοιαῦτα καλλίποκα πρόβατα δὲν πρέπει νὰ τρέφωνται πολὺ, διότι αὐξάνουσι κατὰ τὸ ἀνάστημα, καὶ τὸ λίπος ἐμποδίζει, ἢ τοὐλάχιστον βλάπτει τὴν γένεσιν τοῦ μαλλίου.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

— Ὁ μαρκίων Δε Ταλαρού, ἀρχαῖος Γερουσιαστὴς (νομιμόφρων) τῆς Γαλλίας ἀποθανὼν ἀφῆκε διαθήκην, τῆς ὁποίας αἱ διατάξεις καταντῶσι σχεδὸν ἀπίστευτοι· τὰς συνιστῶμεν ὅμως ὡς θετικὰς καὶ ἀναμφισβητήτους.

Ἐκληροδότησεν ὁ γενναῖος ἀνὴρ 2 ἑκατομμύρια φράγκων εἰς τὸν κόμητα τοῦ Chambord, πρώην δὲ δοῦκα τοῦ Bordeau ἐπίδοξον κληρονόμον τῆς Βασιλείας καὶ ἔγγονον τοῦ ἀποθανόντος εἰς τὴν ἐξορίαν δεκάτου Καρόλου βασιλέως τῆς Γαλλίας. 50000 φρ. εἰς τὸν Σιατοβρίανδον (γνωστὸν καὶ ὡς νομιμόφρονα, μάλιστα δὲ ὡς συγγραφέα) 10000 εἰς τὸν Βερυέρον (συνήγορον καὶ βουλευτὴν νομιμόφρονα διαβόητον) 800000 εἰς τὸν ἀνεψιόν του Μονμορανσὺ Ῥοβὲκ, διὰ νὰ τῷ βοηθήσῃ εἰς τὸ γενναῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ παρηγορῇ πάντας τοὺς δυστυχεῖς!

Ὁ Κ. Ταλαρού εὑρίσκετο πάντοτε πρῶτος εἰς πάσας τὰς ἀγαθοεργοὺς πράξεις, διένεμε δὲ κατ' ἔτος εἰς ἐλέη καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα 120 000 φρ. Παντοῦ, λέγει ὁ Γάλλος ἐφημεριδογράφος αὐτολεξεί, ὅπου ἐχρειάζετο νὰ εὐεργετήσῃ, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν ἀπηλπισμένον, νὰ παύσῃ ῥέοντα τὰ δάκρυα, νὰ ἰατρεύσῃ ἠθικήν τινα πληγὴν, ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀείμνηστος γέρων ἔτρεχεν αὐθορμήτως. Εἶχε δὲ κτήματα εἰς ἑπτὰ νομοὺς τῆς Γαλλίας· ὅθεν ἀφῆκε καὶ εἰς τοὺς ἑπτὰ αὐτῶν ἐπισκόπους ἀνὰ 30,000 φράγκων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, δηλ. 210000 τὸ ὅλον. Τὰ κτήματα εὑρίσκοντο διεσπαρμένα εἰς τεσσαράκοντα ἕνα δήμους· ἀφῆκεν ἑπομένως καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν ἐν αὐτοῖς ἀπόρων ἀνὰ 4000 φρ. Ἐκτὸς τούτων ἐκληροδότησε 100000 φρ. εἰς τὴν ἑταιρείαν τοῦ κηρύγματος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Εἶχε συστημένα τέσσαρα γηροτροφεῖα καὶ σχολεῖα διοικούμενα ὑπὸ καλογραιῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ἀνὰ 50000 φρ. τὸ ὅλον 200000. Ἀφῆκε προσέτι 80,000 εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς πόλεως Ἐστάμης, καὶ 10000 εἰς τὰ ἀπορφανισθέντα ἐπὶ τῆς χολέρας παιδία. Ἐν γένει αἱ γενναῖαι αὗται προσφοραὶ ὑπερέβαινον τὰ δύο ἑκατομμύρια.

— Εἰς τοιούτους τόπους, ὅπου γίνονται τόσαι φιλανθρωπίαι, ὁποῖαι αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι, εὑρίσκονται καὶ δυστυχήματα πολὺ περισσότερα· Ἡ θεία πρόνοια βάλλει πλησίον τοῦ κακοῦ πολλάκις καὶ τὸ μέσον τῆς θεραπείας, ὥστε τὸ ἀντιφάρμακον δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ ὀλητηρίου. Ὡς ἐκ τῶν μυρίων παραδειγμάτων τῆς βιωτικῆς ἀμηχανίας τῶν ἀνθρώπων τῆς Εὐρώπης ἀναφέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς.

Εἰς τὴν Βαβυλῶνα αὐτὴν τῆς Δύσεως, ἐν μέσῳ αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Παρισίων (Rue de Babylone !) συνέβη τὸ δρᾶμα τοῦτο πρό τινων μηνῶν μόνον.

Δύο ἄνθρωποι ἀνέβησαν αἰφνιδίως καὶ δρομαίως εἰς τὴν στέγην οἰκίας τινὸς κειμένης ἀντικρὺ στρατῶνος· ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν κατῴκει τὴν οἰκίαν ταύτην, ὁ δὲ ἦτο ἴσως φερέοικος, ἢ ἀνέστιος· ἦταν δὲ ἀμφότεροι ἐργάται ἡμερόβιοι τινος χαλκείου· σταθέντες δὲ ἀντιμέτωποι ἐξήγαγον ὑποκάτωθεν τοῦ ἱματίου των ἀνὰ ἓν πυροβόλον δίχωρον· τότε ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπυροβόλησε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑτέρου, ὅστις ἔπεσεν εὐθὺς εἰς τὸ ἄκρον τῆς στέγης. Οἱ στρατιῶται τοῦ στρατῶνος, οἵτινες ἔβλεπον ἤδη τὰ γινόμενα, δὲν ὑπώπτευον ὅμως ποτὲ τὸν σκοπὸν τῆς τοιαύτης ἐλληνοκτονίας, ἔδραμον εὐθὺς καὶ ἔρθασαν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἐπιζήτας κατεφίλει αἱματόφυρτον καὶ κατεβίβαζε τὸν δυστυχῆ συνέταιρόν του ἀπὸ τὸ ὑπερῷον τῆς ὀροφῆς! Φόνευτε με ἐντελῶς, ἐφώναζεν ὀλολύζων ἐκεῖνος, ἐπειδὴ δὲν ὑποφέρω τοὺς πόνους.

— Οὐχί· εἶμαι ἀθῶος, ἔλεγεν ὁ φονεύς.

— Ἄρες με λοιπὸν ν' ἀποθάνω καὶ φύγε, φύγε· ὁρκίζομαι ὅτι δὲν θέλω σὲ μαρτυρήσει, φύγε.

Ὑπακούων τότε ὁ δυστυχὴς καὶ καταβαίνων εἶπεν εἰς τὸν θυρωρὸν τῆς οἰκίας ὅτι ὁ συνέταιρός του ἐψυχορρᾴγει αὐτοχειριασμένος. Ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ ὑπαστυνόμος τῆς συνοικίας ἐλθόντες ἐν τῷ ἅμα ἐζήτουν ἐπιμόνως νὰ μάθωσι τὰς περιστάσεις· ἔμαθον δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι δηλ. μὴ ἔχοντες ἐργασίαν (ἴσως πρὸ πολλοῦ) καὶ κινδυνεύοντες ν' ἀποθάνωσιν ἀπεφάσισαν νὰ φονευθῶσιν ἀμοιβαίως διὰ νὰ λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὸ βάρος τοιαύτης ἐπωδύνου καὶ μοχθηρᾶς ζωῆς. Εἶχον δὲ συμφωνίαν, ἂν τις ἐξ αὐτῶν δὲν πληγωθῇ καιρίως, νὰ πυροβοληθῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς τουμὲ τὸ δεύτερον βόλιον· ἀλλ' ἡ ἀνδρία ἐγκατέλιπε τὸν φονέα του.

Ἐν τούτοις μετεκομίσθη ὁ καθὼς εἰς τὸ νοσοκομεῖον Νέκερ, ὅπου ἠλπίζετο ὅτι ἤθελε σωθῇ! !

Πόσοι πνίγονται καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς ποταμοὺς ἀπὸ δυστυχίαν, ἢ πάθος ζηλοτυπίας! Πόσοι δὲ ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ ἀσφυξίαν, κατακλειόμενοι εἰς στενὰ δωμάτια, ἀφ' οὗ ἀνάψωσιν ἄνθρακας εἰς τὸ πύραυνον! Πολλοὶ ὅμως ἀπάγχονται καὶ ἀπὸ μόνην ἀκηδίαν, εἴτε ἀθυμίαν· διότι ἀηδίασαν τὴν ζωὴν, διότι ἀπήλαυσαν τὰς ματαίας τοῦ κόσμου τούτου ἡδονὰς, καὶ δὲν εἶχον τί πλέον νὰ ἐπιθυμήσωσι. Τοῦτο συμβαίνει συχνάκις,

ὑπὸ μελαγχολίας μάλιστα εἰς τοὺς Ἄγγλους. Τοιοῦτον δὲ θάνατον ἀπεφάσισε νὰ ἀποθάνῃ πρό τινων ἐτῶν καὶ ὁμογενὴς ἡμῶν πλούσιος ἔμπορος ἄγαμος ἐν Βιέννῃ, κρεμασθεὶς ἔωθεν ἐν μέσῳ τοῦ κοιτῶνός του.

— Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Βοημίᾳ (Στράκονιτσ) ὁ Νέςωρ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Φραγκῖσκος Μούργελ ἡλικίας 108 ἐτῶν· ὑπηρέτησε δὲ ὡς στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ τῆς Αὐστρίας ἐπὶ 50 ἔτη κατὰ πάντας τοὺς πολέμους τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος· ἔπειτα μέχρι τοῦ 1848 ἔζησεν ὡς ἐργάτης ἡμερόμισθος. Ἐπειδὴ δὲ ἔκτοτε ἔπαυσεν ἔχων τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις εἰς ἐργασίαν, ἀνεπαύετο· ὅθεν ἡ κοινότης τῷ ἔδιδεν ἐτησίως σύνταξιν 300 φράγκων. Ἐπ' αὐτοῦ ἐβασίλευσαν ἀλληλοδιαδόχως ἓξ γενεαὶ ἡ Μαρία Θηρεσία, Ἰωσὴρ ὁ Β, Λεοπόλδος ὁ Β., Φραγκῖσκος ὁ Α. καὶ Φραγκῖσκος ὁ Β. καὶ ὁ παρὼν αὐτοκράτωρ.

— Παράδοξόν τι δυστύχημα συνέβη κατὰ τὴν δικαστικὴν ἐφημερίδα τὸ *Δίκαιον* (Le droit) εἰς τὴν Κώμην Λαπαδὸλ (Lapadole) πλησίον τοῦ Μουδεβὶλ (Moudeville) εἰς τὸν νομὸν τοῦ Seine et Oise.

Γεωργὸς λεγόμενος Λουδοβίκος Ἀπρίλιος (Louis Avril) 55 ἐτῶν, ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ εἰκοσαετὴς, ἔγιναν διὰ μιᾶς μανιακοί, ἢ ἠλίθιοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐγχωρίων ὑπὸ μαγείας! ἀπὸ τὴν 7 τοῦ φεβρουαρίου. Ὁ ἰατρὸς τοῦ Hafeste celeps K. Briende Βριόνδης προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Δημάρχου Λέσαξ (Lesaxe) ἔμαθεν μετὰ ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν προηγουμένων, ὅτι κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος οἱ τρεῖς πάσχοντες ἀνεγίνωσκον τὴν Ἱερὰν γραφὴν καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ βιβλία· ὅθεν ὁ νοῦς αὐτῶν διὰ τὴν ἀμάθειαν προσεβλήθη τόσον, ὥστε ἐφαντάζοντο ὅτι πλησιάζουσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ φθαρτοῦ τούτου κόσμου. Τοῦτο δὲ φοβούμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ φονεύσωσι πάντα τὰ κτήνητων. Ἔκτοτε δὲ ἡ μὲν γυνὴ φαίνεται ἐντελῶς φρενοβλαβής, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν δέσωσιν εἰς τὴν κλίνην, διότι νομίζουσα ὅτι εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸν ᾅδην ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τὸ πῦρ· Ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς καὶ ὁ υἱός των ἡσυχώτεροι τὴν ἡμέραν διηγοῦνται νουνεχοῦντες ὅ,τι αἰσθάνονται κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ παροξυσμοῦ τῆς περιοδικῆς μανίας· ἀλλὰ τὴν νύκτα ταραττόμενοι ὀνειροπολοῦσι ὅτι εὑρίσκονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν ᾅδην. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς φρενίτιδος ὁ ἄθλιος γεωργὸς φανταζόμενος ὅτι ἔβλεπεν εἰσερχόμενον τὸν δαίμονα ἐφόνευσε διὰ τοῦ πυροβόλου του τὸν μέλανα κύνα τῆς οἰκίας του.

Ὁ Εἰσαγγελεὺς τῆς δημοκρατίας ταῦτα ἀκούσας, ἔπεμψε τὸν Δόκτορα Vinache, ἰατρὸν τοῦ Etampe διὰ νὰ συντάξῃ ἔκθεσιν λεπτομερῆ τοῦ ἀλλοκότου τούτου συμβεβηκότος.

ΑΓΡΙΑ ΦΑΛΑΙΝΑ

Κατὰ πᾶν ἔτος τὸ θέρος αἱ περὶ τοὺς πόλους θάλασσαι καὶ τὰ παρακείμενα μέρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ζωογονοῦνται, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τὴν κίνησιν παμπόλλων πλοίων, ἥτις διακόπτει τὴν ἐρημίαν τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ἡ ἁλεία τῆς φαλαίνης τοῦ μεγαλητέρου τούτου τῶν ἐπιγείων ζώων, τὸ ὁποῖον, καίτοι ἐν τοῖς ὕδασι διατώμενον, ἔχει τὸ ἰδιαίτερον πλεονέκτημα νὰ γεννᾷ καὶ θηλάζῃ τὰ νεογνάτου εἶναι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ἐνδιατριβῆς τῶν πλοίων ἐκείνων εἰς τόπους, ὅπου πάμπολλοι κίνδυνοι περιστοιχοῦσι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκ τῶν πλεόντων βραχοειδῶν πάγων προερχόμενοι, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον καταγίνεται προκύπτοντες. Ἀλλὰ ἡ κερδοσκοπία βιάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ καταφρονήσῃ πάντα κίνδυνον καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἑνὸς παρορμᾷ πλείστους πρὸς συμμετοχὴν τῆς ὠφελείας. Οὕτω λοιπὸν ἀνεπτύχθη εἰς τὰς ῥηθείσας θαλάσσας ἡ ἁλεία τῶν φαλαινῶν, ἥτις γίνεται χάριν τοῦ λίπους, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς πολλὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας καὶ πρὸ πάντων εἰς παραγωγὴν τοῦ φωτιστικοῦ ἀερίου, καὶ χάριν τῶν ὀδόντων αὐτῶν, οἵτινες χρησιμεύουσι διαφόρως. Ἡ ἁλεία αὕτη εἶναι ἐπίπονος, ποτὲ μὲν ἐπικερδεστάτη, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐνδεής, καὶ ἐν γένει ἄνευ μεγάλων κινδύνων. Ἐνίοτε ὅμως, ὁσάκις τύχωσιν ἄγριαι φάλαιναι, εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος. Τὸ ἐφεξῆς συμβὰν κατατεθὲν ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου τοῦ ἀπολεσθέντος πλοίου καὶ ἐπιμαρτυρηθὲν ὑπὸ τοῦ πληρώματος δεικνύει τὴν τρομερότητα τῶν ζώων αὐτῶν, καὶ τὸν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἁλιεῖς ὑπόκεινται, ἂν καὶ τὰ τοιαῦτα ᾖναι σπανιώτατα, διότι εἰς διάστημα 30 ἐτῶν μόλις ἔγειναν γνωστὰ δύο τοιαῦτα συμβάντα. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πλοῖον ἀπέπλευσε τὴν 1 Ἰουνίου 1850 ἀπὸ μίαν τῶν πόλεων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, καὶ ἀφοῦ συνήθροισεν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν 500 πίθους λίπους, μετέβη εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ του, τὰ νότια μέρη τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Τὴν εἰκοστὴν Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος τῆς ἐνδιατριβῆς τῶν φαλαινῶν καὶ ἀπέστειλεν πρὸς ἁλείαν δύο ἀκάτια διευθυνόμενα τὸ μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλοιάρχου, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ πηδαλιούχου. Ὁ δεύτερος ἔρριψε τὴν τρίαιναν ἐπὶ τῆς μετεωριζομένης κεφαλῆς μιᾶς φαλαίνης καὶ ἔπλευσε πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ φάλαινα στραφεῖσα ὥρμησεν εἰς τὸ ἀκάτιον, καὶ ἀνοίξασα τὸ ῥύγχος της τὸ συνέθλασε τόσον ταχέως, ὥστε οἱ ἐπιβάται μόλις ἔλαβον καιρὸν νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ σωθῶσιν ὡς ἐκ θαύματος ἐπὶ τοῦ προηγουμένου ἑτέρου ἀκατίου. Τὸ δυστύχημα τοῦτο ἰδόντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἔστειλαν ἄλλο ἀκάτιον, καὶ οἱ ἐπιβάται διανεμηθέντες εἰς ἀμφότερα διευθύνθησαν πάλιν κατὰ τῆς φαλαίνης, ἥτις πάλιν ὁρμήσασα κατὰ τοῦ ἑνὸς, τὸ ἐσύντριψε μεταξὺ τῶν κολοσσαίων σιαγόνων της. Καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατωρθώθη ἡ σωτηρία τῶν ἐπιβατῶν. Τότε ἡ φάλαινα λυσσῶσα ἕνεκα τῶν πληγῶν, ὥρμησε πρὸς τὸ τρίτον ἀκάτιον, τὸ ὁποῖον προσέπλεε μετὰ μεγίστης σπουδῆς πρὸς τὸ πλοῖον· ἀλλ' ἐπέρασεν εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν χωρὶς νὰ τὸ βλάψῃ ἐπειδὴ προλαβὸν ἐστράφη ταχέως πρὸς τὰ πλάγια. Ὁ πλοίαρχος διέταξε τότε νὰ ἀναβιβάσωσι τὰ ἀκάτια καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταδιώξῃ τὴν φάλαιναν ἀπὸ τοῦ πλοίου αὐτοῦ. Ἅμα λοιπὸν ἡ φάλαινα πᾶσα ἐκτυπήθη, συγχρόνως τὸ πλοῖον ἐστράφη ταχέως, ὥστε ν' ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν εἰς τὸν ἄγριον κολοσσόν. Μετὰ τὴν προσβολὴν αὐτὴν ἔγεινεν αἵφνης ἡ φάλαινα ἄφαντος καὶ ἡ καταδίωξις διεκόπη· ἐπειδὴ ἡ νὺξ ἐπλησίαζεν. Ἐν τοσούτῳ οἱ ναῦται ἔμενον εἰς τὰς θέσεις των μὲ τὰ καμάκια εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ ᾖναι ἕτοιμοι νὰ προσβάλωσι τὸ ζῶον ἅμα ἤθελεν ἐμφανισθῆ. Αἴφνης ὅμως παρετήρησαν ὅτι ἡ φάλαινα ἐπορεύετο μετὰ μεγίστης ὁρμῆς καὶ βίας κατὰ τοῦ πλοίου, καὶ διὰ μιᾶς τὸ πλοῖον κατεσείετο διὰ κτυπήματος, ὡς νὰ ἐσυντρίβετο ἐπὶ ὑφάλων βράχων. Ὁ πλοίαρχος κατέβη ἀμέσως εἰς τὰ κάτω τοῦ πλοίου καὶ μὲ τρόμον ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ φάλαινα εἶχε κτυπήσει τὸ πλοῖον δύο πόδας ὑπεράνω τῆς τρόπιδος καὶ ἄνοιξεν ὀπήν, δι' ἧς τὸ ὕδωρ εἰσήρχετο μετὰ σφοδρότητος. Κατόπιν τοῦ δυστυχήματος τούτου δὲν ἔμενε σχεδὸν ἐλπὶς πλέον. Ἀμέσως λοιπὸν κατεβάσθησαν τὰ ἀκάτια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιβιβασθέντες πάντες ἐμακρύνθησαν. Τὴν δ' ὑστεραίαν ἐπλησίασαν πάλιν εἰς τὸ ἡμιβυθισθὲν ἤδη πλοῖον καὶ ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσιν ἔτι ὀλίγας τροφάς. Ἀλλ' αὗται ἦσαν τόσον ὀλίγαι, ὥστε μόλις ἠδύναντο νὰ ἀρκέσωσι διὰ μίαν ἡμέραν· ἅπασαι δὲ αἱ ἐλπίδες τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου κινδύνου ἦσαν ἀριερωμέναι εἰς τὴν συνάντησιν πλοίου τινός, τὸ ὁποῖον ἐφάνη πραγματικῶς τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὴν 22 Αὐγ. Τὸ πλοῖον τοῦτο παρέλαβε καὶ μετέφερε τὸ πλήρωμα εἰς ἕνα τῶν λιμένων τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ὅπου ἔγεινεν ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ προξένου ἡ κατάθεσις τοῦ ἀνωτέρου συμβάντος.

ΔΕΚΑΗΕΝΘΗΜΕΡΙΣ.

Τί εἶναι ἄρά γε ὁ περιοδικὸς τύπος; Μίγμα διαφόρων ἐνεργειῶν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς τελειότητος. Δραστηριότης εἰς τὰς πράξεις, ἐπιμονὴ εἰς τὰς συστηματικὰς ἰδέας, ὑπομονὴ εἰς τοὺς κακοὺς καιρούς, καρτερία ἀκαταβάμαστος εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. Κάνεὶς ἄλλος δὲν ἔχει περισσότερον πατριωτισμὸν, οὔτε νοῦν, οὔτε σοφίαν, οὔτε κρίσιν, οὔτε πεῖραν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ χάριεν εἶναι ὅτι μεταδίδει τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ὡς ἐκ τοῦ περισσεύματος καὶ εἰς τοὺς πολιτικοὺς φίλους, ἢ προστάτας του. Μόνοι αὐτοὶ γνωρίζουσι νὰ κυβερνῶσιν εὐδοκίμως καὶ νὰ φέρωσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα εἰς τὴν πολιτείαν. Ὁ περιοδικὸς τύπος εἶναι ὁ σύνδεσμος τῶν κομμάτων, τὸ πηδάλιον τῶν δημαγωγῶν, τὸ παλλάδιον τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὄργανον τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἔθνους vox populi vox dei. Ὅσα καὶ ἂν γίνωνται καὶ ἀκούωνται δὲν ἀρκοῦσι νὰ κορέσωσι τὴν ἀδηφαγίαν του. Ὁ στόμαχός του χωνεύει τὰ τυχόντα καὶ ταχύτερον παρὰ τὸν τῆς στρουθοκαμήλου· ἐπειδὴ ἀμέσως μετ' ὀλίγον εὑρίσκεται κενός. Ἡ κάμινος τῶν ἀτμοκινήτων δὲν ἀπαιτεῖ τόσον συχνάκις ἄνθρακας, ὅσον αὐτὸς εἰδήσεις διὰ νὰ κινῆται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον.

Τοῦτο ἁρμόζει λεγόμενον καὶ περὶ τῶν ἐφημερίδων τῆς Πρωτευούσης ταύτης, αἱ ὁποῖαι ὑποφέρουσιν ἀπό τινος ἔλλειψιν ὕλης. Ἀφ' οὗ τῷ ὄντι ἀπησχολήθησαν ὀλίγας ἡμέρας μὲ δύο ἐλεεινὰς συνωμοσίας τὴν μὲν κατὰ τοῦ Συντάγματος, τὴν δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως, ἔμειναν πάλιν χωρὶς τροφῆς· διότι ἡ ἀνάκρισις δυςυχῶς διετήρησε πυθαγόρειον μέχρι τοῦδε ἐχεμυθίαν. Τῷ ὄντι ὁ γερουσιαστὴς Κ. Ψύλλας πειράζων ἀλλεπαλλήλως τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης μὲ λακωνικὰς, ἀλλὰ ἀριμείας, κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ ἐμβριθεῖς ἐπερωτήσεις περὶ τῶν συνωμοσιῶν τούτων, καθὼς καὶ ὁ Κ. ὑπουργὸς αὐτὸς ἀπαντῶν μὲ μικράν τινα, ἀλλ' ὁπωσοῦν δικαίαν ἔξαψιν ἔδωκε ζωήν τινα εἰς τὰς πολιτικὰς τῆς πρωτευούσης συζητήσεις καὶ ἀφορμὴν δημηγοριῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας διαφόρων κομμάτων· ἀλλ' ἀμέσως μετ' ὀλίγον ἀπῆλθε νηνεμία, καὶ ἤδη εὑρισκόμεθα ὡς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ἀκίνητοι! Τὸ κακὸν δὲ εἶναι ὅτι αἱ ἐλινύες δύο ἑβδομάδες διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πασχα διέκοψαν καὶ τὰς σπουδαίας ἐργασίας τῶν Βουλῶν, αἱ ὁποῖαι τρέφουσι τὰς ἐφημερίδας ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ τοὺς τακτικοὺς των συνδρομητάς.

Μεταβαίνομεν λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τῶν ἐντοπίων εἰς τὰς ἐξωτερικὰς εἰδήσεις. Αἱ τελευταῖαι τῆς Εὐρώπης ἀνακεφαλαιοῦνται εἰς τὰ ἀκόλουθα.

ΑΓΓΛΙΑ. Ὁ Κ. Ῥοῦσσελ πρώην πρωθυπουργὸς, βοηθούμενος, παρὰ τῶν Οὐίγων Κόβδεν, Χιοὺμ καὶ ἄλλων τοιούτων, μελετᾷ συστηματικωτέραν ἀντιπολίτευσιν πρὸς τοὺς διαδόχους του ὑπουργοὺς, ὡς μὴ σκοπεύοντας νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου. Ἀλλ' ὁ σημερινὸς πρόεδρος τοῦ ὑπουργείου λὸρδ Δέρβυ ἐξεφράσθη καθαρῶς ὅτι ἂν καὶ ἀποδοκιμάζῃ κατὰ μέγα μέρος τὰς θεσμοθεσίας τοῦ Πήλ, δὲν θέλει ἀπο φασίσει ὅμως τίποτε πρὶν συμβουλευθῇ τὴν γνώμη ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Φαίνεται δὲ πιθανὸν ἐκ τούτων ὅτι ἂν βιασθῇ ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θέλει διαλύσει τὴν Βουλὴν διὰ νέας ἐκλογὰς, αἱ ὁποῖαι θέλουσι κρίνει ὁριστικῶς περὶ τοῦ ζητήματος.

ΓΑΛΛΙΑ. Ὁ Ναπολέων Βονοπάρτης προχωρῶν ὁμόσε εἰς τὸν σκοπόν του ἐξακολουθεῖ τὰς καινοτομίας ἀλλεπαλλήλως, ὡς ἂν εἶχε προητοιμασμένα πρὸ ἐτῶν τὰ περὶ αὐτῶν σχέδια. Ἐσχάτως ἔλυσε τὸ συμβούλιον τῆς δημ. παιδείας, κατήργησε πολλοὺς τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ κλάδου τούτου, καθὼς πρότερον τοῦ δικαστικοῦ, διώρισε νέους, συνεκρότησε τὸ αὐτὸ Συμβούλιον ἐπὶ ἓν ἔτος ἀπὸ 3 γερουσιαστὰς 3 συμβούλους τοῦ Κράτους, 5 ἀρχιεπισκόπους, ἢ ἐπισκόπους, 3 ἀρειοπαγίτας, 5 ἀκαδημιακοὺς καὶ 8 ἐπόπτας γενικούς.—Κατὸ τὸν νέον κανονισμὸν τοῦ παρασήμου τῆς ἐντίμου λεγεῶνος ἐθέσπισε νὰ συνταξιοδοτῶνται οἱ ἀριστειοῦχοι κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν· ὁ τοῦ Α'. βαθμοῦ φρ, 250 κατ' ἔτος, τοῦ Β'. 500, τοῦ Γ'. 1000, τοῦ Δ'. 2000, τοῦ Ε'. 3000.—Ἐπισκεφθεὶς τὸ νέον Βουλευτήριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐλείψεν ἡ σειρὰ τῶν θεωρείων τῆς δημοσιογραφίας, εὑρῆκεν ὅτι ἦτο διὰ τὴν εὐρυχωρίαν εὐαερώτερον. — Ἐπέβαλεν ὅρκον πίστεως εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ εἰς τὸν πρόεδρον πρὸς πάντας τοὺς ὑπαλλήλους.—Ἠλάττωσε τὸν τόκον τοῦ δημοσίου χρέους ἀπὸ 5 εἰς 4 1|2 τοῖς 100, προσκα-

λῶν ἐντὸς 20 ἡμερῶν τοὺς δανειστὰς, ἂν δὲν εὐχαριστῶνται εἰς τὸν ὅρον τοῦτον τῆς ὠρελείας, νὰ ζητήσωσι τὰ δάνειά των. — Ὁ μέχρι τινὸς πρέσβυς τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα Κ. Θουβενὲλ διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ὑπουργίου τῶν ἐξωτερικῶν.

ΙΤΑΛΙΑ. Ῥώμη. Ἡ φιλελεύθερος Βελγικὴ ἐφημερὶς ἡ Ἀνεξαρτησία ἀπεκλείσθη τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας.

ΠΕΔΕΜΟΝΤΙΟΝ. (Πιεμόντε). Ἡ γενομένη στάσις εἰς Σασάρι, πόλιν τῆς Σαρδινίας κατεπαύθη διὰ τῶν ὅπλων καὶ τῆς διαλύσεως τῆς ἐθνικῆς φρουρᾶς.

ΙΣΠΑΝΙΑ. Εἰς τὸ Μαδρίτον κατεσχέθησαν διὰ μιᾶς ἓξ ἐφημερίδες.

ΡΩΣΣΙΑ. Ἡ ἀρχιδούκισσα Μαρία τοῦ Λαϊχτεμβέρ (ἐξάδελφου τοῦ ἡμ. Βασιλέως) ἐγέννησεν υἱὸν ὀνομασθέντα Γεώργιον. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος κοινοποιῶν τοῦτο εἰς τὴν Γερουσίαν ἀνήγγειλεν ὅτι θέλει φέρει ὁ νεογνὸς τὸν τίτλον «αὐτοκρατορικῆς ὑψηλότητος.» — Ὁ Αὐτοκράτωρ θέλει ὑπάγει περὶ τὰ μέσα Μαΐου εἰς Βαρσοβίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν στρατευμάτων. — Σχεδιάζεται σιδηρόδρομος ἀπὸ Χαρκοβίου μέχρι Θεοδοσίας (Καφᾶς) περὶ τὴν Μαιώτιδα λίμνην. Κατασκευάζεται δὲ ἤδη καὶ ἄλλος ἀπὸ Βαρσοβίας εἰς Πετρούπολιν.

ΠΕΡΣΙΑ. Αὐστριακός τις ἐξιωματικὸς νεωστὶ καταταχθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Περσίας γράφει ὅτι ὁ Σὰχ εἶναι εὐμορφώτατος νέος 22 ἐτῶν περίπου· ὁ πρόπαππός του εἶχε 300 γυναῖκας, ἐξ ὧν ἐγέννησεν ἄπειρα παιδία, τῶν ὁποίων οἱ ἀπόγονοι ἐπολλαπλασιάσθησαν τόσον, ὥστε οἱ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως ὑπερβαίνουσι τὰς δέκα χιλιάδας.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΟ ΣΥΝΑΠΑΝΤΗΜΑ

Ἀπρίλης εἶναι, γύρου μας πετοῦν τὰ χελιδόνια
Καὶ δένδρα, κάμποι καὶ βουνὰ, ὅλα μοσχοβολᾶνε.
Γλυκὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια
Καὶ ζευγαρόνει ἡ πέρδικα καὶ οἱ κοῦκοι καλαηδᾶνε.

Ἡ γῆ γελάει καὶ ὁ οὐρανὸς μαργαριτάρια χύνει
Εἰς τὰ τριαντάφυλλά της,
Καὶ κάποι, κάπου φαίνονται καὶ μαραμένοι κρίνοι.
Ἀγρίμι κἂν τοὺς πάτησε, κἂν ἄπονος διαβάτης.

Σὰν κρῖνο ποῦ μαράθηκε καὶ γέρνει πρὸς τὸ χῶμα,
Ὦ κύτταξε ἕνα λείψανο, μιὰ νηὰ καμαρωμένη!
Θαῤῥεῖς ποῦ κρένει ἀκόμα.
Ἀλλὰ τὰ λόγια δὲν τ' ἀκοῦς· μ' ἀγγέλους συντυχαίνει.

Κοιμᾶται ἡ νηὰ σὰν τὰ νερὰ τῆς λίμνης, ὁποῦ ἀνέμοι
Καὶ ζάλαις δὲν κυλᾶνε,
Καὶ ὅμως ἀπὸ χείλη ἕνα πικρὸ χαμόγελο τῆς τρέμει,
Ὡσὰν νὰ λέη «Βαρέθηκα, Κόσμε σκληρὲ καὶ πλᾶνε»

Πόσους ἡ ἀγάπη δύστυχους καὶ νηοὺς καὶ νηὲς θὰ φάη!
Δὲν μπόρεσε εἰς τὴν ἀπονιὰ τοῦ Νάσιου νὰ φτουρίση,
Βαρέθηκε καὶ πάει
Ἐκεῖ ποῦ κάθε πλάσμα γῆς ἡ γῆ θὲ νὰ ρουφίση.

Γερόντισσα γονατιστὴ μὲ δάκρυα φλογισμένα
Τὴν πεθαμμένη βρέχει
Μυριολογάει ἡ κακότυχη, πικρὰ, φαρμακωμένα,
Καὶ κλαίγει καὶ σκοτόνεται. Ἄλλο παιδὶ δὲν ἔχει.

«Ξύπνα Νεράϊδα τοῦ χωριοῦ, ξύπνα λαμπρό μου ἀστέρι,
Νὰ ἰδῆς τὴ γῆ πῶς χαίρεται, τοὺς κήπους πῶς ἀνθίζουν.
Μὲ τὸ χρυσό σου χέρι
Σήκου νὰ κόψῃς τοὺς ἀνθοὺς, ὁποῦ μοσχομυρίζουν.

Ὦ συμφορά μου! Τοὺς ἀνθοὺς τοὺς κόφτουν ἄλλα χέρια,
Τοὺς βλέπουν ἄλλα μάτια,
Ἐσὺ μὲ ἀγγέλους οὐρανοῦ τώρα πετᾷς στὰ ἀστέρια,
Καὶ ἐμὲ ἡ καρδοῦλα καίγεται καὶ γένεται κομμάτια.

Ξανθή μου! ἀκοῦς τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ σήμαντρο πῶς κλαίει;
Γιὰ σένα κλαίει τὸ σήμαντρο, γιὰ σὲ ἡ λαμπάδα λυώνει
Καὶ τὸ λιβάνι καίει,
Κὶ ὁ ψεύτης τῆς ἀγάπης σου, ὁ Νάσιος, ξεφαντόνει!

Κακὸ στοιχειὸ ἡ ψυχοῦλα της στοὺς ὕπνους σου νὰ γένη,
Φονιὰ τῆς θυγατρός μου!
Κακὸ στοιχειὸ νὰ κυνηγάη τὸ νοῦσου ἡ πεθαμμένη
Κ' ὕπνο τὴν νύχτα νὰ μὴ βρῇς, στὴν ἄκρη ἂν πᾷς τοῦ Κόσμου!»

—Τὸ σήκωσαν τὸ λείψανο τέσσεροι νηοὶ στὸν ὦμο,
Καὶ ἐκεῖ ποῦ τὸ διαβαίνανε γιομάτο ἀπὸ λουλούδια
Ἀπάντησαν στὸ δρόμο
Τραγουδιστάδες καὶ βιολιὰ. Σωπάσαν τὰ τραγούδια.

Μεγάλο θαῦμα ὁ θάνατος, μὲ τὴν ζωὴ νὰ σμίγῃ!
Ὁ θάνατος νικάει . . . .
Τὴ διώχνει ἡ λύπη τὴ χαρὰ, τόσο ἡ χαρὰ εἶναι λίγη,
Γὶ αὐτὸ σωπαίνουν τὰ βιολιὰ ὅταν νεκρὸς περάνῃ.

Ὁ Νάσιος ποῦχε τἄργανα, τὸ λείψανο γνωρίζει,
Καὶ, κίτρινος σὰν τὸ κερὶ, μὲ χέρια σηκωμένα,
«Ξανθή μου! ξεφωνίζει,
Ξανθή μου, ἂν πᾷς στὴν ἐκκλησιὰ, καρτέρα με καὶ ἐμένα.»
Καὶ ρίχνει στὸ ζωνάρι του σὰν ἀστραπὴ τὸ χέρι
Καὶ ἀπάνου τὸ σηκόνει.
Ὅλο εἰς τὰ στήθια ἐχώθηκε τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι . . .
Ἀπεθαμμένος τὴν νεκρὴ, ὁ νηὸς τὴν νηὰ ἀνταμόνει.

Τὸν Νάσιο δὲν τὸν ἔψαλαν, οὐδὲ κεριὰ τοῦ ἀνάψαν
Τὸ δόλιο δὲν τὸν ἔβαλαν εἰς τῆς Ξανθῆς τὸν τάφο,
Στὴν ἐρημιὰ τὸν θάψαν.
— Σκεφθῆτε, νηοὶ, τοὺς στίχους μου, μόνον γιὰ σᾶς τοὺς γράφω.

Γ. Χ. Ζαλοκῶστας.